

Aşura diviziyasının bayraqdarı

Şəhid Həmid Bakiri

Kitabın adı:.....Aşura diviziyasının bayraqları
Tərcümə edən:.....İbrahim Mirzə
Çap tarixi:.....2022
Çap növbəsi:.....Birinci
Tiraj:.....1000

«Издательство Полипресс»
Тверь, Комсомольский проспект, дом 19.
Тел.: (4822) 58-19-78, 500-250,

ISBN 49-43-024519-47

Şəhid Həmid Bakiri Xeybər əməliyyatından öncə:

"Qardaşlarım! İnşallah, yerinə yetirəcəyimiz bu tapşırığın adı şəhadətdir. Kim şəhadət aşıqı deyilsə, gəlməsin! İslam cəmiyyətimizin yaşaması sizin şəhadət, fədakarlıq və müqavimətinizdən asılıdır. Belə bir şəraitdə özümüzdən keçib cihada qalxmasaq, xarlıq və tənəzzül qaçılmaz olacaq!"

İmam Xomeyni:

"Bizim şəhidlərimizin qanı Kərbəla şəhidlərinin pak qanlarının davamıdır".

İmam Xamenei:

"Müharibə başlayanda Aşura diviziyasının gəncləri, Təbrizin və Azərbaycanın cəsur övladları, Şəhid Mehdi Bakiri və Şəhid Həmid Bakiri kimi çoxlu komandirləri ayağa qalxıb İslam ordusuna qoşuldular, canlarını İslama və Qurana qurban verdilər".

27.07.93

Aşura diviziyasının bayraqdarı

Qarşınızdakı əsər "Dostların şahidi" aylıq jurnalının ömür boyu iddiasız yaşamış bir insan barədə xüsusi buraxılışıdır. O, üç övladını İslam və inqilab yolunda qurban vermiş, heç birinin cəsədini görməməklə fədakarlığın zirvəsinə ucalmış dindar ailədə dünyaya göz açmışdı.

Sözügedən ailənin üç övladından biri Şəhid Həmid Bakiridir. O, ölkəmizin müxtəlif döyüş əməliyyatlarında illərlə qəhrəmanlıq göstərmiş cəsur komandirlərindəndir. Böyük qardaşı Əli Bakiri Şərif Sənaye Universitetinin əlaçı tələbələrindən olmuş, şah rejimi tərəfindən şəhadətə yetirilmiş, cəsədi ailəsinə verilməmişdir. Bu hadisə onun qardaşları Həmidlə Mehдинin şah rejiminə qarşı daha ciddi mübarizə aparmasına səbəb olmuşdu.

Həmid hərbi xidmətini Urmiya yaxınlığındakı jandarmeriya zastavalarından birində keçirmiş, bu səbəbdən İraq sərhədindəki gizli yollarla yaxından tanış

olmuşdu. O, sonralar həmin tanışlıqdan inqilab məqsədləri üçün istifadə edəcəkdİ.

Həmid Bakiri mübarizə imkanlarını artırmaqdan ötrü təhsil məqsədilə xarici ölkəyə yollandı, bir müddətdən sonra hərbi təlim keçmək üçün Suriya və Livana getdi. O, bu işlərdə böyük həvəs və iradə nümayiş etdirirdi.

Parisə gedərək öz mürşidini tapan Həmidin İran, Türkiyə və Almaniyadakı illərinin təhsil susuzluğu Fransada aradan qalxdı. Parisdə ona yeni tapşırıq verdilər. O, hərbi təlimlərdə iştirak etmək üçün Suriya və Livana yola düşdü, şəhər və partizan döyüşlərini, kustar bomba hazırlama üsullarını öyrəndi, həmin dövəmdə dostlarının köməyi ilə İrana silah gətirdi. Bu işdə Mehdi onun ən yaxın köməkçisi idi. Məcburi müharibə başlayanda isə qardaşı Mehdi Bakiri ilə birlikdə cəbhəyə getdi, Nəcəf diviziyasında, Şəhid Əhməd Kaziminin yanında bəəsci¹ düşməne qarşı mübarizəyə başladı.

Şəhid Həmid Bakiri işğalçı Səddama qarşı döyüşlərinə Fəthülmübin əməliyyatı ilə başladı. Onun düşməne qarşı müqaviməti və ağıllı tədbirləri həmişə dostlarına örnək idi, böyük soyuqqanlılığı ilə tabeliyində olan komandirləri döyüş zamanı həmişə müqavimətə həvəsləndirir, onlara başdan-ayağa zirehli olan və ən yeni döyüş təchizatına yiyələnmiş düşmən qarşısında boş əllə, yalnız imana arxalanmaqla vuruşmağın mümkünlüyünü öyrədirdi.

Həmid Bakiri Xeybər əməliyyatından qabaq gizli şəkildə düşmənin içinə girən ilk diversiya dəstəsi ilə həssas hərbi mərkəzləri ələ keçirib bölgəyə nəzarəti təmin etdi. Xeybər əməliyyatı başlayandan sonra, çərşənbə günü, 22 fevral axşam saat 11-də Həmid ratsiyadan 60 km

¹ Bəəs – diriliş, dirçəliş deməkdir, Səddam Hüseynin başçılıq etdiyi Ərəb Sosialist Dirçəliş Partiyasının qısa adıdır.

irəlindəki Məcnun körpüsünü ələ keçirdiyini xəbər verdi. Düşmənin ağır əks-hücumu başlandı. Düşmən çoxlu canlı qüvvə ilə orada olduğuna görə ehtiyat qüvvələr Həmidə kömək edə bilmədilər. Həmid Bakiri sayı on nəfərə çatmayan döyüş yoldaşlarıyla birlikdə düşməne müqavimət göstərdi, körpünü ələ keçirməsinə imkan vermədi. Körpünün ələ keçirilməsi Xeybər əməliyyatının tam məğlubiyyəti demək idi. Həmid Bakiri saysız-hesabsız düşmən qüvvələri qarşısında üç gün qəhrəmancasına vuruşandan sonra iman və eşqlə dolu bir qəlblə, sonralar Həmid Bakiri körpüsü adlanacaq körpünün yanında şəhadətə qovuşdu, başına dəyən qəlpədən Allahla görüşə getdi, itkin şəhidlikdən ibarət köhnə arzusuna çatdı.

Şəhadətindən sonra döyüşçülər Həmidin cəsədini kanala aparmaq istəyəndə qardaşı Mehdi Bakiri icazə verməyib demişdi: "Ya hamı, ya heç kəs! Öncəlik yaralılardır!" Tapşırırmışdı ki, sonra da digər şəhidləri gətirsinlər, axırda Həmid Bakirini. Beləliklə, Həmidin cəsədi orada qalıb bir də geri qayıtmadı. Böyük qardaşı Əli Bakirinin cəsədini də SAVAK təhvil verməmişdi. Üçüncü qardaş Mehdi Bakiri də şəhid oldu, onun da cəsədi tapılmadı. Nə hikmətdirsə, ailə bu üç oğulun heç birinin cəsədini əldə etmədi.

Şəhid Həmid Bakirinin döyüş yoldaşlarından aldığımız müsahibələrdə hamısı bu böyük İslam komandirinin qəhrəmanlıqlarından danışmış, onun igidliyinə və itkinliyinə dair xatirələr söyləmişlər. Bu xüsusi buraxılışda onun həyatının müxtəlif cəhətlərini yazılı və əhatəli şəkildə oxuculara təqdim etməyə çalışmışıq.

Baş redaktor

Şəhid Həmid Bakirinin həyatına baxış

Bakiri ailəsi İslama və inqilaba üç şəhid təqdim edib, onların heç birinin cəsədi ailəyə qayıtmayıb. Bu ailənin fədakarlığı bütün ölkədə məşhurdur, torpaqlarımızı qorumaq üçün bu şəhidlərin hansı fədakarlıqları etdiklərini hamı bilir. Bu ailənin ən kiçik övladı olan Şəhid Həmid Bakiri Xeybər əməliyyatında qəhrəmancasına vuruşandan sonra şəhadətə qovuşdu. Aşağıda onun doğulmasından şəhadətinə qədər həyatı qısa şəkildə oxuculara təqdim olunur.

Uşaqılıq

Həmid Bakiri 1955-ci ildə Urmiya şəhərində dünyaya göz açmışdır. Atası Feyzulla Sovet Azərbaycanından gəlmiş mühacirlərdən olmuş, Urmiya şəkər zavodunda işləmişdi. Anası Əqdəs Zunuzi isə imanlı və təqvalı evdar qadın olmuş, Həmid dünyaya gələndən on səkkiz ay sonra

avtomobil qəzasında dünyasını dəyişmişdir. Həmid Bakiri ailənin altıncı övladı idi.

Təhsil

Həmid ibtidai və natamam orta təhsilini özündən cəmi bir yaş böyük olan qardaşı Mehdi ilə birlikdə şəkər zavodunun məktəbində almışdır. Bu iki qardaş həmişə bir yerdə olurdu. Həmid şəkər zavodunun məktəbindən təhsil haqqında şəhadətnaməsini aldıqdan sonra Mehdi ilə birlikdə Firdovsi liseyinə daxil olmuş və oranı riyaziyyat ixtisası üzrə bitirmişdir.

Bakiri ailəsinin ilk şəhidi

Böyük qardaşları Əli Bakiri kimya üzrə mühəndis və Şərif Sənaye Universitetinin müəllimi idi. Mehdi ilə Həmidin ilk siyasət və inqilab müəllimi də o olmuşdu. Həmid deyirdi: "Təəssüf ki, biz böyüyəndə qardaşım Əli Tehranda yaşayırdı, onu az görürdük. Lakin hər dəfə Urmiyaya gələndə hamımızı başına toplayıb danışırdı. Adətən gələndə bizə kitab gətirirdi, oxuyandan sonra xülasəsini soruşurdu. O, namaz qılmaq üzərində də çox təkid göstərirdi".

Əli Bakiri 1971-ci ildə Fransadan qayıdarkən üstündə silah olduğuna görə həbs olunmuş, bir müddətdən sonra SAVAK-ın həbsxanasında şəhadətə qovuşmuşdur.

Siyasi fəaliyyətlər və şah rejiminə qarşı mübarizə

Bakiri ailəsi SAVAK-ın nəzarətində olduğuna görə ataları onları siyasi işlərə qarışmaqdan müəyyən həddə çəkindirirdi. Lakin ölkənin siyasi şəraiti, 1963-cü ilin 5 iyun aksiyası, habelə tələbələr və digər təbəqələr arasında siyasi fəaliyyətin güclənməsi Həmidlə Mehdi Bakirilərə də təsirsiz ötürmədi. Ana məhəbbətindən məhrum olduqlarına və yoxsul ailədə böyüdüklərinə görə uşaqlıqdan dözümlü və imanlı yetişmişdilər.

Həmidlə Mehdi arasında ilk ayrılıq lisey dövründə baş tutmuşdu. Mehdi bir il tez Urmiyaya getmiş, Həmid də attestatını alandan sonra imtahanda iştirak edib qəbul olmuş, amma Mehdinin təklifi ilə hərbi xidmətə yollanmışdı. O, hərbi xidmətini Urmiya yaxınlığındakı jandarmeriya zastavalarından birində keçirmiş, bu səbəbdən İraq sərhədindəki gizli yollarla yaxından tanış olmuşdu. O, sonralar həmin tanışlıqdan inqilab məqsədləri üçün istifadə edəcəkdi.

Hacı Kazim Mirvələd Həmidin hərbi xidmət dövrü barədə deyir: "Həmidi ilk dəfə hərbi xidmətdə, bir jandarmeriya zastavasında görmüşəm. Hərbi xidmətinin sonları idi. Mehdi ilə danışib qərara gəldik ki, Həmid əsgərlikdən sonra Təbrizə gəlsin. Elə də oldu, Həmid bizə qoşuldu və təxminən bir il Qütb meydanında kirayə etdiyimiz evdə birlikdə qaldıq. Həmidin dözümlülük, səbirlilik və mənəvi saflıq kimi dəyərli xarakterləri vardı. O, çox tezliklə bizim yoxsul həyat tərzimizə alışdı. Uzun söhbətlərdən sonra üç məsələdə razılığa gəldik:

1. Etiqadi araşdırmalar, Quranla, ərəb dili ilə və İslam ədəbiyyatı ilə tanışlıq;

2. Universitetə qəbul olmaq üçün dərslər kitablarının oxunması;

3. Ağır mübarizə yolunu davam etdirmək üçün ən vacib proqram olan özünüislah və nəfsi tərbiyə.

Həmid bu üç proqrama diqqətlə başladı. Lakin cəmiyyətin xüsusi ictimai-siyasi şəraitinə və mübarizəni davam etdirmək həvəsinə görə dərslər kitablarının mütaliəsinə az vaxt ayıra bilirdi.

Xaricə səfər və mənəvi paklıq

Lisəyə ixtisası riyaziyyat idi, amma Tehran universitetinin ilahiyat fakültəsinə qəbul olmaq istəyir, ruhani paltarları geyməyi çox sevirdi. Hacı Kazim Mirvələd Həmidlə bir evdə qaldıqları dönmə barədə deyir:

"Həmidlə təkbətək söhbətlərimizdə mübarizə üzərində təkid göstərir, onun mürəkkəb olduğunu söyləyir, ən əhəmiyyətli isə, mübarizədə ixlasın zəruriliyindən, 21 yaşlı bir gənc üçün təbii şəkildə gözlənilən özünügöstərmədən uzaq durmağın vacibliyindən danışır. O, ali məktəbə qəbul imtahanlarından keçə bilmədi. Mehdi ilə məsləhətləşəndən sonra qərara gəldilər ki, daha çox mübarizə imkanları yaranana qədər xarici ölkəyə gedib təhsil alsın. Elə də oldu. Bir müddətdən sonra da hərbi bacarıqlara yiyələnmək üçün Suriya və Livana getdi".

Həmidin dostu və döyüş yoldaşı Rəhim Baqiri həmin günlər barədə deyir:

"Həmid əvvəlcə Türkiyəyə gedib dostunun həyat yoldaşı və övladı ilə yaşadığı kiçik evinə yerləşdi. O zaman Almaniyada yaşayan dayısı oğluna məktub yazıb dedi ki, Türkiyə mühiti onun düşüncə və istəklərinə uyğun deyil və o, sərbəst olacağı bir yerdə qalmaq istəyir. O, tədqiqat və araşdırma imkanlarının olduğu bir yer axtarır,

düşüncə və insaniyyət təməllərini möhkəmlətmək istəyirdi. Nəhayət, qərarını verib Almaniyaya getdi, Aaxen şəhərində dayısı oğlunun evində qaldı, onun köməyi ilə universitetə qəbul oldu. Lakin o, yalnız bir həftə dərslərdə iştirak etdi, vaxtının çoxunu Höccətül-İslam Seyid Məhəmməd Xatəmi tərəfindən idarə olunan Hamburq məscidində keçirdi. İmam Xomeyni Parisə köçəndə o da Fransaya getdi. Həmidin bu dövəndə yazdığı bir məktubunda deyilirdi:

"Mənim problemlərim özüm üçün çox əsaslı və əhəmiyyətlidir. Hal-hazırda əsla mənəvi rahatlığım yoxdur. Düşünürəm ki, davamlı yerdəyişmələrim də bundan irəli gəlir. Mən özümü çox günahkar hiss edirəm, düşünürəm ki, ömrüm hədəf gedir. Allaha nə cavab verəcəyimi bilmirəm. Hər halda, Fransaya gedirəm ki, inşallah, daha imanlı insanların təcrübələrindən istifadə edib özüm üçün uzunmüddətli bir proqram tərtib edirəm".

Həmidin dayısı oğlu deyir: "Həmid bir tablo üzərinə "Şübhəsiz ki, Rəbbin həmişə nəzarət yerindədir" ayəsini yazıb divara vurmuşdu. Az danışdı; yalnız ciddi və əhəmiyyətli sözlər deyir, vaxtını tələf etmirdi. Yazılarının içində belə bir cümlə də vardı: "Günahdan qaçmaq üçün Quran, namaz, müəliə və idmanla məşğul ol".

Həmidin özü deyirdi: "Almaniyaya getməzdən öncə özümlə hesabımı sıfırladım. Əməllərimə yenidən və dərinəndən baxmaq üçün özüm haqda bildiklərimi yazdım ki, təhlil edirəm, mənfi və müsbət cəhətlərimi öyrənirəm, xaricdə mənə hansı təhlükələrin gözlədiyini bilim və bununla da özümə nəzarət edirəm".

Həmidin həyat yoldaşı onun nəfsi paklama və mənəvi inkişaf səyləri barədə isə belə deyir:

"Ailə qurandan sonra Həmidin bəzi yazılarını oxuyanda mənə çox qəribə gəlirdi. Çünki biz nəfsimizi razı salmaqdan ötrü həmişə öz eyiblərimizi gizlətməyə çalışırıq, Həmid isə problemlərin kökünü axtarıb yazırdı ki, misal üçün, bu yaxşı xislət mənə atamdan keçib, bu problemin kökü özümdən qaynaqlanır və sair".

Parisə mühacirət, İmam Xomeyni ilə görüş və hərbi təlimlər

Həmid Parisə gedərək öz mürşidini tapdı, İran, Türkiyə və Almaniyadakı illərinin təhsil susuzluğu Fransada aradan qalxdı. Parisdə ona yeni tapşırıq verildi. O, hərbi təlimlərdə iştirak etmək üçün Suriya və Livana yola düşdü, şəhərdaxili və partizan döyüşlərini, kustar bomba hazırlama üsullarını öyrəndi, həmin dövərdə dostlarının köməyi ilə İrana silah gətirdi. Bu işdə Mehdi onun ən yaxın köməkçisi idi. Silahları Türkiyə sərhədinə qədər gətirib gizlətmək Həmidin üzərinə düşürdü, Təbrizə gətirmək də Mehdiyə düşürdü. Həmid bu tapşırıq zamanı bir dəfə Türkiyə polisi tərəfindən saxlandı və pul verərək xilas oldu.

İmam Xomeyninin İrana qayıtdığını öyrənən Həmid cəld sərhəddən keçib ölkəsinə daxil oldu, Mehdiyənin taleyindən narahat olduğuna görə onun xidmət etdiyi jandarmeriya zastavasına getdi. Ataları da Mehdiyə görə narahat olub həmin zastavaya gəlmiş, orada Mehdiyənin yerinə, xaricdə olduğunu sandığı Həmidə görmüşdü. Həmid İrana qayıdıandan sonra Mehdi ilə və digər inqilabçı qüvvələrlə birlikdə hərbi mərkəzləri nəzarətə götürməyə, təhlükəsizliyi təmin etməyə, əks-inqilabçı

qüvvələri və muzdur ünsürləri ələ keçirməyə, habelə inqilabçı qüvvələrə hərbi təlim keçməyə başladı.

Korpus üzvlüyü

Urmiya korpusu yaranandan sonra Həmid onun Mərkəzi Şurasının üzvlərindən və əməliyyat bölməsinin qüvvələrindən oldu. İnqilabın qələbəsindən az sonra Kürdüstanda iğtişaşlar başladı, Məhabad qarnizonu terrorçu qruplaşmalara bağlı silahlı qüvvələr tərəfindən ələ keçirildi, silah-sursat və döyüş texnikaları qarət olundu. Bu hadisələrlə eyni vaxtda, 1979-cu ildə Həmidin atası avtomobil qəzasında dünyasını dəyişdi. Bir müddətdən sonra Urmiya korpusunun Komandirlər Şurasında işləyən Həmid ailə qurmaq qərarına gəldi. O, 500 tükən xərclə Fatimə Əmirani adlı xanımla ailə qurdu. Onlar toy zamanı qərara gəldilər ki, heç kimdən hədiyyə qəbul etməsinlər.

Quruculuq cihadında

Həmid Keşikçilər korpusunda işləməklə bərabər, Quruculuq cihadı təşkilatında da fəaliyyət göstərir, kəndlərin abadlaşdırılmasında və yoxsulluğun aradan qaldırılmasında iştirak edirdi. Bəsic təşkilatı yaranandan sonra Qərbi Azərbaycan vilayətinin Bəsicinə rəhbərlik etməyə başladı. Qadınların hərbi təlimlərinə asanlıqla nəzarət etməsi üçün həyat yoldaşı da vilayətin Qadın bəsicinin komandiri təyin olundu.

Kürdüstanda

Kürdüstanda hərbi qarşিদurma güclənəndə Həmid C-130 təyyarəsi ilə 150 pasdarla birlikdə Sənəndəcə getdi, 22 gün ağır döyüslərdən sonra daxili əks-inqilabçıları məğlub edib şəhəri onların nəzarətindən çıxardı. 1980-ci ilin iyul ayında əks-inqilabçılar Məhabadda davamlı iğtişaşlar törədəndə Həmid öz qüvvələri ilə oraya yollandı. O zaman Dezful korpusundan və Bəsicindən Qulaməli Rəşid də onlara köməyə getmişdi. Məhabad azad ediləndən sonra Həmid şəhəri təmizləmək üçün öz qüvvələri ilə birlikdə Əbdülməhəmməd Raufinejadın əmri altında qaldı. Təmizlik əməliyyatlarından sonra növbə bərpa və quruculuq işlərinə çatdı. Kürdüstanda azad edilmiş bölgələrin yenidən qurulması ona tapşırıldı. Bu zaman o, həm də Quruculuq cihadı təşkilatının Plan və proqram komissiyasına başçılıq edirdi.

Cənub cəbhələrində

Müharibə başlayandan sonra arxa cəbhədə qala bilmədi, Kürdüstanın bərpasını və Urmiya meriyasında yüksək vəzifəsini buraxıb əməliyyat bölgələrinə yollandı. O, 1980-ci ilin yazında müəyyən səbəblərə görə Keşikçilər korpusundan ayrılıb bir ilə yaxın Urmiya meriyasında Nəzarət-təftiş şöbəsinin sədri kimi qardaşı Mehdiyə kömək etmişdi. 1981-ci ilin yazında ilk övladı Ehsan dünyaya gəldi.

Həmid 1981-ci ildə, qədr gecəsində bəsiciləri toplayıb yenə Abadana getdi, Ərvənd çayının Zülfüqariyyədən Bəhmənşir körpüsünə qədər sahillərində müdafiə mövqeyi yaratdı. Həmin dövrdə Abadanda Əşirətlər bəsicini də formalaşdırdı. Cəbhədə fəaliyyət miqyası o həddə idi ki,

hətta yaralananda da oradan ayrılmırdı. O, Fəthülmübin və Beytölmüqəddəs əməliyyatlarında, Nəcəf-əşrəf briqadasının batalyon rəhbərliyində xidmət zamanı iraqlıların Xürrəmşəhrdəki güclü qalasını ələ keçirməkdə mühüm rol ifa etmişdi. Həyat yoldaşı Fatimə Əmirani həmin dövr barədə deyir:

"Müharibə başlayandan sonra, 1981-ci ilin yanvarında Abadan cəbhəsinə getdi, martda isə Urmiyaya qayıtdı, müəyyən səbəblərə görə korpusdan çıxıb Urmiya meriyasında işə başladı. 1981-ci ilin yazında ilk övladımız dünyaya gəldi. Həmid həmin ilin iyununda bəşici döyüşçülərlə birlikdə yenə Abadana getdi. Biz 1982-ci ilin martında bəzi dostlarla və ailələri ilə birlikdə Əhvaza getdik. Onlar Fəthülmübin əməliyyatında iştirak edirdilər, Riqabiyyə cəbhəsində idilər. Əməliyyat gecəsi səhərə qədər Əhvazda artilleriya səsi gəldi. Ertəsi gün xəbər gəldi ki, Həmidlə döyüşçülərinin olduğu yer mühasirəyə düşüb. Lakin bu əməliyyatda qələbə çaldılar, Həmid başdan-ayağa toz-torpağın və qanın içində, Səid Füturəçi kimi bir neçə dostunun şəhadət xəbəri ilə evə gəldi. Mənə dedi ki, Səid şəhid oldu. Mən ağlamağa başlayanda dedi: "Sən Səidin aqibətinin xeyirli olduğuna görə ağlayırsan?! O, xilas oldu!"

Bir müddətdən sonra sonra Beytölmüqəddəs əməliyyatı üçün Əhvaza getdi. Bir neçə gündən sonra ağa Mehdi yaralandığına görə Ehsan, Mehдинin həyat yoldaşı və bacılarıyla birlikdə Əhvaza gedib onlara qoşulduq. Xürrəmşəhr azad ediləndən sonra Fəthülmübin əməliyyatı başa çatdı və Həmid düşməndən qənimət götürülmüş bir avtomobillə evə gəldi. Ramazan əməliyyatı başlayanda öz qüvvələri ilə düşmən torpaqlarında irəliləyib Bəsrə-əl-İmarə magistralına çatmışdı. Lakin onlar həddən artıq

irəliləmiş, öncədən təyin olunmuş məsafəni keçmişdilər. Nəticədə onlara qayıtmaq əmri verildi. Ramazan əməliyyatı başa çatandan sonra Həmid daim cəbhədə olduğunu görüb korpusa qayıtmaq qərarına gəldi”.

Aşura diviziyası komandirinin birinci müavini

1982-ci ilin sentyabrında yenə korpusta xidmətə başladı. Həyat yoldaşı bu barədə deyir: "Korpus formasını təhvil aldığı gün uşaq kimi həvəslə geyindi. Ondan sonra həmişə cəbhədəydi, heç vaxt istirahət etmirdi. Biz onun qızarmış, yorğun və yuxulu gözlərinə alışmışdıq".

Həmid bir müddətdən sonra ailəsini Dezfula apardı. Ramazan əməliyyatından sonra Aşura briqadasına rəhbərlik Mehdi Bakiriyə tapşırıldı, Həmid də onun birinci müavini oldu.

Müslim ibn Əqil əməliyyatında bir neçə dəfə iraqılılarla əlbəyaxa vuruşub qol nahiyəsindən yaralanan Həmid yenə cəbhəni tərk etmədi. 1983-cü ildə onun ikinci övladı dünyaya gəldi. Adını Asiyə qoydular. Həyat yoldaşı bu barədə deyir:

"Təəssüf ki, Ehsanla Asiyə İslamabadda tez-tez xəstələnirdilər. Həmid hər dəfə evə gələndə onları həkimə aparırdıq. Maşınımız olmadığına görə bizi cəbhə maşınları ilə aparmalı olurdu. O, bundan narahat olub deyirdi: "Camaat bilmir ki, biz məcburuq, uşaqlarımız xəstədirlər; indi elə bilirlər ki, əlimizə fürsət düşüb, xalqın və dövlətin əmlakından kefirmiz üçün istifadə edirik".

Vəlfəcr-4 əməliyyatı da Həmidin iştirakı ilə başa çatdı. Qarşıda isə Məcnun adalarında keçiriləcək Xeybər əməliyyatı vardı. Həyat yoldaşının dediyinə görə, Həmid 7

fevral 1984-cü ildə evdəydi. Ağa Mehдинin xanımı gəlib dedi ki, Mehdi Həmidə telefona çağırır. Görünür, Mehdi telefonda Həmidə deyibmiş ki, ailənlə sağollaş, gəl. Həmid dedi ki, hazırlıq əmri verilib. Soruşdum ki, çantanı hazırlayımmı? Şübhələnməyim deyə dedi ki, vacib deyil. Səhər yeməyini yedi. Uşaqlar yatmışdılar, amma gedəndə hər ikisi oyandı. Ehsan qaçıb Həmidin ayağından tutdu, Asiyə də iməkləyə-iməkləyə yaxınlaşıb atasının ayaqlarını qucaqladı. Həmid gedəndən sonra uşaqlar bərk xəstələndilər, İslamabad şəhəri də bombardmana məruz qaldı.

Xeybər əməliyyatı və bayraqdarın şəhadəti

Mehdi Bakiri Xeybər əməliyyatından qabaq komandirlərin iclasında dedi: "Biz bu əməliyyatda həzrət Əbulfəzl kimi vuruşmalıyıq. Kim şəhadətə hazır deyilsə, irəli keçməsin". Həmid yavaşca dedi ki, qardaşlar, dua edin, mən də şəhid olum. Həmidin bu cümləsi hamını ağlatdı. Xeybər əməliyyatı başlandı. Həmid gedəndə Mehdi çantasını açıb ona bir neçə kompot qoymaq istədi, o isə qəbul etmədi. Nə qədər israr etdisə, razılaşmadı. O gedəndən sonra Mehdi oturub yarım saat ucadan ağladı.

Həmid tabeliyində olan qüvvələrə əməliyyat barədə məlumat verəndən sonra yola düşdülər. O, birinci qayığa oturdu, qayıq gecənin zülmət qaranlığı və sükutu içində yola düşdü. Qayıqdan enib ayağını Məcnun adasına qoyan ilk şəxs Həmid oldu. Körpünün ilk qarovulu məhv edildi və bir neçə nəfər əsir tutuldu. Döyüşçülər Məcnun adalarına yerləşəndən sonra düşmən əks-hücumlara başladı. Zonanın ən əhəmiyyətli və strateji mövqeyi

döyüşçülərimizin ixtiyarında olan bir körpü idi. Onu qorumaq çox həyati məsələydi. Həmid şəxsi heyətə baş çəkəndə qışqırdılar ki, iraqlılar körpünün üstündədirlər. Həmid silahını götürüb körpüyə doğru qaçdı. İyirmi düşmən qüvvəsi də onlara doğru gəlirdi.

Həmidin əmri ilə döyüş başladı. Nəticədə bir neçə nəfər həlak oldu, bir qismi də əsir tutuldu. Əks-hücum gücləndi. Körpünün ətrafı minlərlə top və minaatan mərmisi altında titrəyirdi. Çərşənbə günü, 22 fevral 1984-cü ildə axşam saat 11-də Həmid ratsiyadan İraq torpaqlarının 60 km-də yerləşən Məcnun körpüsünü ələ keçirdiklərini xəbər verdi. Həmid Bakiri və dostları bu mühüm körpünü qorumaq üçün vuruşdular, 25.02.84 tarixində Allahla görüşə nail olub itkin şəhidlər cərgəsinə qoşuldular.

Şəhadətindən sonra döyüşçülər Həmidin cəsədini kanala aparmaq istəyəndə qardaşı Mehdi Bakiri icazə verməyib demişdi: "Ya hamı, ya heç kəs! Öncəlik yaralılardır!"

Tapşırırmışdı ki, əvvəlcə başqa şəhidləri gətirsinlər, axırda Həmid. Beləliklə, Həmidin cəsədi orada qaldı, bir də geri qayıtmadı. Böyük qardaşı Əli Bakirinin cəsədini də SAVAK təhvil verməmişdi. Üçüncü qardaş Mehdi Bakiri də şəhid oldu, onun da cəsədi tapılmadı. Nə hikmətdirsə, ailə bu üç oğulun heç birinin cəsədini əldə edə bilmədi.

Həmid şəhid olandan sonra Mürtəza Yağçian yarımçıq işini tamamlamaq üçün onun yerinə göndərildi. Döyüş şiddətləndi, ertəsi gün Mürtəza da Həmidə qovuşdu, Məcnun adaları isə qorundu. Ondan sonra bu körpü döyüşçülər arasında Həmid Bakiri körpüsü adlandırıldı.

Şəhid Həmid Bakirinin iştirak etdiyi əməliyyatlar aşağıdakılardır:

Fəthülmübin, Beytülmuqəddəs, Ramazan, Müslim ibn Əqil, Vəlfəcr-hazırlıq, Vəlfəcr-1, Vəlfəcr-2, Vəlfəcr-4, Xeybər. Sonuncuda o, Aşura diviziyası komandirinin birinci müavini kimi vuruşmuşdur.

Müsaibələr

Şəhid Həmid Bakiri həyat yoldaşının dili ilə

"Həmid mənim səbir daşım idi".

Giriş

“Həmid səbirli idi, sözün əsl mənasında səbir daşığıydı. Onunla rahat yaşaya, heç vaxt narahatlıq hiss etməyə bilərdin. Hər şeyi yaxşı anlamağa və sual yaratmamağa çalışırdı. Mən hiss edirdim ki, Mehdi ilə o, Allaha yaxınlıq məqamına çatmışlar. Həmidin Allaha təvəkkül xüsusiyyəti çox güclüydü. Fikirləşəndə bu nəticəyə gəlirəm ki, biz dünyaya diqqət yetirdikcə bir yerə çata bilmirik, Həmidə boş əllə və möhkəm qəlblə bu yolu gülə-gülə gedirdi. Bu, əsla şüarçılıq deyil; mən yanında idim, Allaha necə arxalandığını, imamlara necə eşq bəslədiyini əyani şəkildə görürdüm. Belə bir şəxs nə qədər zəif olsa da, hər bir

adamı öz arxasınca çəkə bilər. Məni öz arxasınca çəkdiyi üçün fəxr edirəm.

Ağa Mehdi zəng vurub Həmidə dedi ki, cəbhəyə qayıt. Mənə dedi ki, əşyalarımı çantama qoy, Mehdi qayıtmağımı istəyir, hazırlıq komandası verilib. Ehsanı öpdü. Asiyə oyanıb iməkləyə-iməkləyə Həmidin yanına gəldi, ayaqlarından bərk yapışdı. Ehsan da Asiyənin arxasınca getdi. Uşaqları Həmidin ayaqlarından ayırdım. Həmid onları qucaqladı. Kövrəlmişdi. O anı heç bir şair vəsf edə bilməz.

Ayağımı evdən bayıra qoyan kimi öz-özümə dedim ki, sağ-salamat qayıtması üçün ayə oxumadım. Əslində, oxumuşdum, amma bir dəfə Mehdiyənin yanına gedib-qayıtmışdı, gərək ikinci dəfə də oxuyaydım. Bu ayəni mənə Şəhid Himmətənin xanımı öyrətmişdi, Həmid hər dəfə gedəndə qulağına oxuyurdum ki, sağ-salamat qayıtsın. Ardınca qaçdım, amma artıq getmişdi. Çox pis oldum. Mənə olduqca ağır gəldi.

Həmid qarıya doğru hər addım atdıqca mən öldüyümü hiss edirdim. Nəfəsim daralırdı. Əlimlə yanaqlarıma vurub otağın içində var-gəl edirdim, bir yerdə qərar tuta bilmirdim. Həmid demişdi ki, belə olanda dözümsüzlük eləmə, Quran oxu. Mən də Quranı açıb o qədər oxudum ki, axırda sakitləşdim”.

Bunlar Şəhid Həmid Bakirinin həyat yoldaşı Fatimə Əmiraninin “Dostların şahidi” jurnalına müsahibə zamanı dediyi sözlərdir. Aşağıda müsahibənin tam mətnini təqdim edirik.

Həmid Bakiri ilə tanışlığımız barədə nə deyə bilərsiniz?

Biz Həmidlə bir məhəllədə yaşayırdıq. Həmidin bacıları mənim bacımla dost idilər. Yaxşı ailə idilər. Böyük qardaşı Əli Bakiri inqilab mübarizlərindən olub 1971-ci ildə SAVAK tərəfindən tutulmuş, bir ildən sonra da şəhid edilmişdi. Bizim Bakiri ailəsi ilə get-gələmiz vardı. Nəhayət, mən universitetə daxil oldum, müxtəlif siyasi qruplaşmaların fəaliyyətinə görə qərara gəldim ki, dindar olum. 1979-cu ilin dekabrında Həmid bizə zəng vurub dedi ki, sizinlə işim var. Onda o, Urmiya korpusunda işləyirdi. Fikirləşdim ki, yaqın, universitetin siyasi vəziyyəti barədə nəse bilmək istəyir. Qərara gəldik ki, bacısıgilə gedək. Orada mənə çay gətirdi, sakitcə çayını içəndən sonra dedi ki, sənün üçün elçi gəlmək istəyirəm. Məni gülmək tutdu, özümü saxlaya bilmədim. Sonra da dedim ki, işim var, getməliyəm. Ayağa qalxıb qızlar yataqxanasına getdim, Həmidin mənə elçi gəlmək istədiyini dostlarıma söylədim. Soruşdular ki, nə cavab verəcəksən? Dedim: “Əlbəttə ki, “yox” deyəcəm. Bizim heç bir oxşarlığımız yoxdur, başqa-başqa adamlarıq. Amma bilmək olmaz, bir də gördüz, fikrim dəyişdi”.

Evə gedib məsələni anama söyləyəndə dedi ki, Fatimə, Həmid çox yaxşı oğlandır. Cavab vermək üçün bir neçə gündən sonra universitetdə vədələşdik. Qısa şəkildə dedim ki, bizim xarakterlərimiz fərqlidir və mənəcə, bizimki tutmaz. Həmid qısa suallarına səbirlə uzun cavablar verib məni qane etməyə çalışırdı. Necə oldusa, bir neçə saatlıq söhbətdən sonra onun elçilik təklifinə müsbət cavab verdim.

Toyunuz nə vaxt baş tutdu, müştərək həyata nə zaman başladınız?

1980-ci ilin 20 yanvarında nişanımız oldu, kəbinimiz oxundu, bir həftədən sonra Həmidin bibisinin evində balaca bir otaqda o dövrün adətlərinə uyğun olaraq sadə şəkildə müştərək həyata başladıq. Sadə, balaca bir ev idi. O qəşəng evimiz yadıma düşəndə qürur və sevincdən qanad çalıb uçmaq istəyirəm. Biz heç kimdən hədiyyə qəbul etmədik. Fikirləşdik ki, qəbul etsək, bəzi əşyalar istəmədən həyatımıza daxil olacaq. Biz hətta zəruri görünən bəzi əşya və avadanlıqları da almadıq.

Ailə qurandan sonra gördüm ki, Həmid düşündüyümdən çox-çox yaxşı adam imiş. Beləliklə, ona sevgim artdı.

Lütfən, Şəhid Həmid Bakirinin inqilab dövründə şah rejiminə qarşı mübarizələrindən danışın.

Həmid universitetə qəbul olmamış, təhsil almaq üçün xarici ölkəyə getmişdi. Axırda onu Almaniyaya göndərdilər. Almaniyada inşaat ixtisasına ad yazdırmışdı, amma oradan çox Suriya və Livanda olurdu. Həzrət İmam Xomeyni ilə görüşmək üçün Parisə də getmişdi. Urmiyada məhəlləmizdə deyirdilər ki, Həmid Bakiri Almaniya gəlib. Sağ-salamat olduğuna görə çox sevinirdim. Mənə çox təəccüblü gəlirdi. Çox sakit və məzlum insan olan Həmid birdən-birə mübariz inqilabçı olmuşdu. Tələbə uşaqlar deyirdilər ki, Həmid Suriyaya gedib partizan təlimi görmüşdür. Almaniya Suriyaya gedib silah gətirmişdi. O zaman şəxsiyyəti mənə daha maraqlı gəldi.

Suriyada kimlərlə birlikdə partizan təlimi keçmişdi?

Bir dəfə soruşdum, dedi ki, Suriyada mənə verilmiş ünvanı gedib gözlədim, ardınca gəldilər. Orada olanlardan mühəndis Qərəzinin və Şəhid Aladpuşun adlarını çəkirdi. Bir dəfə ağa Rəhim Səfəvi ilə birlikdə Suriyadan bir maşın silah gətirmişdilər.

Şəhid Həmid Bakiri İmam Xomeynini çox sevirdi, Parisdə onu görməyə getmişdi. O, İmam Xomeynini sizə necə təsvir edirdi?

Deyirdi ki, imam yalnız düşünməlidir. Biz imamın qollarıyıq, nə düşünsə, onu da icra etməliyik. Deyirdi ki, imamın böyük fikirləri var, onları həyata keçirmək üçün yaxşı qolları da olmalıdır. İmam birinci dəfə vəsiyyətnamə yazanda Həmid çox ağlamışdı. Bunu döyüş yoldaşları deyirdilər.

Şəhidin Allaha təvəkkülü və məsum imamlara sevgisi barədə nə deyə bilərsiniz?

Həmid adı adam deyildi, səbirli, sözün əsl mənasında səbir daşıydı. Onunla rahat yaşaya, heç vaxt narahatlıq hiss etməyə bilərdin. Hər şeyi yaxşı anlamağa və sual yaratmamağa çalışırdı. Mən hiss edirdim ki, Mehdi ilə o, Allaha yaxınlıq məqamına çatmışlar. Həmidin Allaha təvəkkül xüsusiyyəti çox güclüydü. Fikirləşəndə bu nəticəyə gəlirəm ki, biz dünyaya diqqət yetirdikcə bir yerə çata bilmirik, Həmidə boş əllə və möhkəm qəlblə bu yolu gülə-gülə gədirdi. Bu, əsla şüarçılıq deyil. Mən yanında idim, Allaha necə arxalandığını, imamlara necə eşq bəslədiyini əyani şəkildə görürdüm. Belə bir şəxs nə qədər zəif olsa da, hər bir adamı öz arxasınca çəkə bilər. Məni öz

arxasınca çəkdiyi üçün fəxr edirəm. Məni çox sevirdi. Mənimlə ucadan danışdığını xatırlamıram. Etirazımla üzləşəndə deyirdi: "Mən zəif adamam, Fatimə, sən zəif birindən nə gözləyirsən?!"

Şəhid Həmid Bakiri sadə həyat tərzi barədə hansı tövsiyələri verirdi?

Həyat tərziimiz çox sadə idi. Heç vaxt dünyadan danışmazdıq. Xüsusən uşaqlar dünyaya gələndən sonra bəzi əşyalara ehtiyac yaranırdı. Həmidin getməsindən düz on beş dəqiqə əvvəl lazım olanları deyirdim, o da tez gedir, alıb gətirirdi. Həmişə mənə deyirdi: "Bir şey almağa o zaman get ki, ona çox ehtiyacın var və işin, həqiqətən, ondan asılıdır".

Həmid Bakiri korpusa yazılında bölgədə hərbi qarşıdurmalar vardı. Həmin dövrdən hansı xatirələriniz var?

Həmid Urmiya korpusunda Əməliyyat rəisi idi, döyüş xəbərləri tez-tez bizə çatırdı. 1979-cu ilin martında, inqilabdan dərhal sonra Xalq Mücahidləri Təşkilatı və digər solçular Məhabad qarnizonunu talamışdılar. Əlinə silah götürmüş ilk şəxslər onlar idilər. Bizim universitetimizdə solçu uşaqların hamısı Uzi silahı ilə dərəcə gəlirdi. Urmiya şəhərində əsla təhlükəsizlik yox idi. Qızlar yataqxanasına da silah vermişdilər, gecələr keşik çəkirdik. Yadımdadır, ramazan ayında hücum edib istirahət mərkəzindəki əhalini girov götürmüşdülər. Onları xilas edərkən ən yaxşı uşaqlardan on dördü şəhid oldu. Ağa Mehdi Bakiri Urmiya meri idi, amma döyüş zamanı mınaatan götürür, şəhəri müdafiə edirdi.

Şəhid Həmid Bakiri cəbhədən qayıdanda hansı fəaliyyətləri göstərirdi?

Hamı bilirdi ki, Həmid cəbhədən qayıdanda başqa bir yerə getmir, onu yalnız evdə tapa bilərlər. O, həmin az vaxtını mənə və uşaqlara ayırırdı, mütləq faydalı bir iş görməyə çalışırdı. Bütün bu işləri mənim üzüm gülsün deyə görürdü.

Həmid Bakiri Allahla münacatı sevirdi, ən ağır atəş altında da namazını qılırdı. Onun ibadəti barədə nə xatırlayırsınız?

Əhvaza gedəndə bir müddət Həmidin dostugildə qaldıq, sonra ikimərtəbəli xudmani bir ev kirayə etdik. Gözəl balkonu da vardı, orada Həmidlə namaz qılırdıq. Mən ən yaxşı namazlarımı orada Həmidin arxasında qılmışam. Evdə olanda həmişə birlikdə namaz qılırdıq; bəzən dama da qalxırdıq. Gecə namazlarını daha çox orada qılırdı. Bir dəfə mənə dedi ki, sən də gəl. Amma mən onun kimi uzun qıla bilmirdim, ortasında yuxum gəlirdi. Mənə deyirdi ki, çalış, vərdiş elə, müstəhəb əməllər adamı Allaha daha da yaxınlaşdırır. Bəzən namazını qurtarandan sonra səccadə üzərində oturub fikrə gedirdi. Boyu ucaydı, görünür, təvazökarlıq etmək üçün başını bir az aşağı əyirdi.

Uşaqların tərbiyəsi barədə hansı tövsiyələri verirdi?

Söhbət uşaq tərbiyəsindən düşəndə heç vaxt özündən bir söz deməzdi. Bir dəfə hirsələnib ona dedim: "Niyə həmişə deyirsən ki, sən? De ki, birlikdə böyüdəcəyik!" Dedi: "Mən əminəm ki, tək böyüdəcəksən". Bir dəfə də dedim: "Ehsan sənin kimi atası olduğuna görə bəxtəvər

uşaqdır!" Dedi ki, paxıllıq edirsən? Dedim: "İlk dəfə etiraf etmək istəyirəm ki, hə, paxıllıq edirəm". Dedi ki, necə yəni? Dedim: "Heyf deyil ki, belə bir oğul atasız böyüsün?!" Dedi: "Mən təkcə öz Ehsanım üçün cəbhəyə getmirəm, bütün Ehsanlar üçün gedirəm". Uşaqlarına və mənə qarşı böyük sevgi bəslədiyi halda getdi.

Həmid Bakirinin yorulmazlığından, zəhmətkeşliyindən danışın.

Mən onun həmişə qızarmış gözlərini xatırlayıram. Elə bilirdim ki, bu gözlərin ağı yoxdur. Şəhid olduğunu eşidəndə əvvəlcə bunu dedim: "Allaha şükür... daha yatacaq, yorğunluğu çıxacaq!"

Sizcə, Həmid kimi canını İslama təqdim etmiş şəhidlər hansı xüsusiyyətlərə sahib olmuşlar?

Müharibə dövrünün adamları özlərini islah etmiş adamlar idilər, əqidə və ideologiyaları vardı, ona əməl edirdilər. Şəhid Həmid Bakirinin şəxsiyyətinin bariz cəhəti dediyi hər bir sözə əməl etməsi idi. Mümkün deyildi ki, danışdığına əməl etməsin. O və onun kimi adamlar doğruçu olduqlarına görə cəmiyyət də onlara inanırdı. Onlar yalnız Allahı görürdülər, onlar üçün Allahın razılığı önəmli idi, hökumətin kimin əlində olduğu, mənfəətlərinin nə tələb etdiyi yox. Onlar yalnız bunu düşünürdülər ki, özlərinin və xalqın inkişafı və Allahın razılığı üçün üzərlərinə vəzifə düşür, onu yerinə yetirməlidirlər. Onlar hər bir zamanda, hər bir şəraitdə vəzifələrinə əməl edirdilər. Bu iki qardaşın ideologiyasına qarşı çıxanlar həmişə olsa da, Həmid deyirdi: "Mən qələbə üçün çalışmalıyam. Əgər məni qapıdan qovsalar, pəncərədən girəcəyəm".

Hər bir şəxsin müsəlman olduğunu bilmək üçün onun əxlaqını araşdırmaq lazımdır. Onlar sakit və sevgi dolu insanlardır, tərbiyəçi rolunu ifa edirlər. Həyatda Həmidin məqsədlərindən biri insanları müharibə ab-havası ilə yetişdirmək idi. Uzun illərdən sonra müharibəni görməmiş bir gənc zəng vurub onun əxlaq və rəftarı barədə sevgisini ifadə edəndə bilirəm ki, bu hadisənin kökü Həmidin İslam əxlaqına qayıdır. Bu əxlaq illərdən sonra da insanları cəzb edir. Həmin gənc və onun yaşadları Həmidin söz və əməllərində sədaqət görmüş, eşitmiş, nəticədə onun və onun kimilərin şəxsiyyətinə vurulmuşlar. Həmid və Mehdi Bakirilərin və onlar kimi digər şəhidlərin yeganə məqsədi müharibədə zülm və ədalətsizliyə qalib gəlmək, Allaha qovuşmaq olmuşdur. Onlar həmvətənlərinin qeyri-bərabər döyüşdə öldürülməsini istəmədikləri kimi, iraqqlıların da öldürülməsini istəmədilər. Dostlarından eşitmişəm ki, bir əməliyyatda iraqqlılar kanal qazıb içini yumşaq qırıla doldurmuşdular. Çoxlu döyüşçülər həmin kanala düşüb şəhid oldular, cəsədləri də orada qaldı. Onların arasında düşmən cəsədləri də vardı. Digərləri o yoldan keçəndə bəzən ayaqlarını cəsədlərin üzərinə qoymağa məcbur olurdular, Mehdi isə ayağını hətta düşmən cəsədinin üzərinə də qoyub keçmirmiş. O düşünürmüş ki, onlar sağ olanda düşmən idilər, öldükdən sonra cəsədləri müsəlman cəsədidir və tapdanmamalıdır. Bu, onların əxlaqına dair bir nümunədir. Mən bu adama bənzər birini görməyə nə qədər çalışıramsa, görə bilmirəm.

Həmidin zahiri səliqəsi necə idi?

O zaman dəb beləydi ki, kim dindardırsa, paltarları səliqəsiz və qırıqlı olmalıdır, saçının yarısı şərqə baxmalıdır, yarısı qərbə; guya dünya bərbəzəyinə

etinasızdırlar. Həmidə belə deyildi. O, çox səliqəli və təmiz geyinirdi, çəkmələrinə ayaqqabı mazi vururdu, saçını səliqə ilə darayırdı. Boyu ucaydı, mənəm gözümdə yer üzünün ən yaraşlıq pasdarı idi. Saç və saqqalını özüm qısaltırdım, həmişə də korlayırdım. Amma saçında o qədər buruq vardı ki, nə qədər korlasaydımsa, bilinmirdi. Özü də heç nə demirdi, güzgüyə baxıb əlini saçının arasına salır, deyirdi ki, sən dünyanın ən yaxşı bərbərisən.

Şəhid Həmid Bakirinin Mehdi Bakiriyə hörməti barədə nə deyər bilərsiniz?

Ağa Mehdi Həmiddən cəmi bir yaş böyük olsa da, ona qarşı ata kimi idi. Həmidin onun qarşısında rəftarı da belə təsəvvür yaradırdı. Döyüş yoldaşları deyirdilər ki, Həmid Mehdiinin önündə həmişə dizi üstə oturmuş. Ağa Mehdi gedəndən sonra Həmid ancaq ondan danışmış, onlar da deyirmişlər ki, Həmid, ağa Mehdiini biz də sən kimi tanıyırdıq. O isə ah çəkib deyirmiş: "Yox, vallah, siz Mehdiini tanımırsız. Mən dadaş Mehdi ilə böyümüşəm, hara gedibə, mənə də özüylə aparıb".

O, müharibə komandirlərindən idi. Onun üçün dövlət əmlakı nə qədər əhəmiyyətli idi?

Həmidə yalvarırdım ki, mənə də idarə maşını ilə aparsın. İş yerlərimiz bir idi. Mən Bəsicdə işləyirdim. Bizim evimiz elə yerdəydi ki, yola çıxmaqdan ötrü iyirmi dəqiqə piyada getməli olurduq. Həmid mənə yalnız dayanacağı qədər aparıb çox ciddi şəkildə deyirdi: "Düş, Fatimə, avtobusla gəl". Deyirdim: "Axı mən Bəsicdən maaş almıram. Elə bil ki, mənə gündə bir tümən maaş verirsən. O bir tümənin əvəzinə də maşınla apar". Deyirdi: "Biz camaatın qeybət və böhtana düşməsinə səbəb

olmamalıyıq. Ağıllı adam heç vaxt kiminsə ona böhtan atmasına şərait yaratmaz. Yəqin ki, biz də ağıllı adamlarıq, elə deyilmi?!"

Şəhid Həmid Bakiri əməliyyatlarda göstərdiyi qəhrəmanlıqlar haqda sizə danışdırmı?

Onun üçün dünyanın heç bir dəyəri yox idi. O, vəzifə və rütbədən qaçır, həmişə deyirdi: "Mən adi bir bəsiciyəm". Bir dəfə əməliyyatdan qayıdanda nəticəni soruşdum, çox qısa şəkildə dedi: "Uşaqlar gedib mövqeyi aldılar, gəldilər". Dedim ki, bəs sən nə edirdin? Dedi: "Mən? Mən heç nə. Mən durbinlə baxırdım ki, uşaqlar yolu səhv getməsinlər".

Nə zaman və necə qərara gəldiniz ki, cənuba qalmağa gedəsiniz?

1982-ci ilə qədər Həmid gedəndə mən çox vaxt Urmiyada qalırdım. Ondan sonra isə qalmadım; hara gedirdisə, mən də gedirdim. Artıq başa düşürdüm ki, onu yalnız bu illərdə görə biləcəyəm. İlk dəfə Fəthülmübin əməliyyatına gedəndə onunla Əhvaza yollandım. Ehsanın bir yaşı vardı. Dezfulda ev tutduq. Ağa Mehдинin xanımı iki-üç ay öncə getmişdi. Biz onların yanına getdik, amma ev iki ailə üçün çox balacaydı.

Şəhid Həmid Bakiri ilə son görüşünüz xatirinizdə necə qalıb?

Ağa Mehdi zəng vurub Həmidə dedi ki, cəbhəyə qayıt. Mənə dedi ki, əşyalarımı çantama qoy, Mehdi qayıtmağımı istəyir, hazırlıq komandası verilib. Ehsanı öpdü. Asiyə oyanıb iməkləyə-iməkləyə Həmidin yanına gəldi, ayaqlarından bərk yapışdı. Ehsan da Asiyənin

arxasınca getdi. Uşaqları Həmidin ayaqlarından ayırdım. Həmid onları qucaqladı. Kövrəlmişdi. O anı heç bir şair vəsf edə bilməz.

Ayağımı evdən bayıra qoyan kimi öz-özümə dedim ki, sağ-salamat qayıtması üçün ayə oxumadım. Əslində, oxumuşdum, amma bir dəfə Mehдинin yanına gedib-qayıtmışdı, gərək ikinci dəfə də oxuyaydım. Bu ayəni mənə Şəhid Himmətin xanımı öyrətmişdi, Həmid hər dəfə gedəndə qulağına oxuyurdum ki, sağ-salamat qayıtsın. Ardınca qaçdım, amma artıq getmişdi. Çox pis oldum. Mənə olduqca ağır gəlirdi.

Həmid qarıya doğru hər addım atdıqca mən öldüyümü hiss edirdim. Nəfəsim daralırdı. Əlimlə yanaqlarıma vurub otağın içində var-gəl edirdim, bir yerdə qərar tuta bilmirdim. Həmid demişdi ki, belə olanda dözümsüzlük eləmə, Quran oxu. Mən də Quranı açıb o qədər oxudum ki, axırda sakitləşdim.

Gedəndən bir-iki həftə sonra zəng vurdu, danışdıq. Həmişəki kimi, sözlərimi yaxşı dinləyib mənə təskinlik verdi. Dedi ki, özümdən muğayat olum və o, ilk fürsətdə gələcək. Uşaqları soruşdu. Mən hər ikisinin yenə xəstələndiklərini, qızdırma içində olduqlarını söyləmədim.

Həmidin şəhadət xəbərini necə aldınız?

Bir axşam Asiyəni ayaqlarımın üstündə yelləyirdim. Birdən məni yuxu tutdu, yarıyuxulu halda hiss etdim ki, Həmidin cəsədi yerdədir və bir düşmən döyüşçüsü təpiklə onu vurur. Səhər çağı yuxarı mərtəbədəki qonşunun telefonu çalan kimi onlara qaçdım. Əvvəlcə dedilər ki, ağa Mehdi yaralanıb, mənə dedim ki, yox, Həmid şəhid olub, mənə demirsiniz. Əşyalarımı topladım. Həmidin şəklini çamadanına qoymaq istəyəndə Ehsan gəlib şəkli qucaqladı,

bərkdən ağlamağa başladı. Sanki uşağa ilham olmuşdu ki, atası şəhid olub. Uşaqlarla və qayınxatınımla birlikdə ağa Mehдинin göndərdiyi maşınla Urmiyaya getdik. Oraya çatanda bildik ki, cəsəd də yoxdur.

Həmid Bakirinin cəsədinin qayıtmadığını öyrənəndə hansı hissləri keçirdiniz?

Mən həmişə Həmidin cəsədi ilə üzləşəcəyim gündən qorxurdum. Hiss edirdim ki, belə mənzərəni görmək mənim taqətim xaricindədir. Deyəsən, Həmidin özü də bunu bilirdi. Birinci günlərdə çox ağlayırdım. Bir gecə onu yuxuda gördüm. Mənə dedi ki, niyə bu qədər ağlayırsan? Dedim ki, necə şəhid olduğunu bilmək istəyirəm. Alnını göstərüb dedi: "Bura bir qəlpə dəydi, mən də şəhid oldum". Sonralar döyüş yoldaşlarından öyrəndim ki, məhz o şəkildə şəhid olub. Dostları deyirdilər ki, rabitəçisi yanında idi, bəndin üzərində gəzişirdi. Əlini belinə qoymuşdu, boyu uca olduğuna görə başını bir qədər əymişdi ki, iraclılar vurmasınlar. Sanki bir bağda gəzişirdi. Hər bir səngərin önündən keçəndə dayanıb hal-əhval tutur, silah-sursatlarını soruşub yoluna davam edirdi. Bir mərmə partlayandan sonra görüblər ki, rabitəçi tək qayıdır. Həmidin yanına gedib görüblər ki, cəsədini bəndin içində qazılmış bir çalaya sürüyüblər. Baş və sinəsi qəlpəylə dolu imiş, üstünə bir əsgər ədyləli çəkibmişlər. Çəkmələri bayırda, dabanları suyun içində qalibmiş. Digər tərəfdən, düşmən də atəşini birə-beş artırmışdı. Uşaqların çoxu cəsədi geri gətirməyə çalışıb, amma kim yaxınlaşmışsa, vurmuşlar. Qərara gəliblər ki, nəyin bahasına olursa olsun, Həmidə geri qaytarsınlar. Lakin ağa Mehdi xəbər göndərüb ki, digər cəsədləri də gətirə bilərsinizə, onu da

gətirin; gətirə bilmirsinizsə, Həmid də digər şəhidlərin yanında qalsın.

Həmid ağanın şəhadətindən sonra Mehdi Bakirinin sizin övladlarınızla ilk rəftarı necə oldu?

Ağa Mehdi qırx gündən sonra Urmiyaya gəldi. Evə girən kimi Həmidin şəklinə baxdı. Mən elə bildim ki, indicə yerə yıxılacaq. Çox ağır-ağır hərəkət edirdi, sanki ayaqlarında ağırlıq daşı vardı. Ehsan yaxınlaşıb dedi ki, əmi, məni atamın yanına aparmağa gəlmisən? Ağa Mehdi onu qucaqlayıb öpdü, bir söz demədi. Həmid gedəndən sonra onun siması çox dəyişmişdi, hər bir hərəkətindən, sükutundan qəm-kədər yağırdı.

Həmid Bakirinin gələcək nəsillər barədə proqnozu ilə bağlı nə deyə bilərsiniz?

Çoxları Şəhid Bakirinin bu sözünü eşidib. O, əməliyyatdan öncə tabeliyində olan qüvvələrə demişdi: "Dua edin ki, Allah bizə şəhadət nəsib etsin. Əks-təqdirdə, elə bir zaman gələr ki, müharibə bitər və bugünkü döyüşçülər üç dəstə olurlar: bir dəstə öz keçmişinə qarşı çıxıb etdiyindən peşman olar; bir dəstə laqeydlik yolunu tutub maddiyyata qərq olar; üçüncü dəstə isə öz keçmişinə sadıq qalıb məsuliyyət hiss edər, amma qəm-kədər və müsibətlərin çoxluğundan ürəkləri dayanar. Buna görə Allahdan istəyin ki, şəhid olub müharibədən sonrakı həyatın acı nəticələrindən qorunasınız. Çünki ilk iki dəstənin aqibəti xeyir olmaz, üçüncü dəstədə qalmaq da çox çətin olar".

Həmidin sözləri reallıqdan uzaq deyildi. Hər kəsin bir dözümlü həddi var. Mən Həmidlə birlikdə az yaşasam da, həmişə seçdiyim həyatdan razı olmuşam və bunun ən

yaxşı seçim olduğunu düşünmüşəm. Mən düşünürəm ki, 1984-cü ilin 25 fevralında Həmid ölmədi, mən öldüm. Həmid və dostları şəhid olduqları gün dirildilər, ölənlər isə mən idim və digər Fatimələr.

Şəhid Həmid Bakirinin yoxluğunda nə edirdiniz?

Düşünürəm ki, Allah yolunda verdiyimi geri ala bilmərəm. Həmidin şəhadəti ilə barışdım və heç vaxt cəsədini gözləmədim. Bilirəm ki, onun özünün də qayıtmağa heç bir meyli yoxdur. Bu illərdə mənə çox əzab verən yeganə məsələ uşaqlarımın yetim qalması olub.

Atalarının yeri həmişə görünür. Bütün problemlərinə baxmayaraq, Asiyə ilə Ehsanın atalarını necə sevdiklərini təsəvvür edə bilməzsiniz. Övladlarım həmişə atalarına eşq bəsləmişlər, indi də bəsləyirlər.

Hacı Möhsün İranzad

"Şəhid Həmid Bakiri inqilabda və İslamda ərimişdi".

Giriş

“Şəhid Həmid Bakiri böyük şəxsiyyət idi. Mən az belə şəxsiyyət tanıyıram. Mənim çoxlu döyüşçü və komandirlərlə əlaqəm olub, Həmidə ən zərif, ən pak ruhiyyəyə malik idi, bütün quşların tükündən yüngül idi. Həmidin xarakteri güldən incəydi, amma döyüşdə poladdan da bərk olurdu”.

Bunlar Hacı Möhsün İranzadın Şəhid Həmid Bakirinin şəxsiyyəti barədə söylədiklərinin bir hissəsidir. Onun “Dostların şahidi” jurnalına müsahibəsini aşağıda oxuya bilərsiniz.

Xahiş edirəm özünüzü təqdim edin.

Həzrət İmam Mehdiyə (ə) salam olsun!

Şəhidlər sərvəri həzrət İmam Hüseyinə (ə) və Böyük Rəhbərə salam olsun!

Şəhid və şəhadət mədəniyyətini yaydığınıza görə sizə təşəkkür edirəm. Böyük Rəhbərin bir sözü var: "Bu gün şəhidlərin xatirəsini yaşatmaq şəhadətdən kiçik məsələ deyil". Həqiqətən, bu dövəmdə şəhid və şəhadət mədəniyyətini dirçəldən hər kəs canlı şəhiddir.

Mən Möhsün İrənzad, 66 yaşım var. 1980-ci ildə cəbhəyə getmiş və 1988-ci ilin novruzuna qədər orada olmuşam. Yeddi il cəbhədə vuruşmaq səadətim olub. Cəbhədə müxtəlif vəzifələrdə çalışmışam: qərargah rəisi, rəis müavini, briqada komandiri və komandirinin müavini. Ağa Mehdi Bakirinin şəhadətinə qədər Aşura diviziyasında onun yanında olmuşam. Həmid ağanın şəhadət günlərinə qədər onunla birlikdə olmuşam.

Müharibədən sonra hansı vəzifələrdə çalışmışınız?

Müqəddəs müdafiə dövründən sonra on bir il Şəhid fondunda xidmət etmiş, Qərbi və Şərqi Azərbaycan vilayətlərində çalışmışam. Son zamanlarda da Suriya və İraqda hərbi müşavir kimi xidmət etmək nəşib olub.

Şəhid Həmid Bakiri ilə necə tanış olmuşunuz?

Ramazan əməliyyatına bir neçə gün qalırdı. Mən Şələmçədəydim. Ağa Mehdi Aşura briqadasına gəldi. Aşura briqadası Beytölmüqəddəs əməliyyatından sonra yaradıldı, Həmid Bakiri də Ramazan əməliyyatından sonra oraya gəldi. Müslim ibn Əqil əməliyyatında Həmid Aşura briqadasında idi. Şəhid Mehdi Bakiri təlim üzərində çox təkid göstərir, deyirdi ki, təlimlər ciddiyyə alınmalıdır. Buna görə bizi komandirlik kursuna göndərdilər. Müslim ibn Əqil əməliyyatı zamanı biz kursdaydıq, amma sıxıntı yarandığına görə bizi geri çağırıdılar. Biz Həmidin yanına qayıtdıq. Əməliyyat Sanvapa dərəsində keçirilirdi.

Həmidlə orada tanış oldum, Xeybər əməliyyatında şəhid olana qədər də yanında xidmət etdim.

Şəhid Həmid Bakiri necə ailədə böyümüşdü?

Şəhid Bakirinin ailəsi dəyərli ailə idi. Bu, övlad tərbiyəsində də özünü göstərirdi. Mən Urmiyanın şəkər zavoduna Bakiri şəhidləri üçün keçirilən anım mərasimində çıxış etməyə getmişdim. Onların ataları orada işləmişdi. Bu ailə zavod evlərində yaşamışdı. Bu əzizlərin o bölgədə çox sevənləri var. Çıxışımdan sonra bir nəfər yaxınlaşıb hal-əhval tutdu, dedi ki, mən ibtidai məktəbdə ağa Mehdi ilə bir sinifdə oxumuşam. Deyirdi ki, məktəbdə uşaqlar zarafata və ya gerçəkdən dalaşanda Mehdi ilə Həmid onları ayırır, dalaşmağa qoymurdular. O, Mehдинin şəxsiyyəti barədə gözəl xatirələr danışırdı, deyirdi ki, Bakiri ailəsinin maddi vəziyyəti yaxşı deyilmiş. Atası uşaqlıqda Həmidə bir gödəkcə alıbmiş. Həmidin sinif yoldaşlarından birinin də qış geyimi yox imiş, uşaq soyuqdan üşüyürmüş. Həmid bunu görəndə öz gödəkcəsini ona vermişdi. Dəyərli ailə idi, Mehdi və Həmidin yetişməsi üçün münasib şərait vardı. Ataları çox imanlı şəxs olub. Həmidlə Mehdi təhsil zamanı əlaçı olmuşlar. SAVAK tərəfindən şəhid edilmiş Əli Bakiri də Şərif universitetində əlaçılardan olmuşdu.

Həmid Bakiri özünün həzrət imama böyük sevgisindən söz açmışdı mı?

Həmid həzrət imamı olduqca çox sevirdi. Yadımdadır, Sərdəştdə keçiriləcək Vəlfəcr-4 əməliyyatından qabaq dörd ay kəşfiyyata getdik. İstiqamətlərdən birinin komandiri Həmid Bakiri idi. Biz ocağın ətrafında oturmuşduq, xəbərlərdən elan olundu ki, İmam Xomeyni

vəsiyyətnaməsini yazıb bir nüsxəsini parlamentə, bir nüsxəsini də İmam Rzanın (ə) müqəddəs məqbərəsinə göndərüb. Diktor bu xəbəri bir qədər kövrək səslə söylədi. Biz imamın vəsiyyətnamə yazdığına görə çox narahat olduq. Həmid isə ağlayırdı, onu sakitləşdirə bilmirdik. Dedik ki, imam rəhmətə getməyib, yalnız vəsiyyətnamə yazıb. O dedi: "Mən özümə görə narahatam ki, niyə həyatda olub imamın vəsiyyətnamə yazdığını eşidirəm". Həzrət imama xüsusi sevgisi vardı.

Şəhid Bakirinin şəxsiyyətini necə dəyərləndirərdiniz?

Şəhid Həmid Bakiri böyük şəxsiyyət idi. Mən az belə şəxsiyyət tanıyıram. Mənim çoxlu döyüşçü və komandirlərlə əlaqəm olub, Həmidə ən zərif, ən pak ruhiyyəyə malik idi, bütün quşların tükündən yüngül idi. Həmidin xarakteri güldən incəydi, amma döyüşdə poladdan da bərk olurdu. Ailəsini çox sevirdi, həyat yoldaşına və övladlarına eşq bəsləyirdi, amma əqidə, iman, İslam və inqilab söhbətin mövzusu olunca hamısını qurban verirdi.

Olduqca təvazökar idi. Beytül-müqəddəs əməliyyatında dəyərli komandirlərdən olmuş, Xürrəmşəhr istiqamətinin bir hissəsini azad etmişdi. İndiyədək deyilməyib, amma o, Xürrəmşəhrin azadlığında açar rollardan birini oynamışdı. Beytül-müqəddəsdə iki batalyona rəhbərlik edirdi, ondan sonra Aşura diviziyasına gəlib batalyon komandiri ağa Səmədluyinin birinci müavini oldu. Komandir və ya adi döyüşçü olmasının onun üçün heç bir əhəmiyyəti yox idi, önəmli olan yalnız döyüş və mübarizə idi. Onda zərre qədər də paxıllıq və təkəbbürlülük yox idi, inqilabda və

İslamda ərimişdi. Şəxsi heyətini çox sevirdi, özü əsgərlərdən çox çalışır, ağır işləri görürdü.

Şəhidin imanından, Allaha təvəkkülündən xatirə söyləyə bilərsinizmi?

Döyüşdə açılan bütün atəşlərin səsi var, 60 mm çaplı minaatandan başqa. Mərmi və ya raket atılanda döyüşçülər səsindən haraya düşəcəyini bilir və ona uyğun mövqe seçirdilər; yerə uzanırdılar ki, qəlpə dəyməsin. Həmid isə heç vaxt uzanmırdı, yalnız başını bir az əyirdi, deyirdi ki, ömür Allahın əlindədir. Həmişə Allaha təvəkkül edirdi. Əməliyyatlarda zərrə qədər də həyəcanı olmazdı. Bu müddətdə heç kimi Həmid kimi görməmişəm. O, ən ağır şəraitlərdə də soyuqqanlılığını qoruyurdu. Sanvapa dərəsində güclü atəş altındayıq. Həm də güclü yağış yağır, sel axırdı. Dərədəki çadırlarımız suyun altında qalmışdı. Altımıza iki sursat qutusu qoyub oturdıq. Ağa Mehdi Həmidə ratsiyadan çağıraraq dedi: "Mehdi, Mehdi, Həmid!"

– Həmid, Həmid, Mehdi! Eşidirəm, – deyərək Həmid cavab verdi.

– Mövqeyiniz necədir, Həmid?

– Allaha şükür, rəhmətlə birləşmişik, rəhmət də bizə güclü rəhmət yetirib!

Bu o demək idi ki, yağışın altındayıq. Həmidə dedim, ona söyləsin ki, vəziyyət yaxşı deyil. Dedi ki, rəhmət içindəyik də. Bir neçə saatdan sonra bildik ki, həmin yağışlı gecədə düşmən əks-hücuma keçib, yağışa və yerin palçıq olduğuna görə hətta bir metr də irəliləyə bilməyib. Həqiqətən də, bizim üçün rəhmət oldu.

Döyüşdə zərrə qədər də həyəcanlanmazdı, sakit halda, səbir və mətanətlə vuruşur, Allaha təvəkkül edirdi. Həmid ağanın təvəkkülü onda cəsarət yaradırdı.

Şəhid Həmid Bakiri hirslənirdimi? Hirslənəndə nə edirdi?

Çox az hallarda hirslənirdi. Mən onun hirsləndiyini çox da görməmişəm. Hətta ən ağır şəraitlərdə də mehriban olurdu, hirslənmirdi. Yadımdadır, Bəmu bölgəsində əməliyyat olacaqdı, ona hazırlaşırıdım. İraqlılar yüksəkliyin başına yerləşmişdilər, bütün hərəkətlərimizə nəzarət edir, get-gəllərimizi görürdülər. Bizə həmin yüksəkliyi düşməndən almaq tapşırılmışdı. Əmr verilmişdi ki, avtomobillər gecələr işıqlarını söndürüb hərəkət etsinlər. Həmid ağa motosikletlə kəşfiyyata getmişdi. Hava qaralan kimi qayıdıb motosikleti kənara qoydu. Əlini gözlərinin üstünə qoymuşdu, gözləri ağrıyırdı. Dedim ki, əlini çək, görün nə olub. Əlini götürəndə gördük ki, gözünün ətrafı göyərüb. Nə baş verdiyini soruşanda dedi: "Sürücülərin biri işığı yandıraraq gedirdi, dedim ki, bu işığa görə düşməni bizi görə bilər". Həmid özünü təqdim etməmişdi, sürücü də "sənə dəxli yoxdur" deyib maşının içindən onun gözüne möhkəm bir yumruq vurmuşdu. Gözü çox ağrıyırdı. Şəhid Füturəçi idmançı idi, hirslənib dedi ki, bu saat gedib onun dərslərini verəcəyəm. Həmid ağa qoymayıb dedi: "Məni iraqlı vurmayıb ki, hirslənmiş bir qardaşımız vurub".

Ağa Mehdi ilə əlaqəsi necə idi?

Həmid fərqli idi. Mən az komandir görmüşəm ki, Həmid kimi universal olsun. O, adının hallanmasını istəmirdi, ağa Mehдинin yanında əsgər kimi otururdu, onu

çox sevirdi. Təklidə onunla oturanda iki saat danışdılar. Ağa Mehdiyə xüsusi hörməti vardı, razı idi ki, dəfələrlə şəhid olsun, yaralansın, amma Mehдинin ayağına bir tikan batmasın. O, Mehдинin yanında fikir bildirmirdi.

Həmid Bakirinin hərbi təhlil qabiliyyəti necə idi?

Yüksək hərbi təhlil bacarığı vardı. Əməliyyatçılara dair icaslarda görürdük ki, təhlili elmə əsaslanır. Bölgəni yaxşı tanıdığına və dəfələrlə kəşfiyyata getdiyinə görə təhlilləri dəqiq olurdu. Xüsusi soyuqqanlılığı vardı, kəşfiyyatda birinci sözü söyləyirdi. Kəşfiyyat zamanı ən xırda məqamlara da diqqət göstərir, yadda saxlayırdı.

Sizcə, Şəhid Həmid Bakirinin ölməzliyinin sirri nədədir?

Həmid Bakirinin daim sevilməsinə səbəb olan amillərdən biri onun şəxsi heyətinə verdiyi dəyərdir. Xörək gətirəndə düyünün içində ət olduğunu görüb hamıdan soruşurdu ki, sizin xörəyinizdə də bu qədər ət varmı, yoxsa təkcə mənə veriblər? Çalışır ki, yaxşı xörək döyüşçülərə verilsin. Mənim yadımdadır, ev əşyalarını cənuba gətirirdik. İnanın ki, Mehdi ilə Həmidin bütün əşyaları bir Vanet pikapı qədər də olmadı. Sadə yaşayırdılar, dünya malına əhəmiyyət vermirdilər. Ağa Mehdi komandır idi, 4700 tımən maaş alırdı, amma 6000 tımən maaş alan pasdarımız vardı. Uşağı olduğuna görə tapşırmışdı ki, ona çox maaş yazsınlar. Ağa Mehdi qərargahın evlərindən istifadə etməyib özü ev kirələmişdi. Telefon pulunu da özü verirdi. Bir dəfə nəse hesabladığını görüb soruşdum ki, nə hesablayırsan? Dedi ki, xumsu. Dedim ki, məgər siz xumsunuzu illik vermirsiniz? Dedi: "Məgər sənin xums vermək üçün gəlir ilin var?" Dedim ki,

hə. Dedi: "Sən hardan bilirsən ki, gələn ilə qədər sağ qalacaqsan?" Mənə dedi ki, hər ay xumsumu verirəm.

Dövlət əmlakını qorumaq barədə fikri necə idi?

Əbu Qüreyb dərəsində idik. Bizə yaxşı materialı olan Koreya çadırları vermişdilər; yeni qurulmuşdu. Həmid ağanın sürücüsü maşını geri verəndə bilmədən buferi çadıra ilişdi və bir qədər çırdı. Yenə cırılmasın deyə biz çadıra tıkdıq. Həmid ağa da mehriban şəkildə sürücüyə dedi: "Allah bəndəsi, niyə baxmırsan? Bu, dövlət əmlakıdır". Ağa Mehdi gəlib çadıra görəndə narahat oldu, Həmidə dedi ki, gərək ziyanını özün ödəyəsən. Mən dedim ki, Həmidin günahı deyil, sürücü elədi. Dedi ki, sürücünün komandiri var, gərək nəzarət eləsin.

Sərdar Məhəmmədtəqi Ovsanlu

*“Xürrəmşəhrin azadlığında Şəhid Həmid Bakiri açar
rollardan birini ifa edirdi”.*

Giriş

1984-cü ildə İran ən yaxşı övladlarından birini itirdi. Şəhid Həmid Bakiri cəsur və rəşadətli gənclərdən idi, ağıllı və qorxmaz komandirliyi ilə həyatda olduğu müddətdə ölkəmizin torpaqlarını müdafiə etmişdi.

Dost və tanışların dediyinə əsasən, Həmid və Mehdi Bakiri qardaşları çoxlu əxlaqi dəyərlərə sahib idilər. Xalqımız onların yaxşılıqlarını, mehribanlıqlarını və səbirlərini hələ də xatırlayır. Görəsən, bir il fərqlə cəbhədə şəhadətə qovuşmuş bu qardaşlar döyüş zamanı necə insanlar olmuşlar?

Həmid Mehdidən bir il tez şəhadətə qovuşdu. Həmid Bakirinin döyüş yoldaşı Sərdar Ovsanlunun dediyinə görə, bu iki qardaş bir-birini çox sevirdilər, amma bu sevgi

Mehdi Bakirinin, qardaşının cəsədini digərlərindən öncə gətirməyə icazə verməsinə səbəb olmadı. Beləliklə, Şəhid Həmid Bakirinin cəsədi həmişəlik itkin düşdü.

Uzun illərini cəbhədə keçirmiş, Şəhid Həmid Bakirinin yanında döyüş təcrübəsi keçmiş Sərdar Məhəmmədtəqi Ovsanlı "Dostların şahidi" jurnalına bu iki şəhid qardaşdan danışır.

Bizim Həmid Bakiri ilə tanışlığımız Beytölmüqəddəs əməliyyatına qayıdır. Bu əməliyyatda o, Şəhid Mehdi Bakiri ilə birlikdə Nəcəf briqadasındaydı. Ağa Mehdi briqadada Hacı Əhməd Kaziminin birinci müavini idi, Həmid Bakiri də batalyon komandiri. Əslində, ezam olunan döyüşçülər pərakəndə şəkildə gəldilər, amma Zəncandan göndərilənlər əksərən Nəcəf briqadasında vuruşurdular.

Azərbaycanlı döyüşçülər Beytölmüqəddəs əməliyyatında Nəcəf briqadasının təxminən dörd batalyonunda iştirak edirdilər. Bizə göndərilən batalyon komandiri Şəhid Həmid Bakiri idi, mən orada onunla tanış oldum. Beytölmüqəddəs əməliyyatı uzun əməliyyatlardan idi, təxminən 23 gün sürdü. Həmid Bakiri əməliyyatın əvvəlindən axırınadək şəxsi heyəti ilə birlikdə bütün batalyonların başında gedir, vuruşurdu. Özü həmişə səhnədəydi; yəni heç vaxt geridə qalmırdı. Bəzən olurdu ki, bir komandir yaralandığına və ya başqa bir səbəbə görə bölük və ya batalyonundan geridə qalırdı. Həmid Bakiri isə elə deyildi. Əməliyyatın əvvəlindən axırınadək onun bir an da şəxsi heyətindən ayrıldığını nə gördüm, nə də eşitdim.

Mən əməliyyatın əvvəlindən son anlarına qədər onunla birlikdə idim, onun bir an da problemlə üzləşdiyini və ya uğursuz çıxış etdiyini görmədim. Yadımdadır,

Xürrəmşəhrin azadlığı zamanı, yəni əməliyyatın son mərhələsində sübh namazından sonrakı ilk anlarda Xürrəmşəhrin girişinə yerləşdik. Yəni Xürrəmşəhrə doğru istiqamətdə başqa heç kim yox idi, biz şəhərə doğru hərəkət edən ilk qüvvələr idik. Müqavimət meydanı adlanan yerdə bir anlığa döyüş baş tutdu. Meydanın sağ tərəfində bir düşmən tankı bizə hücum etdi, cənub səmtdə də bir tank döyüşçülərimizə atəş açmaq istəyəndə uşaqlar onu vurdular. Yavaş-yavaş irəliləyirdik. Kiçik döyüşlər baş tuturdu, həll edib keçirdik. Şəhərin bir hissəsində Həmiddən ayrıldıq. Biz müqavimət meydanından düz getdik, Həmidə bizdən təxminən bir bölük çox döyüşçü ilə sol tərəfə getdi.

Bizim olduğumuz yerdə şübhəli bir bina vardı. Çox təmiz bir binaydı, qapısı da bağlanmışdı. Oranı yoxlamaq istəyəndə bizə doğru atəş açıldı. Tez qapını açdıq, binadan bir nəfər çıxıb tapança ilə bizə atəş açdı. Uşaqlar onu vurdular. Sonra gördük ki, bir-bir çıxırlar. Döyüş baş tutdu və biz binaya girib iraqılıları əsir tutduq. İçəri girəndə bildik ki, ora komandir qərargahı imiş və iclas gedirmiş. Biz döyüş zamanı təxminən iyirmi nəfərini öldürdük, təxminən otuz nəfəri qaldı. Həmid Bakiri ilə əlaqə saxlayıb məsələni xəbər verdik. Həmid tez özünü yetirdi. İraqlıların hamısı təslim oldu. Oradan bir qədər xəritə və sənəd də götürdük. Həmid çox sevindi, dedi ki, Xürrəmşəhrdə vuruşan düşmən qüvvələri komandirlərinin əsir düşdüyünü eşitsələr, ruhdan düşəcəklər. İrəliləyib gömrüyə çatanda hamımız bir-birimizə birləşdik.

Gömrüyün girişində iki-üç düşmən döyüşçüsü ağ bayraqla çıxıb təslim oldu. Həmid onlardan içəridə neçə nəfər olduğunu soruşdu. Sonra mən gedib soruşmaq istədim, gördüm ki, hamısı ərəbdir, mən də ərəbcə

bilmirəm. Yanımda bir ruhani vardı, ərəbcə çox yaxşı danışdı. Ona dedim ki, gömrüyün içindəki vəziyyəti soruşsun. Bu zaman təxminən bir batalyon düşmən qüvvəsinin təslim olaraq bizə doğru gəldiyini gördüm. Həmid dedi ki, silahlarını alın. Onları yerə oturtduq. Girişdə vuruşduq, sonra içəri girdik, gömrüyü təmizlədik. Həmid Bakiri öndən gedirdi, mən də onun arxasınca. Qaçan düşmən döyüşçülərini əsir tutduq. Təxminən iyirmi nəfər idilər. Onları əsirlərin saxlandığı yerə aparanda birdən ikisi öz səngərlərinə qaçmağa başladı. Biz də onların arxasınca qaçdıq. Səngərə girib özləri ilə bir boğça gətirdilər. Açıqda gördük ki, paltardır. Soruşduq ki, bunlar nədir? Dedilər ki, bizi əsir düşərgəsinə aparacaqsınız, orada paltar tapmayacağıq. Zavallı elə bilirdi ki, onlara paltar verməyəcəyik, çılpaq qalacaqlar.

Yadımdadır, təxminən yarım qumquma suyumuz vardı. Biz 10-15 nəfər idik; dəqiq xatırlamıram, ya Həmid özü su paylayırdı, ya da yanımızdakı ruhani. Amma yadımdadır ki, hərə bir qurtum içirdi. Paltar götürməyə getmiş düşmən əsirləri gələndə də "Su! Su!" deməyə başladılar. Mən dedim ki, al, istəmədim; onlara yazığım gəldi, içə bilmədim. Ruhani həmin iki əsirə də su verdi. Əlbəttə, onlar çox içdilər və su qurtardı. İyul ayı idi, çox susuz idilər. Onlar bizim döyüşçülərimizin su içməyib əsirlərə verdiklərini, özlərinin susuz qaldıqlarını görüb ağlamağa başladılar, dedilər ki, biz şiə olmaq istəyirik. Beləliklə, döyüşün ortasında yumşaq bir iş baş tutdu və onlar Əhli-beyt məzhəbini qəbul etdilər. Çox gözəl səhnə idi. Məncə, bu, çox şeyə dəyərdi. Bu hadisə yadımdan çıxmaz, hətta əsirlərin üzlərini də xatırlayıram. Biz bu səhnələrdə Həmid Bakiri ilə birlikdəydik, bu işləri idarə edən Həmid idi.

Təmizləmə əməliyyatı zamanı gedib düşmənlərin gizləndiyi bir yerə çıxdıq. Döyüş başladı, iraqqlıların bir qismini vurduq, amma bilirdik ki, içəridə qalanlar var. Həmid Bakiri yanımızdakı ruhaniyə dedi ki, ərəbcə onlarla danışsın, hədələsin və onlar təslim olsunlar; dedik ki, bayıra çıxmasalar, oranı partladacağıq. Partladıcı maddələrimiz yox idi, Həmid də bilirdi ki, oranı partlatmaq mümkün deyil, amma düşmənlərin bayıra çıxmasını istəyirdi. Bir neçə dəqiqə ötdü. Bir də gördük ki, içəridəki zallardan təxminən iki-üç min nəfər "Allahu əkbər! Xomeyni rəhbər!" deyə-deyə bayıra çıxır. Hamısı bölük-bölük oturdu, böyük bir izdiham yarandı. Həmid Bakiri dedi: "Hamı cərgə ilə otursun". İki-üç kolonla onları geriye göndərdi. Başları üstə iki nəfər qoyub dedi ki, hamısını geri aparın.

Həyatımın ən gözəl və ən yaxşı anlarından biri Xürrəmşəhrin azad olunduğu andır. O an Şəhid Həmid Bakiri ilə birlikdə yaşamışam. Təxminən günorta saat 1 idi. O an heç vaxt yadımdan çıxmaz.

Bizim nəyimiz varsa, şəhidlərdəndir. Şübhəsiz, canlarını bu inqilaba təqdim etmiş şəhidlərin, xüsusən də Həmid Bakiri kimi şəhidlərin pak qanları hesabına bu inqilab İmam Mehdi'nin (ə) zühuruna qədər davam edəcək, inşaallah!

Sərdar Əli Əkbər Purcəmşidian

*“Şəhid Həmid Bakiri cəsərdə və hərbi idarəçilikdə
cihad örnəyi idi”.*

Giriş

Sərdar Əli Əkbər Purcəmşidian müqəddəs müdafiə dövründə uca şəhadət məqamına nail olmuş Mehdi və Cəlal Purcəmşidianların qardaşdır.

O, orta məktəb dövründən, gənclik çağından siyasi və inqilabi fəaliyyətlərə başlamış, inqilabdan sonra, 1979-cu ildə Keşikçilər korpusuna yazılmışdır. Purcəmşidian 27 sayılı Həzrət Rəsul diviziyasında xidmətə başlamış, 1982-ci ildə həmişə qalib olan 31 sayılı Aşura diviziyasına keçmiş, Mehdi və Həmid Bakiri qardaşlarının yanında İslamı və inqilabı müdafiə etmişdir.

O, müharibədən sonra korpusun Quru Qoşunlarının Nəzarət-Təftiş Komitəsinin sədri işləmiş, bir müddət korpusun Kooperasiya fondunda xidmət etmişdir.

Cəmşidian 2001-2007-ci illərdə Aşura diviziyasının Əlaqələndirmə üzrə rəis müavini, 2007-2008-ci illərdə diviziya komandirinin birinci müavini, 2008-ci ildən isə Aşura korpusunun komandiri olmuşdur. O, hazırda İslam İnqilabının Keşikçiləri Korpusunun Quru Qoşunlarının Əlaqələndirmə rəisinin müavini kimi fəaliyyət göstərir.

Şəhid Həmid Bakirinin Məcnun adasına daxil olması Xeybər əməliyyatında qələbə və irəliləyişə səbəb oldu. Onu cəsarət və idarəçilikdə, həqiqətən də, cihad örnəyi hesab etmək olar.

Xeybər əməliyyatında düşmənin atəşi o qədər güclüydü ki, qalmaq mümkün deyildi. Döyüşçülər İmam Xomeyninin Məcnun adasını qorumağa dair müraciətini eşidəndən sonra bütün qüvvələrini adanın müdafiəsi üçün topladılar.

Bizim müqəddəs müdafiəmiz gələcək nəsillərə mədəni-ideoloji dayaq ola bilər, döyüşçülərdən örnəklər göstərməklə onlara cihad və şəhadət mədəniyyətini ötürmək mümkündür. Mehdi və Həmid Bakiri qardaşları Təbrizin mühəndislik institutunun tələbələri idilər, siniflərdən cəbhəyə getməklə misilsiz işlər görə bildilər.

Şəhid Həmid Bakirinin Məcnun adasına gəlişi Xeybər əməliyyatında qələbə və irəliləyişə səbəb oldu. Xeybər əməliyyatı Hur ərazisində, bataqlıq yerlərdə həyata keçirilirdi, ilk quru-su əməliyyatı sayılırdı. İrəliləyiş zamanı döyüşçülərimizin 15 km məsafəsi su və qamışlıqdan ibarət idi, amma, bütün bu çətinliklərə baxmayaraq, vuruşub qələbə çaldıq.

Şəhid Həmid Bakiri özünü ağa Mehдинin kölgəsində gizlədirdi, halbuki müharibənin çox dəyərli şəxsiyyətlərindən biri, heç şübhəsiz, odur. Onun yüksək hərbi bacarıqları və təhlil qabiliyyəti vardı, o zaman, bəlkə

də, spesifik olan taktika dərsləri keçirdi. Lakin ağa Mehdinin kölgəsi altında olduğuna görə özünü çox göstərmirdi. Həmişə kənara çəkilirdi, görünməməyə çalışırdı. Bəlkə də, Mehdi olmasaydı, Həmid çox böyük vəzifələrə yüksələr, ən azı müqəddəs müdafiə dövrünün böyük diviziya komandirlərindən biri ola bilərdi.

Həmid Fəthülmübin və Beytülmuqəddəs əməliyyatlarında Aşura diviziyasının əsas hücumçu batalyonlarını idarə edirdi, amma heç vaxt özünü göstərmirdi. O, ağa Mehdinin tapşırıqlarını yerinə yetirir və bir çox döyüşçülərin bacarmadığı işləri görürdü. Ağa Mehdi bunu bilirdi. Müharibədə komandirin ən çətin işlərindən biri işi düzgün yerinə yetirəcəyindən əmin olduğu şəxsə tapşırmaqdır. Mehdi Bakiri də ən çətin işləri Həmidə tapşırırdı. Bəlkə də, digərləri də bu işləri görə bilərdilər, amma məncə, çətin işləri özünün və qardaşının görməsini istəyirdi. Yəni ən çətin işləri ona görə Həmidə tapşırırdı ki, digərlərinin bacarıqlarına əmin deyildi, əslində, çətin işlərin öz ailəsi üzərində olmasını istəyirdi.

Xeybər əməliyyatından yadımda qalan belə səhnələrdən biri Cənubi Məcnun adasında körpünün ələ keçirilməsidir. Bu, əməliyyatın ən çətin mərhələlərindən biri sayılırdı. Ağa Mehdi bu tapşırığı Həmidə verdi və Həmid həmin əməliyyatda şəhadətə qovuşdu. Xeybər əməliyyatının bu çətin tapşırığı Mehdi Bakirinin, Həmid Bakirinin və digər Xeybər şəhidlərinin qəhrəmanlığına əyani sübutdur.

Bu, Həmidə və Aşura diviziyasına verilmiş bir tapşırıq idi. Yadımdadır, əməliyyatdan öncə əmr verildi ki, bütün döyüşçüləri toplayaq. Hamı müvəqqəti düşərgənin həyatına toplasdı. Əməliyyata üç gün qalırdı. Mehdi Bakiri döyüşçülər önündə çıxış etdi. Ağır əməliyyat

olduğuna görə təkidlə tapşırırdı ki, necə gedək, necə işləyək və nə edək. Ağa Mehдинin yanında bir avtomobil vardı. O, Həmidə əmr etdi ki, maşının üstünə çıxsın. Həmid oraya çıxdı. Yadımdadır, saçını keçəl qırxdırmışdı. Ağa Mehdi Həmidə göstərərək döyüşçülərə dedi: "Bu, qardaşım Həmiddir; sizə nə desə, sanki mən demişəm. Əmrlərinə tabe olun!" Sonra Mürtəza Yağçiana maşının üstünə çıxmasını söylədi və onun barəsində də eyni sözləri dedi. Hamıya dedi ki, bunlara yaxşı baxın, bu iki nəfəri tanıyın, bunlar bu əməliyyatda sizin komandirlərinizdir. Həmidlə Mürtəza diviziyamızın dəyərli kadrları idilər. Həmidlə Mehдинin əlaqəsi isə çox möhtəşəm və ibrətli idi.

Aşura diviziyası komandirinin birinci müavini Şəhid Həmid Bakiri Xeybər əməliyyatından bir neçə saat öncə Məcnun adasına daxil oldu, onun irəliləməsi ilə bu əməliyyat uğurla baş tutdu. Onu cəsarət və idarəçilikdə, həqiqətən də, cihad örnəyi hesab etmək olar. Bizim komandirlərimizin şəxsiyyəti və hərbi idarəçiliyi İmam Əlidən (ə) örnək almaqla formalaşırdı. Həzrət Əlini (ə) bizə həmişəyaşar edən əmil onun yalnız hərbi cəhəti deyil. Erkən İslam çağının şəhid övladları ilə rəftarı, düşmənlərə qarşı mübarizədə nəfsinə üstün gəlməsi kimi rəftarları da onun şəxsiyyətini bizə dəyərli edir.

Sərdar Şəhid Əhməd Kazimi sonralar mənə belə bir xatirə söylədi:

"Xeybər əməliyyatında düşmənin atəşi o qədər güclü idi ki, qalmaq mümkün deyildi. Sərdar Mehdi Bakiri ilə nə edəcəyimizi fikirləşirdik. Çünki bizim sığınacaq düzəltmək üçün bir buldozerimiz də yox idi. Birdən ratsiya səsləndi və belə deyildi: "Həzrət İmam Xomeyni Məcnun adasındakı döyüşçü və komandirlərə salam göndərərək buyurmuşdur: "Məcnun adasını gərək

qoruyasınız!" Bu cümlə döyüşçülərdə elə coşqu yaratdı ki, hamı yerindən qalxıb fəqih rəhbərin sözünü yerinə yetirmək qərarına gəldi.

Diviziya komandirinin birinci müavini Həmid Bakiri Xeybər əməliyyatı zamanı şəhadətə qovuşdu. Bunu komandir Sərdar Mehdi Bakiriyə xəbər verəndə dedi: "Qardaşım Həmidin digər şəhidlərdən fərqi yoxdur. Əgər digərlərini geri gətirə bilsəniz, onu da gətirin, təkcə onu gətirməyin". Və indi 35 ilə yaxındır ki, onun cəsədi tapılmamışdır.

Xeybər əməliyyatındakı döyüşçülər komandirlərinə tabe olaraq İmam Hüseynin (ə) dostları kimi vuruşurdular. Xeybər əməliyyatı Aşura səhnəsindən geri qalmırdı. Həzrət Əbəlfəzl imamına tabe olaraq Kərbəladada vuruşdu, qardaşı İmam Hüseynin (ə) çağırışına "ləbbeyk" dedi. Müqəddəs müdafiə əməliyyatları, o cümlədən Xeybər və Bədr əməliyyatları da Aşura səhnəsi kimi idi, bütün döyüşçülər öz diviziya komandirlərinə tabe olub vuruşurdular.

Sərdar Mehdi Bakiri əl-İmarə-Bəsrə magistralında düşmənə o qədər yaxınlaşmışdı ki, qarşıdan açılan atəşlə alnından vurulub şəhadətə qovuşdu. Cəsədini geri gətirəndə düşmən raketinə tuş gəldi və pak cəsədi parça-parça oldu.

Bakiri şəhidlərinin İmam Xomeyniyə mesajı fəqih rəhbərin əmrlərinə tam şəkildə tabe olduqlarını göstərir. Müqəddəs müdafiə şəhidləri bizim cəmiyyətimizin ən yaxşı örnəkləridir, onları dərslər kitablarında tanıtdıraraq indiki və gələcək nəsillər arasında cihad və şəhadət mədəniyyətini yaya bilərik.

Hacı Məhəmməd Həbibullahi

“Şəhid Həmid Bakiri cəsədinin itkin qalmasında da digərlərindən önə keçdi”.

Giriş

1953-cü ildə dünyaya gəlmiş şanlı müharibə əlili Məhəmməd Həbibullahi Aşura diviziyasının döyüşçülərindən olmuş, müharibə zamanı batalyon komandiri kimi fəaliyyət göstərmiş, döyüş zamanı əlil olmuşdur. Bundan sonra döyüşçülərə təlim keçməyə başlamış, amma bir müddətdən sonra dözməyərək köhnə arzusuna qovuşub cəbhələrə yollanmışdır. O, Aşura diviziyasında Şəhid Mürtəza Yağçian tərəfindən Şəhid Mehdi Bakiriyə təqdim olunmuş, Müslim ibn Əqil əməliyyatında batalyon komandiri seçilərək Şəhid Həmid Bakirinin yanında qəhrəmancasına vuruşmuşdur.

Həbibullahi Həmidin komandirə tabeliyini həzrət Əbulfəzlin tabeliyi kimi bilir. O, bizə Şəhid Həmid Bakirinin cəsədinin itkin düşməsindən danışır, bunu onun

öz istəyi hesab edir. Düşünür ki, Həmid özünü göstərən adam deyildi, Allahdan ötrü vuruşurdu. Həbibullahi Şəhid Həmid Bakirini ən sevimli müharibə komandirlərindən sayır, bizə onun mənəviyyatından danışır. Onun fikrincə, Şəhid Həmid Bakirinin əxlaq və mənəviyyatı düzgün çatdırılsa, gənclərə müsbət təsir edə bilər.

Aşağıda Hacı Məhəmməd Həbibullahinin "Dostların şahidi" jurnalına müsahibəsini oxuya bilərsiniz.

Necə oldu ki, müharibə ilə tanış oldunuz və cəbhəyə getmək qərarına gəldiniz?

İnqilab mübarizələrində təcrübə qazanmışdım, müharibə başlayanda da hərbi bacarıqlarıma görə dəvət etdilər ki, döyüşçülərə təlim və hazırlıq prosesində iştirak edim. Bu şəkildə müharibə məsələlərinə qarışdım. Bir müddətdən sonra korpusa daxil olub döyüşçülərə təlim keçməyə başladım.

Nə üçün sonradan təlim birləşməsindən uzaqlaşmaq qərarına gəldiniz?

Təlim keçdiyimiz döyüşçülərin gedib şəhid olduqlarını görəndə onlara qıbtə edirdim. Axırda fikirləşdim ki, orada qalsam, mənə şəhadət nəsib olmayacaq. Buna görə təlim birləşməsindən ayrılıb cəbhəyə getmək qərarına gəldim. Kürdüstan cəbhəsinə gedib döyüşlərdə iştirak etdim.

Kürdüstan cəbhəsində vəzifəniz nə idi?

O zaman Marağa bölgəsinin əməliyyat komandiri olan Şəhid Mürtəza Yağçian Kürdüstan cəbhəsindəydi. Mən Marağada onun müavini olmuşdum, Kürdüstanda da onun yanında vəzifəmi yerinə yetirdim. Bir müddət orada oldum, sonra cənub cəbhəsinə yollandım.

Aşura diviziyasına qoşulmanızdan və Şəhid Həmid Bakiri ilə tanışlığınızdan danışın.

1982-ci ilin avqustunda eşitdim ki, yaxında əməliyyat olacaq. İsrarla komandirlərə dedim ki, mənə də göndərsinlər. Razılıq verildi və Gilanqərbin “Allahu əkbər” düşərgəsinə, Aşura qərargahına getdim. Aşura qərargahının Kadrlar şöbəsində özümü təqdim edib dedim ki, mənə əməliyyat batalyonlarından birinə göndərsinlər. Mənə dedilər ki, bir qədər gözləyin, siz xüsusi dəvətlə çağırılmışsınız, adınız Aşura briqadasının ehtiyacı olan kadrlar sırasındadır. Mən təəccübləndim, soruşdum ki, məgər burada kimsə mənə tanıyırmı? Məsul şəxs dedi ki, bizim də xəbərimiz yoxdur, ancaq deyiblər ki, gözləyin, ardınızca gələcəklər.

Bir qədər sonra Şəhid Mürtəza Yağçian motosikletlə gəlib içəri girdi, mənə oradan çıxardı, motosikletə minib qərargaha getdik.

Qərargahda ağa Mehdi Bakirini yaxından gördüm. Başqa bir neçə nəfər də vardı, onları tanımırdım. Hal-əhval tutandan sonra dedilər ki, mənə batalyon komandiri təyin etmək istəyirlər. Mən razılaşmayıb dedim ki, təzə gəlmişəm, könüllü döyüşçü kimi vuruşmaq istəyirəm. Dedilər ki, əməliyyata bir həftə qalıb, gərək batalyon komandiri olub şəxsi heyəti hazırlayasınız. Qərargahda gördülər ki, razılaşmıram. Ağa Mehdi Kəbiridən soruşdu ki, nə olub? Kəbiri dedi ki, Həbibullahi batalyon komandiri olmağa razılıq vermir. Mehdi üzünü mənə tutub dedi: "Allah bəndəsi, vəzifəniz budur ki, "baş üstə" deyəsiz". O vaxta qədər ağa Mehdiyə görməmişdim, ilk dəfə idi onunla rastlaşdım. Məcbur qalıb razılaşdım. Həmid Bakiri də mənə başdan-ayağa süzdü. Orada onunla qısa tanışlıq yarandı.

Hansı əməliyyata hazırlaşırıdılar?

Sumar bölgəsində Müslim ibn Əqil əməliyyatına.

Siz Müslim ibn Əqil əməliyyatında batalyon komandiri oldunuz. Bu əməliyyatda Şəhid Həmid Bakirinin rolunu necə dəyərləndirə bilərsiniz?

Batalyonu təhvil aldım, döyüşçülərlə tanış oldum, onlara lazımı təlimləri keçdim. Bizim batalyonumuz ehtiyat batalyonu idi. Əməliyyatçı batalyonlar hücumla keçdilər, əməliyyat başlandı, mənə batalyonla birlikdə qərargahda ağa Mehдинin yanında qaldım. Sonra mənə deyildi ki, batalyonla birlikdə hücumçulara köməyə gedim. Sanvapa dərəsinə yerləşib Həmidə kömək etdik. O əməliyyatda Şəhid Həmid Bakiri ilə yaxından tanış oldum, necə yüksək hərbi bacarıqlara malik olduğunu və onun təcrübələrini öyrənməyin lazımlığını dərk etdim.

Müslim ibn Əqil əməliyyatı nə dərəcədə əhəmiyyətli idi?

Sumar şəhəri Bağdaddan 80 km aralıda yerləşir, paytaxta yaxınlığına görə iraclılar oraya xüsusi önəm verirdilər. Bilirdilər ki, Sumar yüksəkliklərini itirsələr, Bağdad şəhəri bizim qüvvələrimizin tam hədəfində olacaq. Bu isə düşmən paytaxtının təhlükəyə düşməsi demək idi. Buna görə həmin yüksəklikləri qorumaq üçün bütün qüvvələrini toplamışdılar.

Əməliyyatda düşmən çoxlu fişəng atırdı, gecə də gündüz kimi aydın olurdu. Həmid ağa soyuqqanlı idi, düşünülmüş şəkildə hərəkət edirdi, səngər-səngər döyüşçülərə baş çəkib hallarını soruşur, onları ruhlandırır. O, döyüşçülərin ruh yüksəkliyinə ehtiyacılı olduqlarını düşünürdü. Düşmənin əks-hücumu ağır idi,

amma Həmid Bakirinin idarəçiliyi düşməni nakam qoydu. Onlar hətta bizim 70 metrliyimizə qədər gəldilər, amma ağır itki verib geri çəkildilər. Bizim imkanlarımız zəif idi, məcbur qalıb şərait yaradırdıq ki, düşmən yaxınlaşsın, sonra vuruşaq. Bunlar Həmid Bakirinin planı idi. O, əməliyyatlarda yenilik edirdi. Bu qədər enerjini haradan gətirdiyinə təəccüb edirdim. Qabaqkı əməliyyatlarda topladığı təcrübələr ona kömək edirdi.

Həmid Bakirini qüdrətli bir komandirə çevirən ən mühüm xüsusiyyətləri hansılar idi?

İstiqamət komandirlərinin bir neçə xüsusiyyəti olmalıdır. Onlardan biri döyüş və komandirlik bacarığıdır, biri bölgə ilə tam tanışlıqdır. Həmid Bakiridə bütün bu xüsusiyyətlər vardı.

İnqilabda və müharibədə bütün xidmətlərinə baxmayaraq, Həmid Bakirinin hələ də tanınmaz qalmasının səbəbi nədir?

Həmid ağanın həyatının bütün səhifələrini vərəqləsəniz, Pəhləvi rejiminə qarşı mübarizələrinə, həzrət İmam Xomeyni ilə görüşünə, Müslim ibn Əqil əməliyyatına və digər xidmətlərinə baxsanız, mühüm bir məsələni başa düşərsiniz. Bu məsələ onun adının hallanmamasıdır. O, əsla özünü göstərməyə çalışmırdı, əksinə, tanınmaz qalmaq istəyirdi. İstədiyi kimi, şəhadəti də tanınmaz oldu, cəsədi itkin düşdü. Həmid Bakirinin xüsusiyyətləri onun tanınmazlıq istəyindən xəbər verir.

Xeybər əməliyyatında Həmidin cəsədini gətirmək mümkün idi. Lakin mənim fikrimcə, bunun da hikməti vardı: o, tanınmadan yaşamaq, tanınmadan da ölmək istəyirdi. Həmidin izlədiyi məqsədlər özüylə Allahın

arasında idi. O, özünü göstərmək üçün bir addım da atmadı, halbuki müharibədə çox əziyyətlər çəkmiş, çoxlu əməliyyatlarda komandir olmuş, həmişə döyüşçülərlə birgə addımlamış, əməliyyatlarda birinci adam olmuşdu. Lakin o, televiziya və mətbuata cəmi bir-iki dəfə müsahibə verib. Bunun özü də onun görünmək istəmədiyindən xəbər verir.

Həmid öz məqsədi uğrunda şəhid oldu, məqsədi uğrunda da itkin düşdü, tanınmaz qaldı. Həmid Bakiridən çox da əlyazma qalmayıb. O, çox da xatirə yazan deyildi, hərəkət və davranışları ilə bizə dərs verirdi. Məqsədi bu idi ki, işlər Allahdan ötrü görülsün.

Şəhid Həmid Bakirinin yadınızda qalmış əxlaqi xüsusiyyətlərindən danışa bilərsinizmi?

Uşaqların sirdaşı idi. Əməliyyatlarda harada ona ehtiyacımız olurdusa, gəlirdi. Sakit, işgüzar və çalışqan idi. Mənim onda gördüyüm önəmli xüsusiyyət cəsarəti və qorxmazlığı idi. İki nəfər deyib ki, mən həyatımda heç vaxt qorxmamışam: biri həzrət İmam Xomeynidir, digəri Şəhid Mədəni. Bunlar qorxmadıqlarını dillə söyləyiblər. Məncə, dilinə gətirməyən, ancaq heç vaxt qorxmayan üçüncü adam Həmid Bakiridir. "Şəhadət lüğətində "qorxu" sözü yoxdur" cümləsini mən onda görmüşəm. Həmid Bakiridə qorxu yox idi. Cəsur idi və cəsarətlə idarəçilik edirdi. Biz Həmidin cəsarətini görüb ruhlanırdıq. Onun idarəçiliyi çox ürəyəyatan idi. Döyüşçülərə qarşı çox mehriban idi, onlarla gözəl davranırdı. Cəbhədə Həmid Bakiridən incimiş bir adam tapmaq olmaz. O, ən sevimli komandirlərdən idi.

Mən Həmidə, onun möhkəmliyinə baxıb ruhlanır, bunu digər döyüşçülərə də aşılayırdım. Həmid Bakiri

mənəvi baxımdan Allahla idi; qeybət etməz, heç kimin arxasınca danışmazdı. Qeybət edənləri də çəkindirərdi. O, az hirslənər, amma yanlış işlərə etiraz edərdi. Həmişə Həmidin yanında olmaq mənimçün dəyərli idi.

Şəhid Həmid Bakirinin səbir və təvəkkülünü necə görürdünüz?

Şəhid Həmid Bakiri say seçmə komandirlərdən idi, yüksək və nümunəvi səbri vardı. Bu səbirliliyini bizə də ötürürdü və əməliyyat zamanı həyəcanımız olmurdu. Yadımdadır, Müslim ibn Əqil əməliyyatında güclü yağış yağdı. Bizim səngərlərimiz dərədə idi; oranı sel basdı və səngərsiz qaldıq. Onun yanına gedib narahatlığımı bildirdim, dedim ki, düşmənlər indi hücumla keçəcəklər. Mənə dedi ki, yağış bizə etdiyini, düşmənlərimizə də edib; tankları palçığa batıb, vəziyyətləri bizdən də pisdir; bu, Allahın bizə rəhmət yağışıdır. Mən böyük həyəcan içindəydim, amma onun sözləri mənə rahatlıq verdi. Onun məsuliyyət hissi olduqca böyük idi və bu xüsusiyyəti də bizi sakitləşdirirdi.

Həmid Bakirinin Mehdi Bakiriyə tabelik əmsalını necə qiymətləndirərdiniz?

Şəhid Həmid Bakiri bu qədər hərbi savadına, hərbi istedadına və əməliyyat bacarıqlarına baxmayaraq, diviziyanın iclaslarında komandirinin önündə adi bir əsgər kimi oturub yalnız "oldu" deyirdi. İclaslarda nəsə qaranlıq qalanda soruşurdu, heç vaxt imkan azlığından şikayətlənmirdi, komandirinə tabe idi. Birlikdə olduğumuz müddətdə onu həmişə komandirinin əmrinə tabe olan görmüşəm. Həzrət Əbəlfəzl İmam Hüseynə (ə) tabe

olduğu kimi, Həmid də ağa Mehdiyə tabe idi və əmrlərini yerinə yetirirdi.

Şəhid Həmid Bakirinin döyüşçülərin gələcəyinə dair proqnozu necəydi?

Şəhid Həmid Bakiri Xeybər əməliyyatı zamanı düşərgədə döyüşçüləri toplayıb demişdi: “Dua edin ki, şəhid olasınız. Şəhid olmasanız, müharibədən sonra üç dəstəyə bölünəcəksiniz: bir dəstəniz etdiklərinədən peşman olub deyəcək ki, səhv edib cəbhəyə getdik; Allah bilir, onların aqibətləri necə olacaq. Bir dəstə laqeydlik yolunu tutub dünya malıyla məşğul olacaq, maddiyyata qərq olacaq; üçüncü dəstə isə indiki vəziyyətlə müharibədən sonrakı vəziyyəti müqayisə edib şəhid olmadıqlarına görə narahat olacaqlar.

Həmid Bakiri əsas göstərib proqnoz verir, gələcəyi döyüşçülərə təsvir edirdi.

Şəhidin gələcəyə dair belə dəqiq baxışı nədən irəli gəlirdi?

Yaşından fərqli olaraq, təcrübəsi çox idi, imamla görüşmüşdü, bir neçə ölkədə olmuşdu. Əlbəttə, bu proqnozu verdiyinə görə, demək, mütaliə və təfəkkürü də çox olubmuş. Həmid ağa böyük şəxsiyyət idi. O, yaşadığı dövrdən öndə və çox ayıq idi.

Şəhid Mehdi Bakiri nə üçün heç vaxt Həmid Bakirini təltif etməyib, halbuki çoxlu döyüşçülərə təşəkkürnamə vermişdir?

Həmid ağanın özü istəmirdi ki, ondan danışsınlar. Bəlkə də, Mehdiyə də demişdi ki, məni tərifləmə. Ağa Mehdi digərlərini tərifləyib Həmid Bakirini

tərifləmədiyinə görə, mənə, bu, Həmidin öz istəyi ilə olmuşdur.

Siz Xeybər əməliyyatında iştirak etmisiniz?

Xeybər əməliyyatında Marağa korpusunda idim, əməliyyatda iştirak etmək mənə nəsib olmadı.

Həmid Bakirinin şəhid olduğunu eşidəndə hansı hissləri keçirdiniz?

Həmid Bakirinin şəhadəti bütün döyüşçüləri narahat etdi. Uzun müddət birlikdə olduğumuz Mürtəza Yağçian da Xeybər əməliyyatında şəhadətə qovuşdu. Bu iki komandirin şəhadətinə görə narahat oldum, çox heyfsiləndim.

Mən onların şəhid olduqlarını eşidəndə özüm üçün, ya da Həmidlə Mürtəza üçün deyil, Mehdi Bakiri üçün ağladım. Mehdi Bakirinin iki qanadı vardı; biri Həmid Bakiri idi, biri də Mürtəza Yağçian. Xeybər əməliyyatında onun hər iki qanadı qırıldı. Onun hər iki qanadını Allahdan ötrü qurban verməsindən çox təsirləndim. Allahdan istədim ki, diviziyada onların yerini boş qoymasın.

İndiki dövrdə Həmid Bakirinin düşüncə və rəftarlarının yayılması nə qədər təsirli ola bilər?

Olduqca təsirlidir. İndiki dövrdə həm xalqa, həm də məmurlara deyilməlidir ki, bizim belə komandirlərimiz olub: ayıq, başuca, möhkəm, imanlı, cəsur və ağıllı. Cəmiyyətimiz belə döyüşçülərin gənclər arasında örnəyə çevrilməsinə ehtiyaclıdır. Belə şəxsləri gənclərə və cəmiyyətə tanıtdırmağın müsbət təsirləri var. Mən hiss edirəm ki, Həmid Bakiri sağdır, yanımdadır. Bu şəxsiyyətin əməlləri onun mənəvi nüfuzunun

unudulmamasına səbəb olub. Həmidlə Mehdi qəlblərə komandirlik edirlər.

Sizcə, Həmid Bakiri döyüşçülər və xalq tərəfindən nə qədər sevilirdi?

Döyüşçülər Həmid Bakirini Mehdi Bakiridən az sevmirdilər. Mən Böyük Rəhbərə təşəkkür edirəm; o buyurmuşdur: "Mənim Aşura diviziyasının döyüşçülərindən yaxşı xatirələrim var". Həzrət ağanın belə söyləməsinə bu diviziyanın şəhidləri səbəb olmuşlar. Onun kimi biz də deyirik ki, onlardan yaxşı xatirələrimiz var və bu xatirələr heç vaxt yaddaşımızdan silinməyəcək.

Cəbhə rəvayətçiləri Həmidlə Mehdinin qəhrəmanlıqlarından danışanda insanlar diqqətlə qulaq asırlar. Bu, onların mənəviyyatının nəticəsidir.

Sonda demək istədiyiniz başqa bir söz varsa, buyurun.

Mən əminəm ki, Şəhid Həmid Bakirinin gördüyü işlərin təsirini gələcəkdə görəcəyik. Bu günə qədər Həmid Bakiri ondan danışmağımızı, yazmağımızı istəməyib, bu, baş tutmayıb, amma indi ondan danışmamızı, mənəcə, özü istəmişdir.

"Dostların şahidi" jurnalında bu işin sizə tapşırıldığına görə sizi təbrik edirəm. Xahiş edirəm ki, döyüş və mübarizə bacarıqları ilə yanaşı, onun mənəviyyatından da yazasınız. Çünki bunun çoxlu müsbət təsirləri olacaq.

Sərdar Mustafa Əkbəri

“Şəhid Həmid Bakirinin cəsarəti onun iman və etiqadından irəli gəlirdi”.

Giriş

Sərdar Mustafa Əkbəri müqəddəs müdafiə zamanı Ərdəbil şəhərinin döyüşçülərindən olmuş, Həmid Bakiri, Mehdi Bakiri, Təcəllayi və Şəfizadə kimi şəhidlərlə birlikdə Aşura diviziyasında boş əllə düşmənlə mübarizəyə getmiş, cəsarətli imanları ilə düşmənin zirehli texnikaları önündə müqavimət göstərmiş azərbaycanlı qəhrəmanlardandır. O, "Dostların şahidi" jurnalına müsahibəsində müharibə günlərindən və Şəhid Bakiridən danışır.

Lütfən özünüzü təqdim edin və cəbhəyə necə getməyinizdən danışın.

Mən Mustafa Əkbəri 1962-ci ilin fevralında Ərdəbildə dünyaya gəlmişəm. 1979-cu ildə korpusa yazılmış və

Allahın lütfü sayəsində müharibənin əvvəlindən müəyyən fasilələrlə cəbhədə olmuşam; pak vətən torpağım önündə məsuliyyət hiss edib ölkəmin ərazibütövlüyünü qorumaqdan ötrü 1980-ci ildən döyüşlərə qatılmışam. Yadımdadır ki, Ərdəbildən Tehrana göndərildik, indiki İmam Əli (ə) qarnizonunda təlim keçəndən sonra cəbhəyə getdim.

Şəhid Həmid Bakiri ilə nə vaxt tanış oldunuz?

Beytülmuqəddəs əməliyyatından sonra, 1982-ci ildə Azərbaycandan göndərilmiş döyüşçülərdən Aşura briqadası yaradıldı və ona rəhbərlik Mehdi Bakiriyə tapşırıldı. Aşura briqadası Şəhid Bəratı məktəbində təsis edildi, Ramazan əməliyyatı onun ilk əməliyyatı oldu. Bu briqada sonralar İslamabadın “Allahu əkbər” qarnizonunda diviziyaya çevrildi. Mehdi Bakirinin komandirliyi ilə Aşura diviziyası yaradılanda Həmid Bakiri də oraya gəldi. Ondan qabaq Nəcəf diviziyasında xidmət etmişdi.

Həmid Bakiri Müslim ibn Əqil əməliyyatından öncə Aşura diviziyasına gəldi və mən həmin əməliyyatda ilk dəfə onunla tanış oldum. Diviziyanın tərkibində üç briqada yaradıldı. Onların biri Ərdəbildən gəlmiş döyüşçülərdən ibarət idi və ona Həmid Bakiri rəhbərlik edirdi. Briqada komandirlərindən ikincisi Hacı Nasir Əmini idi, üçüncüsü də Mürtəza Yağçian. Həmid Bakiri mənə öz briqadasında Canlı qüvvənin təminatı üzrə rəis təyin etdi. Briqadanın qərargahı da Dezfula yerləşdi. Mən bu vəzifədən qabaq diviziyada Canlı qüvvənin təminatı üzrə rəis idim və Mehdi Bakirinin tabeliyində fəaliyyət göstərirdim.

Briqadanızın ilk əməliyyatı hansı idi?

Həmid Bakirinin komandır olduğu 9 sayılı briqadanın ilk əməliyyatı Vəlfəcr-hazırlıq oldu. Bu əməliyyat müxtəlif səbəblərdən, o cümlədən düşmən tərəfindən öyrənilməsinə görə yarımçıq qaldı. Əlbəttə, bəzi nailiyyətlər əldə olundu, amma tam olmadı, yaranmış şəraitə görə bütün məqsədlərimizə çatma bilmədik. Buna görə 9 sayılı briqadanın batalyonları əməliyyatda iştirak etmədilər.

Briqadalar yaradılandan sonra əməliyyatlar onların arasında necə bölünürdü? Bu zaman fikir ayrılığı yaranmırdımı?

9 Sayılı briqada Həmid Bakiriyə tapşırılmışdı. Bu briqadanın şəxsi heyətinin böyük hissəsi Ərdəbil şəhərindən və ətraf rayonlardan olan döyüşçülərdən ibarət idi. Mən də Ərdəbildən idim, ərdəbilli qüvvələri tanıdığımıza və diviziyada müəyyən təcrübə topladığımıza görə Canlı qüvvənin təminatı üzrə rəis seçilmişdim. Mən bir dövrdə Sərdar Mustafa Mövləvinin də birinci müavini olmuşam. O, diviziyanın Kəşfiyyat-diversiya rəisi idi. Orada da təcrübə toplamışdım.

Fikir ayrılıqları təkcə Aşura diviziyasında deyil, digər diviziyalarda da yaranırdı. Mümkün deyil ki, müxtəlif baxışlara, bəzən də müxtəlif dinlərə mənsub insanlar bir yerə toplaşsınlar, amma fikir ayrılığı yaranmasın. Lakin bir məsələdə hamı yekdil idi. Bu məsələ Bəəs rejiminə qarşı mübarizədən və İslamı müdafiədən ibarət idi. Bu da döyüşçülər arasındakı fikir ayrılıqlarının böyüməməsinə səbəb olurdu. Məcburi müharibə zülm və zalım qarşısında müharibə olduğuna görə, Allah həmişə bizimlə idi və düşmən parçalanma yarada bilmirdi. Yadımdadır, Vəlfəcr-

hazırlıq əməliyyatından sonra, təəssüf ki, bəzi söhbətlər ortaya çıxdı, mübahisələr yarandı. Bu mübahisələr daha çox, nadan insanlar tərəfindən edilirdi və döyüşçülər arasında təfriqə yaratmaq istiqamətində olurdu. Onlar döyüşçülər arasında milliyyət və bölgə söhbətlərini qabardırdılar, təbrizlilərlə ərdebilliləri qarşı-qarşıya qoyurdular. Bu məsələlər Aşura diviziyasında müəyyən həddə ixtilaflara səbəb oldu. Əgər davam etsəydi, döyüşçülərin birliyinə böyük zərbə vura bilərdi.

Şəhid Mehdi Bakiri məsələdən xəbər tutub briqada komandirləri ilə məsləhətləşdi, tapşırıq verdi ki, briqadalar ləğv edilsin və batalyonlar birbaşa diviziyaya tabe olsunlar. Beləliklə, zonalara bölünmə də ləğv edildi, ixtilaflar sona çatdı, diviziyada qardaşlıq və həmrəylik yarandı. Vəlfəcr-1 əməliyyatı Aşura diviziyasındakı sözügedən batalyonmərkəzliliyin nəticəsi oldu, Allahın köməyi ilə bu əməliyyatda yaxşı qələbələr əldə edildi.

Bildiyimiz qədərincə, Vəlfəcr-1 əməliyyatında Həmid Bakirinin rolu həlledici olmuşdur. Lütfən bu əməliyyat və Həmid Bakirinin ondakı rolu barədə məlumat verin.

Vəlfəcr-1 əməliyyatında Həmid Bakiri hücum oxunun ucunda yerləşib olduqca böyük rol oynadı, ələ keçirilən bölgələrin qorunmasına səbəb oldu. Bu cəsarəti onun iman və etiqadından irəli gəlirdi.

Vəlfəcr-1 əməliyyatında Həmid Bakiri aramızda çox səmimi münasibət yarandı. Yadımdadır, Həmid onda ayaq nahiyəsindən yaralanıb Urmiya xəstəxanasına göndərildi. Mən Şəhid Yəzdani ilə birlikdə onu ziyarət etməyə getdim. Xəstəxanaya çatanda isə dedilər ki, buraxılıb. Evdə yatırdı; onu orada ziyarət etdik.

Ayağına ağırlıqlar bağlamışdı, hərəkət edə bilmirdi. Çox narahat idi, tez-tez deyirdi ki, görəsən, bunları nə vaxt açacaqlar və mən yenə cəbhəyə qayıda biləcəyəm. Bizə cəbhə və diviziya barədə suallar verirdi. Çox qərarsız, mübariz ruhiyyəsi isə yerindəydi.

Mehdi Bakirinin Həmid Bakiri ilə əlaqəsi necə olub?

Həmidin Mehdi Bakiri ilə çox səmimi münasibəti vardı, Mehdiyə tabeliyi misilsiz idi. Mümkün deyildi ki, Mehdi Bakirinin əmrini yerinə yetirməsin. Mehdi də bütün əməliyyatlarda Həmidlə məsləhətləşirdi. Əlbəttə, Şəhid Mehdi Bakiri bütün komandirləri ilə məsləhətləşirdi.

Həmid Bakiri kəşfiyyat işində çox fəal idi. Əməliyyatlarda həmişə ilk kəşfiyyətə Mehdi Bakirinin özü gedirdi, davamında mütləq Həmidə də aparırdı. Mən bu iki qardaş arasında heç vaxt hər hansı ixtilafın olduğunu eşitməmişəm. O qədər səmimi idilər ki, heç kim onların arasında məsafə yarada bilmirdi. Bir-birini çox sevirdilər. Həmid ağa çox mehriban, səmimi və mənəviyyatlı idi. Mehdi Bakiri Həmidə bir iş tapşıranda arxayın olurdu, bilirdi ki, gözəl şəkildə yerinə yetirəcək.

Həmidin digər döyüşçülərlə münasibəti necə idi? Hər halda, o, diviziya komandirinin qardaşı idi...

Həmid digər döyüşçülərlə də çox mehriban idi, özü ilə onlar arasında heç bir fərq tanımırdı. Dövlət əmlakından istifadə və digər məsələlərdə heç vaxt özünü ayırmazdı, yeməyi fərqlənməzdi. Çadırı və istirahət yeri digər döyüşçülər kimi olardı; çadırın içi də həmçinin. Həmid Bakiri tövsiyə edirdi ki, əvvəlcə döyüşçülərə xörək verin, axırda mənə. Həmiddə təkəbbürlülük, eqoistlik və

xudpəsəndlik yox idi. Bu iki qardaşın rəftarı elə idi ki, kənardan qardaş olduqları bilinməzdi.

Vəlfəcr-1 əməliyyatından sonra Vəlfəcr-2 əməliyyatı baş tutdu. Bu əməliyyatda üç batalyon döyüşə hazırlaşdı. Ondan sonra isə lazımi kadrların hazırlanması üçün Aşura diviziyasında ilk komandirlik kursu təşkil olundu. Kasəgəran düşərgəsində keçirilən komandirlik kursunda təxminən 160 nəfər iştirak etdi. Kursun müəllimləri Həmid Bakiri ilə Mehdi Bakiri idi. Mən də kursda iştirak edirdim. Bakirilərin dəyərli təcrübə və təlimləri səbəbindən peşəkar kadrlar ərsəyə gəldi. Aşura diviziyasının bu təcrübəsi digər diviziyaların da oxşar kurslar təşkil etməsinə səbəb oldu.

Siz Vəlfəcr-4 əməliyyatında da iştirak etmişiniz. Lütfən İslam döyüşçülərinin ən uğurlu əməliyyatlarından olan bu əməliyyat barədə də danışın.

Vəlfəcr-4 əməliyyatı tam qələbə ilə baş tutdu. Bu əməliyyatda Həmid Bakiri hücum oxunun ucunda gedirdi. Onun cəsarəti, Aşura diviziyasını idarə etməsi böyük qələbəyə səbəb oldu. Allah da kömək etdi. Bu əməliyyatda Aşura diviziyası üçün təyin olunmuş bütün məqsədlər tam şəkildə əldə olundu. Digər diviziyalar da tam qələbə ilə çıxış etdilər. Vəlfəcr-4 əməliyyatı olduqca əhəmiyyətli əməliyyatlardan idi və bu əməliyyatın uğurla başa çatmasında Şəhid Həmid Bakirinin rolu əvəzsiz olmuşdu.

Həmid Bakirinin hərbi istedadı və idarəçiliyi əməliyyatlarda döyüşçülərə necə kömək edirdi?

Onun hərbi istedadı və idarəçiliyi yüksək idi, digər komandirlər də buna inanırdılar, bilirdilər ki, işi ən gözəl şəkildə yerinə yetirəcək. Bu etimada görə diviziyanın və

əməliyyatın hücum oxunun ucunda gedir, diviziyanın uğurla çıxış etməsində böyük rol oynayırdı. İşdə olduqca ciddi və dəqiq, amma çox mehriban idi. Şəhid Həmid Bakirinin uğur sirri cəsarətində, imanında və Allaha inamındaydı. O, döyüş zamanı ən yaxşı şəkildə idarəçilik edir, hamını qələbəyə aparırdı. Vəlfəcr-4 və Xeybər əməliyyatlarında onun həmişə digərlərindən öndə getdiyini, döyüşçülərin ona baxıb ruhlandığını və düzgün idarəetməsinin qələbəyə səbəb olduğunu öz gözlərimlə görmüşəm. Döyüşçülər komandiri öz yanlarında gördükdə, onunla çiyin-çiyinə vuruşduqda ruhlanır, güclənirdilər.

Xeybər əməliyyatı nə üçün əhəmiyyətli idi?

Vəlfəcr-hazırlıq kimi əməliyyatlar yarımçıq qaldığına görə düşmən ruhlanmışdı. Onlar bildirmişdilər ki, iranlılar müharibədə dalana dirəniblər, onları yerlərindən tərpənməyə qoymuruq. Daxildə və beynəlxalq aləmdə belə təbliğat aparırdılar. Xeybər əməliyyatı buna görə əhəmiyyətli idi. Bu əməliyyat müharibənin istiqamətini dəyişdirdi və düşmənin qara piarına cavab oldu.

Həmin bölgədə çoxlu neft quyuları vardı. Müharibəni davam etdirmək üçün də düşmənin nefti satmağa, quyulardan gəlir qazanmağa ehtiyacı vardı. Xeybər əməliyyatında həmin bölgədə təhlükənin yaranması İraqın neft satışına əngəl törətdi. Yəni bu əməliyyat iqtisadi baxımdan da olduqca mühüm idi, bizə kömək edə, müharibənin taleyini dəyişdirə bilərdi.

Xeybər əməliyyatının kəşfiyyat və plan işləri necə baş tutmuşdu?

Şəhid Əli Haşimi döyüş bölgələrini yaxşı tanıyırdı. Xeybər əməliyyatı üçün o, kəşfiyyat işləri görmüş, təxminən bir il çalışaraq bəəşçi düşmənin xəbəri olmadan bölgəni tam öyrənə bilmişdi.

Əli Haşimi yerli qüvvələrdən ibarət 15 sayılı İmam Həsən (ə) batalyonunu yaratmışdı. Bu batalyonun işi kəşfiyyat idi. Onlar ərəb balıqçıları kimi geyinib tanınmaz halda məlumat toplayır, kəşfiyyata gedirdilər. Şəhid Haşiminin və tabeliyində olan qüvvələrin uğur səbəbi onların ağıllı tədbiri, kamuflyaj geyim və simaları idi. Əlbəttə, Həmid və Mehdi Bakirilər də bu əməliyyat üçün Əli Haşimi ilə birlikdə kəşfiyyata getmişdilər. Xeybər əməliyyatı düşmən üçün çox gözlənilməz idi. Elə əməliyyatın məqsədi də buydu. Çox yüksək səviyyəli əməliyyat planı düşməni qəfil yaxaladı.

Əməliyyat zamanı ilk olaraq Aşura diviziyasının bir batalyonu bölgəyə girəcəkdi. Biz iraclıların əsla belə bir hücum gözləmədiklərini orada əyani şəkildə gördük. Neft mütəxəssisləri və fəhlələr neft çıxarıır, gündəlik işlərini görürdülər. Biz onların necə qəfil yaxalandıqlarını aydın şəkildə gördük. Bu baxımdan, Xeybər əməliyyatı olduqca yüksək səviyyədə planlaşdırılmışdı.

Quru-su əməliyyatı olduğuna görə, bu əməliyyatda döyüşçülərə hansı təlimlər keçirilmişdi?

Batalyonlar helikopterlə daşınma və dalğıc təlimləri keçmişdilər. Çalışmışdılar ki, bölük və batalyon komandirləri də tam məlumatlınsınlar. Nisbətən yaxşı hazırlıq görülmüşdü.

Həmid Bakiri taktika biliyi baxımından çox güclü idi. Bəs əməliyyat hazırlığı baxımından hansı işləri gördü?

İraqlılar bölgədəki hərəkətilikdən və canlı qüvvənin gəlişindən duyuq düşməsin deyə, qərara alınmışdı ki, döyüşçülər xalq qüvvələri geyimində avtobuslarla bölgəyə göndəriləsinlər. Şəxsi heyət ən yaxşı şəkildə məlumatlandırıldı və bu işə Həmid Bakiri başladı. Allah şahiddir ki, Həmid Bakiri Xeybər əməliyyatına bir həftə qalmış yorulmadan çalışırdı, sutkada üç saatdan artıq yatmırdı. O, gecə-gündüz bilmədən işləyirdi. Plan üzərində ən yaxşı və ən dəqiq məlumatlandırma Şəhid Həmid Bakiri tərəfindən baş tutdu.

Əməliyyatın başlanmasına iki gün qalırdı, Həmid gecə-gündüz çadırın içində idi. O, eynilə Məcnun adaları kimi bir maket düzəltmişdi. Yeri qazıb içinə su tökmüşdü. Şalvarının balaqlarını çırmayıb əlində bel suya girir, bütün yerlər barədə məlumat verirdi. Misal üçün, deyirdi: "Bura Məcnun adalarıdır: şimali və cənubi adalar. Bura Dəclə və Fəratdır. Bu, Təlaiyyə körpüsüdür, bura da Kərbəla yoludur".

Yadımdadır, Məşhədi İbadi dedi: "Həmid ağa, sən Allah, Kərbəla yolunu yaxına çək, tez çataq. Belə çox uzaqdır".

Uşaqlar "Kərbəla" yazılmış kağızı götürüb Məcnun adalarının yanına qoydular, "indi əla oldu" dedilər və hamı gülüşdü.

Əməliyyat necə başladı?

Gecə saat 12-də yola düşüb səbh çağı nəzərdə tutulmuş yerə çatdıq. Həddən artıq adam mindiyinə görə bizim qayığımız batdı. Təxminən on yeddi nəfər bir

qayığa minmişdik. Çox çətinliklə üzleşdik. Qayığı təmir edəndən sonra yenə yola düşdük, böyük məsafə qət edib əməliyyat mövqeyinə çatdıq. Həmid Bakiri Şüheyat körpüsünü ələ keçirəndən sonra ratsiya ilə qərargaha bildirdi ki, canlı qüvvəni göndərə bilirlər. Həmid tapşırığını gözəl şəkildə yerinə yetirmişdi.

Düşmənlər əməliyyatdan nə vaxt xəbər tutdular?

İraqlılar əməliyyat olacağını bilmirdilər; həmişəki kimi davranır, gündəlik işlərini görürdülər. Yəni qəfil yaxalanma qaydasına tam əməl olunmuşdu. İraqlılar mövqələrini yoxlamaq üçün bir helikopter göndərmişdilər. Həmin helikopter yerə enmək istəyəndə döyüşçülərimiz bir qədər tələsib ona atəş açdılar. Pilot da cəld havaya qalxıb hücum barədə öz komandanlığına məlumat verdi. İraqlılar bundan sonra nə baş verdiyini anladılar.

Düşmən Xeybər əməliyyatına necə reaksiya verdi?

Onlar bizim döyüşçülərimizin sakitcə Məcnun adalarını tutduqlarını və irəliləməkdə olduqlarını heyrətlə seyr edib dəli kimi bütün canlı qüvvələrini oraya gətirdilər. Bizdən, bəlkə də, on beş dəfə çox idilər. Çox güclü əks-hücuma keçdilər. Tanklar gəlir, arxalarında və yanlarında piyada qüvvələr irəliləyirdilər. Sayları çox idi. Bizim sursatımız az idi, uzaqdan atəş açmır, hədəfi yaxşı vuraq deyə 200 metrlik məsafədən vuruşurduq. Belə döyüş isə çox çətinidir. Piyada qüvvələri qaçanda tankları onlara atəş açdılar ki, qaçmasınlar. Bu proses axşama qədər davam etdi. Biz güclü müqavimət göstərirдик. Düşmənlər sel kimi axışib gəlirdilər, bizə isə hələ köməkçi qüvvələr çatmamışdı.

Xeybər əməliyyatında Həmid Bakirinin rolu necə oldu?

Həmid şəxsi heyəti ilə birgə hücumun önündə olduğuna görə onun rolu çox əhəmiyyətli idi. Axırda vəziyyət o həddə çatdı ki, yolda gedib-gəlmək mümkün olmadı. Köməkçi qüvvələrdən, silah-sursatdan da xəbəretər yox idi. Gələnlər dörd hücumçu batalyonun geridə yerləşmiş uşaqları idi. Həmid pərvanə kimi uşaqların başına dolanırdı, mövqeyin bu başından o başına gədirdi ki, uşaqlar tək olduqlarını düşünməsinlər. Mənə “Mustafa, sol tərəfdən muğayat ol” deyib özü Nəcəf diviziyasının uşaqlarının nəzarət etdiyi körpüyə və yola gədirdi.

Dayanmadan raket və mərmə yağdırdı. İraqlılar nəyin bahasına olursa-olsun, adaları geri almaq istəyirdilər. Onlar zirehli briqada ilə gəlmişdilər. Bizim sol tərəfimizdə yüksəklik yox idi. Yəni düşmənin önünə sədd çəkəcək maneə yox idi, alçaq təpələr də düzənliyə birləşir, Tələiyyəyə gədirdi. Bizim uşaqlarımız ikinci və üçüncü gecədən sonra getdilər, bir yerə çata bilmədilər; bir qismi şəhid oldu, bir qismi əsir düşdü. Sonralar axtarış qrupları şəhidləri Tələiyyənin 500 metrliyində tapdılar. Demək olar ki, Xeybər əməliyyatı həmin bölgədə problemlə üzləşmişdi.

Mən dayanmadan atəş açdığım yerdə birdən qolum geriyyə bərk burxuldu; silah əlimdən düşdü, yıxılıb bəndin aşağısına diyirləndim. Dirsəyimə güllə dəyib sümüyünü sındırmışdı. Əlim sinəmin önündə olmasaydı, güllə düz ürəyimə dəyəcəkdi. Həmid ağa ilə uşaqların ikisi yanıma qaçdılar. Tibb işçisi qoluma müvəqqəti şina bağladı. Həmid dedi ki, qayıt geriyyə; dedim ki, sonra gedərəm.

Qaranlıq hər yeri bürüyəndə irəqlilər irəliləməyi dayandırdılar, amma atəş hələ davam edirdi. Tanklardan

açılan atəşlərdən onların yerini bilmək olurdu. Qulağımızın dibindəydilər, daha da yaxınlaşmağa imkan vermirdik.

Dirsəyim bərk ağrıyırdı. Həmid dedi ki, yolun sağıyla Suip körpüsünə tərəf get. Oradan çox da uzaqlaşmamış bir avtomobilin işığını yandırmış halda bizimkilərə tərəf gəldiyini gördüm. Mehdi Bakiri idi, tək-tənha gəlirdi. Dedim:

– Ağa Mehdi, bizə deyirsiniz ki, maşının işıqlarını yandırmayın, sizsə belə gəlirsiniz.

– Özüm belə gəldim ki, döyüşçülərimiz ruhlansınlar, bizim işıqları yandıraraq hərəkət edə bildiyimizi görüb enerji toplansınlar, – dedi və qolumdan çoxlu qan axdığını görüb əlavə etdi: – Get geriyə.

Mən geriyə yollandım. Bütün qolum qaralmış, göyərmişdi. Həkimlər qolumu kəsmək istəyirdilər, Allaha şükür ki, kəsmədilər.

Həmid Bakirinin şəhid olduğunu necə eşitdiniz?

Mən Həmidi son dəfə şəhadətindən bir gün öncə gördüm. Şüheyat körpüsündə inanılmaz rəşadətə vuruşurdu, bir neçə nəfərlə birlikdə zirehli bir briqadanın önünü kəsmişdi.

Onun şəhadət xəbərini xəstəxanada eşidib cəbhəyə qayıtdım. Qolum hələ gipsdəydi. Mehdi Bakirinin yanına getdim. Həmidin şəhadətinə görə çox narahat idi, adı çəkiləndə kövrəlirdi. Əhval-ruhiyyəsi çox dəyişmişdi. Qardaşının şəhadətindən sonra Urmiyaya getməyə həvəsi yox idi, ancaq cəbhədə qalmaq istəyirdi.

Qulamhüseyn Sefidgəri

“Şəhid Həmid Bakiri çox sevimli bir şəxs idi”.

Giriş

Otuz altı il öncə gecənin yarısı qərb bölgəsində, Sumar şəhərində Müslim ibn Əqil əməliyyatı başlandı. Bu əməliyyat mehrab şəhidi Ayətullah Əşrəfi İsfahaninin iştirakı və Şəhid Hacı Məhəmməd İbrahim Himmətin rəhbərliyi ilə baş tutdu. Əməliyyatdan öncə İslam ordusunun qeyrətli döyüşçüləri İmam Əlinin (ə) Kumeyl duasını oxudular, Təvəssül duası ilə Allaha əl açdılar, Ondan hidayət və qələbə yolunu açmasını istədilər. Şəhid Ayətullah Qüddusi də döyüşçülər önündə bir qədər söhbət etdi, onlarla birlikdə Kumeyl duasını oxudu. Arabir yağış yağırdı, hərdən ay buludların arxasından çıxıb döyüşçüləri salamlayırdı.

Birdən Sumar səmasında müqəddəs "Ya Əbəlfəzl-Abbas" əməliyyat parolu dolaşdı, yer döyüşçülərin

ayaqları altında lərzəyə gəldi. Sumar başqa bir Kərbəlaya və itkin şəhidlərin meracına çevrildi.

Müslim ibn Əqil əməliyyatında məqsəd İraqın Məndəli şəhərinə baxan bütün yüksəklikləri ələ keçirmək idi. Bəsrənin şərqində Ramazan əməliyyatının uğursuz qaldığına və dağlıq bölgələrdə hücum üçün seçilmiş taktikanın əlverişli olmadığına görə bu bölgə seçilmişdi ki, hər iki tərəfin dağ döyüşlərinə dair mənfi və müsbət cəhətləri üzə çıxsın. İkinci məqsəd orta cəbhə sərhədlərini qorumaq, İran torpaqlarının bir hissəsini azad etmək və İraq qüvvələrini Sumar şəhərinin qərbindən uzaqlaşdırmaq idi.

Bizimkilər ilk mərhələdə yaxşı irəlilədilər, növbəti mərhələdə isə sürətləri azaldı. Lakin düşmənin ağır əks-hücumlarına baxmayaraq, ələ keçirilmiş mövqelər qorunub saxlandı. Yeddi gün sürən və iki mərhələdə baş tutan bu əməliyyatda İran torpaqlarından 150 kv km ərazi azad edildi, İraq torpaqlarından da təxminən 30 kv km ərazi ələ keçirildi. Qüvvələrimiz Sumar düzünü qorumaqla yanaşı, Kiske və Köhnərig yüksəkliklərinə yerləşib sərhəd dərələrə nəzarət etməyə başladılar.

Döyüş yoldaşlarının dediyinə görə, Müslim ibn Əqil əməliyyatının qələbə ilə nəticələnməsində Şəhid Həmid Bakirinin böyük rolu olmuş, onun istedadı və idarəçiliyi Aşura diviziyasının döyüşçüləri üçün sübuta yetmişdir. Qulamhəsən Sefidgəri "Dostların şahidi" jurnalına məhz bu barədə danışır.

Xahiş edirik, özünüzü təqdim edin və cəbhəyə gedişiniz haqda məlumat verin.

Mən Qulamhəsən Sefidgəri 9 fevral 1970-ci ildə Miyanə rayonunda dindar ailədə dünyaya göz açmışam.

İnqilab mübarizələri zamanı Miyanə rayonunda çoxlu mitinq və yürüşlər keçirilirdi. Yürüşlərin başladığı ilk yer Tələbələr məscidi kimi tanınan bir məscid idi. Bu məscid bizim evimizin yaxınlığında yerləşirdi. Mən inqilab mübarizələri ilə orada tanış olmuşam. O zaman küçə qarşıdurmalarında məsciddən inqilaba iki şəhid vermişdik.

Biz özünü inqilaba vəqf etmiş nəsillərdənəm. İnqilab qələbə çalandan sonra korpusa daxil oldum. Yadımdadır, televizordan korpus qüvvələrinə baxanda özüm də pasdar olmaq istəyirdim. Korpus geyimini də çox sevirdim. Beləliklə, qərara gəldim ki, korpusa yazılıım. İndiki Malik Əjdər qarnizonunda təlim keçəndən sonra korpusa daxil oldum.

Təlimlərdən sonra Şəhid Təcəllayı və digərləri ilə birlikdə Xasiban düşərgəsini yaradıb korpus və Bəsic qüvvələrinə təlim keçməyə başladım. O vaxt Təbrizdə iğtişaşlar vardı, münafiq qruplaşmalar şəhərdə teraktlar törədir, insanları öldürürdülər. Mən bir müddət şəhərdə təhlükəsizliyi bərpa etmək üçün patrul xidməti ilə məşğul oldum. Bununla yanaşı, Xasiban düşərgəsində təlim də keçirdim.

Müharibə başlayanda Xasiban düşərgəsi döyüşçülərə təlim sahəsində nə dərəcədə əhəmiyyətli xidmət göstərirdi?

Xasiban düşərgəsinin rolu olduqca böyük idi. Məsələn, orada ilk kurslardan olan altıncı kursda yetişən kadrlar sonralar yüksək vəzifəli komandirlərdən oldular.

Müharibə başlayanda siz hansı fəaliyyətlə məşğul idiniz?

Müharibə başlayanda biz Xasiban düşərgəsində idik. İlk düşmən təyyarəsinin Təbrizi bombalaması yadımdadır. Təxminən səhər saat 6 idi, mən Xasibandaydım. Təyyarələrin yolu Xasiban səmasından keçirdi. Onda bildim ki, müharibə başlayıb. Cənub cəbhəsi yaradıldı, qərara alındı ki, korpus canlı qüvvəsini artırsın və təlim keçib cəbhəyə yollasın. Əvvəllərdə Bəsic könüllüləri orduya tabe idilər. Məscidlərdə fəaliyyət göstərən müqavimət mərkəzləri xalq könüllülərini cəlb edib döyüş bölgələrinə yollayırdı. Biz Xasiban düşərgəsində könüllülərdən əlavə, korpusun əsas kadr heyətinə xüsusi təlimlər də keçirdik.

İlk dəfə cənub cəbhəsinə nə zaman və hansı əməliyyatda getdiniz?

Mən 1981-ci ilin yazına az qalmış batalyon komandirinin birinci müavini kimi Süsəngirdə ezam olundum. Yadımdadır, Şəhid Ayətullah Mədəni bizi Quranın altından keçirdi və biz yola düşdük. Oraya getməzdən öncə dedilər ki, Tehrana gedib silah alın, sonra gedin. Biz Tehrana getdik, amma bizə silah vermədilər, dedilər ki, gərək Təbrizdə alaydınız. Bir həftə Tehrandə qaldıq, axırda silah alıb Süsəngirdə yollandıq. O zaman Təbriz döyüşçüləri daha çox Süsəngirdədə idilər. Süsəngirdə mühasirədən yeni çıxmışdı. Təxminən on səkkiz ay Süsəngirdədə qaldım.

Həmid və Mehdi Bakirilərlə nə zaman tanış oldunuz?

Süsəngirdən sonra 8 sayılı Nəcəf briqadasına Şəhid Əhməd Kaziminin yanına getdim. Orada yanımda bir maşın dayandı, içindən sevimli və utancaq simalı bir nəfər düşdü. Özünü təqdim edib dedi ki, Mehdi Bakiriyəm, Əhməd Kaziminin birinci müavini. Mən o vaxta qədər Mehdiyəni tanıyırdım. Bir anlığa qəlbimdə ona hörmət yarandı. O, çatan kimi beli götürüb bizə çadır qurmağa başladı. Beli ondan aldım, köməkləşib çadırı qurduq. Şəhid Mehdi Bakiri ilə belə tanış oldum.

Zənnimcə, Ramazan əməliyyatına hazırlıq zamanı ağa Mehdi dedi ki, Həmidə zəng vurun, deyin ki, cəbhəyə gəlsin. Mən o vaxta qədər Həmidəni görməmişdim, Mehdiyənin qardaşı olduğunu bilmirdim. Həmid maşından düşəndə gördüm ki, Mehdi ilə bir-birinə bənzəyirlər; danışığı, yerisi... Hər ikisi olduqca sevimli və təvazökar idi. Həmidin bu xüsusiyyətləri də ürəyimə yatdı. O, Fəthülmübin əməliyyatında batalyon komandiri olanda öz bacarıqlarını göstərə bildi. Əməliyyat uğurla başa çatdı, Aşura briqadası yaradıldı və ağa Möhsün Rzayi Şəhid Mehdi Bakirini ona komandir təyin etdi.

Şəhid Həmid Bakiri hansı əməliyyatda Aşura diviziyasına qoşuldu?

Mehdi Ramazan əməliyyatının axırlarında Həmidəni Aşura briqadasına gətirib batalyon komandiri kimi şəxsi heyətə təqdim etdi. Həmid Bakiri ilə Mürtəza Yağçian briqadada Mehdiyənin müavinləri oldular.

Şəhid Həmid Bakirinin xüsusiyyətləri haqda nə deyə bilərsiniz?

Həmid həmişə kölgədə qalmağa çalışırdı. O, vilayətə tabe idi, həzrət İmam Xomeynini çox sevirdi. İman, əxlaq və davranış baxımından yüksək səviyyədə idi, üzündən sevimlilik yağırdı. Bütün döyüşçülər onu özlərinə qardaş bilirdilər.

Həmidin hərbi mütəfəkkir beyni vardı. Mehdi olmasaydı, Həmid Bakiri daha çox inkişaf edərdi. O, Mehдинin yanında olmağı üstün tuturdu. Bir dönmədə onu komandir təyin etmək istəyirdilər, amma özü Mehдинin yanında qalmağı seçdi. O, Mehdiyə mürid idi. Kimsə öz vəzifələrini düzgün yerinə yetirməyəndə, səhlənkarlıq edəndə hirsələnərdi. Ağa Mehdi kimi onun da dilinin sözü "Allah bəndəsi" idi. O, nəfsini islah etmiş insan idi. O qədər təvazökar idi ki, heç kim onun Mehdi Bakirinin qardaşı və briqada komandirinin müavini olduğunu bilməzdi. Mən onun ixlasını və Allaha xüsusi diqqətini Müslim ibn Əqil əməliyyatında əyani şəkildə gördüm.

Lütfən bu əməliyyatdan və Həmid Bakirinin orada rolundan danışın.

Müslim ibn Əqil əməliyyatında Salman Koştə yüksəkliyini tutub Sanvapa dərəsinə yerləşmişdik. Həmid istiqamət komandiri idi. Biz orada atəş altında torpaq sipər qura bildik.

Bu əməliyyatda ən çətin mövqeyimiz Sanvapa idi. Aşura diviziyası 402 sayılı və Salman Koştə təpələrinin yamacındakı dərəyə yerləşmişdi. İraqlılar yuxarıdan bölgəni görürdülər. Biz yüksəkliyi tutmalıydıq ki, əməliyyat davam edə bilsin. Ağa Mehdi cəld Həmidə öz nümayəndəsi kimi istiqamətə göndərdi. Həmid Sanvapa

mövqeyinin düz arxasına yerləşdi. Mən onu onda tanıdım; gecə vaxtı və imkansız şəraitdə yaxınlıqdakı düşmən tanklarını necə məhv edib qayıtdığını gördüm.

Bir gecə güclü yağış yağdı, hər yeri su basdı. Hətta Həmidgilin yerləşdiyi Sanvapa mövqeyindən bir neçə kilometr geridə olan səngərlərimiz də su ilə doldu. Sübh çağı ağa Mehdi rəbitə otağına keçib Həmidin vəziyyətini soruşdu. Həmid dedi: "Rəhmətullahla (Allahın rəhməti ilə) əl verib birləşdik".

Bu o demək idi ki, səngərimizi su basıb. Ağa Mehdi dərhal uşaqların biri ilə əlaqə saxlayıb dedi: "Tez onlara lazımı əşyaları aparın, Rəhmətullahla daha yaxşı dostlaşsınlar".

Ağa Mehdi ilə mövqeyə gedib gördük ki, bütün çadırları su aparıb. Su yollarında bir neçə maşın su ilə dolub qalmışdı. Oranın səngərləri yerin altındaydı. Su və atəşdən qorunmaq üçün belə düzəltmişdilər, amma hamısını su basmışdı, xüsusən də Həmidgilin otağının yarısı su ilə dolmuşdu, özü də bayırda günəşin qabağında titrəyir, gülürdü.

– Salamatsan, – ağa Mehdi dedi.

– Salamatam, həm də yorğunam; ümidim də var, – Həmid dedi.

Həmidin bütün məsələlərə güclü ilahi baxışı vardı. O, yağışın altında islanmışdı, soyuqdan titrəyirdi, amma yağışı ilahi rəhmət adlandırırırdı. Düşmən həmin yağışlı gecədə hücumə keçib Salman Koştəyə qədər hər yeri tutmaq istəyirmiş, amma yağış imkan verməyib. Mən Həmidin mənəvi baxışını orada gördüm.

Siz Xeybər əməliyyatında Şəhid Mehdi Bakirinin yanında olmusunuz, Şəhid Həmid Bakiriyə sursat aparmısınız. Şəhid Həmid Bakirinin bu əməliyyatda düşmən önündə mübarizəsindən nə deyə bilərsiniz?

Xeybər xüsusi əməliyyat idi, bütün dünyada dönüş nöqtəsi sayılırdı. Bu əməliyyatda qələbənin səbəbkarı Həmid Bakiridir. Əgər o olmasaydı, adaları ələ keçirə bilməyəcəkdik. Xeybər əməliyyatı bölgə və maneələr baxımından fərqli idi. Hər tərəf su idi, bir yol adanı cənub və şimal hissələrinə ayırırdı. Əməliyyatdan 48 saat öncə Həmid vəzifəsini gözəl şəkildə yerinə yetirib adaların keçidini və Şüheyat körpüsünü bağladı. Düşmənin atəşi çox ağır idi. Onlar tanklarını körpüdən keçirməyə çalışırdılar, amma Həmid qumbaraatanla imkan vermirdi.

Həmin gün Həmid bir neçə dəfə ağa Mehdidən sursat istəmiş, iki dəfə sursat göndərilmişdi. Lakin Həmid əlaqə saxlayıb deyirdi: "Sursat gəlməyib. Mehdi, bəs bunlar sursatı hara boşaldıblar?"

Sursatı aparən adam dedi: "Biz çox irəliləyə bilmədik, məcbur qalıb həmin yerdə bir torpaq istehkamın arxasına boşaltdıq". Soruşdular ki, niyə oraya boşaltdınız? Dedi: "Düşmən vururdu, irəliləyə bilmirdik. Vəzifəmizi soruşduq, dedilər ki, oraya boşaldın, özümüz gəlib daşıyarıq". Mehdi Həmidə dedi: "Çarə yoxdur, gəlin, oradan aparın". Həmid dedi: "Allah bəndəsi, bizim sayımız azdır, hamı da yorulub. Atəş açmağa taqət yoxdur, o ki qala 300 metrlik məsafədən sursat daşımağa".

Ağa Mehdi maşına oturub sursatı aparmaq istədi, mən qoymadım, özüm oturub dedim ki, mən aparacağam.

Gedəcəyim yol kanalın önündə idi. Yola çıxsaydım, hər bir hərəkəti nəzarətdə saxlayan və döyüş yerinə sursatın getməsinə imkan verməyən düşmən DŞK-sına tuş

gələ bilərdim. Məndən qabaq bir IFA avtomobili iraqlıların gözləri önündə təpəyə qalxdı, onu vurdular. Fikirləşdim ki, mən də bu tərəfdən getsəm, vuracaqlar. Orada gördüm ki, körpünün yanından da keçmək olar. Gedib sursatı boşaltdım. Həmidin harada olduğunu bilmirdim. Sonra öyrəndim ki, körpünün sağ tərəfində, 30-40 metr aralıdaymış. Harada olduğumu və nə etdiyimi ağa Mehdiyə dedim. Bir neçə yaralını maşına qoyub qayıtdım. Həmid əlaqə saxlayıb soruşdu ki, bəs nə oldu? Sursatı haraya boşaltdığımı dəqiqliklə ağa Mehdiyə söylədim. Həmid dedi: "Körpünün bu tərəfinə də gətirə bilərdi, amma eybi yoxdur, qalanını mən həll edərəm".

Mehdi Həmidin dediklərini mənə söylədi. Dedim ki, mən, ümumiyyətlə, Həmidi görmədim, harada olduğunu bilmirdim, həm də ora o qədər palçıqlı idi ki, getmək olmurdu.

Ağa Mehдинin Həmidlə danışdığı yerdə biri o tərəfdən ratsiyadan dedi ki, Həmid qırmızı köynək geyinib; yəni yaralanıb. Həmidlə danışmaq, ondan nə etdiyini soruşmaq istəyəndə isə rabitəçinin də səsi kəsildi. Heç demə, həmin anda ona güllə dəyibmiş. Bizim maşınımız sursatla dolmuşdu, gərək aparaydıq, lakin o tərəfdən heç bir xəbər gəlmirdi. Bir neçə nəfər irəli getdi, gəlincə gec oldu. Sursat və xörək hazır idi, amma yenə aparmağa heç kim yox idi. Yenə sükanın arxasına keçdim. Mən döyüş yerinə çatanda Şəhid Əhməd Kazimi orada idi. Məni görüb dedi: "Sən də gəldin, Həsən?! Gəl, Həmidi götür, apar". Soruşdum: "Həmidi?! İndi hardadır?"

– Sağ tərəfdə, iyirmi metr aralıda.

Gedib gördüm ki, Həmidi oturdub torpaq sipərə söykəyiblər; bir ayağı torpağın üstündədir, bir ayağı suyun içində. Üstünə bir ədyal da atmışdılar. Yaxınlaşıb ədyalı

kənara çəkdim. Başına xırda bir qəlpə girmişdi, çox qan axmamışdı. Dodaqlarında təbəssüm vardı. Bu, mənə sakitləşdirdi. Qoltuğunun altına girib qaldırmağa çalışdım, amma bacarmadım. Təkbaşına Vanetə qədər apara bilmədim. Dedim ki, gəlin, kömək edin. Bir nəfər gəldi. Onu qaldıranda maşının təkərinin yanına bir mərmə düşdü, arxa təkəri parça-parça oldu, bir qəlpə də radiatora dəydi.

Sonra bildim ki, özümə də qəlpə dəyib, yaralanmışam. Həmid hələ oradaydı. Bir qəlpə də Əhməd Kaziminin bir barmağını aparmışdı. Maşınımız da yox idi. Əhməd Kazimi dedi: "Həmidə bura qoyun, sonra adam göndərərək, gəlib apararlar. Beləsi daha yaxşıdır".

Biz məcbur qalıb kanalın yanından pulemyot atəşləri altında piyada yola çıxdıq və Nəcəf diviziyasının maşınlarından birinə çatdıq. Kazimi ilə minib ağa Mehдинin yanına qayıtdıq.

Mənim qanaxmam da çox idi. Ağa Mehdi dedi: "Tez tibb məntəqəsinə get, de ki, ayaqlarını bağlasınlar". Tibb məntəqəsinə getdim. Ancaq fikrim Həmidə qalmışdı. Düşünürdüm ki, görəsən, onu geri gətirən oldumu?

Həmidin şəhid olduğunu eşidəndə ağa Mehдинin reaksiyası necə oldu?

Həmidlə Mürtəza ağa Mehдинin iki qolu idilər. Bu iki nəfər olanda Mehdi şən olurdu. Xeybərdə hər ikisini itirəndən sonra iş çox tək qaldı. Biz bu iki nəfərin yerini tuta bilmədik. Həmidin şəhadət xəbəri Mehdiyə çatanda gözlərindən bir neçə damla yaş axdı, Mürtəza Yağçianı çağıraraq dedi ki, get körpünün üstünə, Həmidə əvəz elə. Ağa Mehdi öz səyini və idarəçiliyini davam etdirirdi. Həmidin şəhadəti çoxlarının qəlbini qırdı, xüsusən də ağa Mehдинin.

Sərdar Cəmşid Nəzmi

“Şəhid Həmid Bakiri Aşura diviziyasının parlaq ulduzu idi”.

Giriş

Sərdar Cəmşid Nəzminin adı Aşura diviziyasının döyüşçülərinə çox tanışdır. O, 1960-cı ildə Təbrizdə dünyaya gəlmiş, bu şəhərdə təhsil almış, təhsillə yanaşı incəsənət və idman fəaliyyətləri ilə də məşğul olmuşdur. Fotoqraflıq onun sevdiyi sənət idi, güləş və üzgüçülükdə də böyük nailiyyətlər əldə etmişdi.

1978-ci ilin 18 fevralında Təbrizdə tarixi qiyam baş verəndə orta məktəbdə oxuyurdu. Həmin dövrün çoxlu gəncləri kimi o da inqilabçı xalqa qoşuldu. 1979-cu ilin 11 fevralında İslam inqilabı qələbə çalanda isə məscidlərdəki fəaliyyətlərini genişləndirib tövhid ordusuna qoşuldu. Hələ müharibə başlamamış İslam İnqilabının Keşikçiləri Korpusuna daxil olub İctimai əlaqələr şöbəsində işləməyə başladı. O bu müddətdə Tehran universitetində ölkəmizin

tanınmış müəllimlərinin nəzarəti altında kinematoqrafiya və fotoqrafiya kurslarını fərqləndirmə ilə bitirdi. Buna baxmayaraq, cəbhədə iştirak həvəsi onu müdirələrini razı salmağa məcbur etdi.

Cəmşid Nəzmi ilk dəfə 1981-ci ilin 7 sentyabrında Süsəngird cəbhəsinə gedib Şəhid Mədəni əməliyyatında iştirak etdi, diz nahiyəsindən yaralandı. Növbəti ezam zamanı Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatını təcrübə etdi. Fotoqraflıq və kinematoqraflıq peşələrinə yiyələndiyinə və Təbriz korpusunun onun kimi şəxslərə ehtiyaçlı olduğuna görə bir müddət onu cəbhəyə getməyə qoymadılar və o, Fəthülmübinlə Beytülmuqəddəs kimi iki böyük əməliyyatda iştirak edə bilmədi. Nəhayət, öz israrı nəticəsində Ramazan əməliyyatından sonra cəbhəyə gedib müharibənin sonuna qədər orada qaldı. O, Vəlfəcr-hazırlıq, Müslim ibn Əqil, Mətlə əl-fəcr, Vəlfəcr-1, 2, 4, 8, Xeybər, Bədr, Kərbəla-4 və 5 və Beytülmuqəddəs-2 əməliyyatlarında iştirak etmiş, bir neçə dəfə yaralanmış, müharibə əlilliyi şərəfinə nail olmuşdur.

Nəzmi böyük Bədr əməliyyatında diviziyanın Seyyidüş-şühəda batalyonunun komandiri olmuşdu. O, yeganə batalyon komandiri idi ki, Dəclənin o tayında, görkəmli İslam sərkərdəsi Şəhid Mehdi Bakirinin şəhadət anına qədər onun yanında qalmışdı. Müharibə zamanı və ondan sonrakı bəzi vəzifələri isə bunlardan ibarətdir:

Mehrab şəhidləri batalyonunun komandir müavini, Həzrət Əbəlfəzl və Seyyidüş-şühəda batalyonlarının komandiri, Aşura diviziyasının Təminat rəisinin müavini, briqada komandiri, Hərbi təlim rəisi, diviziyanın Qərargah rəisi, diviziya komandirinin birinci müavini, korpusun Quru Qoşunlar İnstitutunun rektoru, Futbol federasiyasının Şərqi Azərbaycan vilayəti şöbəsinin sədri, Şəhid fondunun

icraçı direktoru, Şərqi Azərbaycan vilayətinin Mühərribə veteranları idarəsinin rəisi.

Sərdar Cəmşid Nəzmi Müslim ibn Əqil, Vəlfəcr-2, 4, 8 və Xeybər əməliyyatlarında Şəhid Həmid Bakirinin yanında olmuşdur. Onun "Dostların şahidi" jurnalına müsahibəsini aşağıda oxuya bilərsiniz.

Sizdə müharibəyə dair ilk təsəvvür necə yarandı?

İlk dəfə 1980-ci ilin sentyabrında, İraq təyyarələri Təbrizi bombalayanda müharibə səhnələri ilə tanış oldum. Biz hərbi düşərgədən düşmən təyyarələrinin Təbriz səmasındaki manevrlərini müşahidə edirdik.

Düşmən təyyarələri Urmiya gölü tərəfdən gəlirdi, göldən sonra bizim düşərgəmizin üstündən keçib Təbrizə gedir, qayıdanda da eyni yolla qayıdırdı. İlk dəfə çox gözlənilməz oldu. Yalnız onu bildik ki, gəlib keçən bir neçə təyyarə İraqa məxsus olub və Təbrizi bombalayıb. Haranın bombalandığını da dəqiq bilmirdik, sonra öyrəndik ki, Təbriz hava limanını bombalayılırlar. Bu işlər bizimçün yeni idi. Biz təlim zamanı yalnız düşmən hücumunun adını eşitmişdik, burada isə praktik şəkildə görürdük.

Mənim döyüş yerinə getmək səylərim nəticə vermədi. Əmim oğlunun cəsədini axtarmaq istəyirdim, amma alınmadı. Batalyonun hərbi və etiqadi təlim işləri ilə məşğul idik. Səhərlər idman edir, axşamüstülər futbol oynayırdıq. Azərbaycanlı döyüşçülər Mehdi Bakirinin rəhbərlik etdiyi Aşura briqadasında vuruşur, cəbhələrdə ad çıxarırdılar. Mən o vaxta qədər ağa Mehdiyi görməmişdim. Yadımdadır, briqada Əhvazın yaxınlığında Gülüstan qəsəbəsinə köçürüldü. Bir gün səhər düzülüşü zamanı dedilər ki, briqada komandiri çıxış edəcək. Mehdi

Bakirini ilk dəfə onda gördüm. Bir Toyota pikapı ilə gəlmişdi.

Söhbətin mövzusu nə idi?

Mehdi Bakiri adi bəsicı forması geyinmişdi. O, müharibədən danışıdı, Ramazan əməliyyatı barədə məlumat verdi, döyüşçülərə dedi ki, növbəti əməliyyatlara qədər öz hazırlıqlarını qorusunlar və komandirlərinə tabe olsunlar. Söhbətinin sonunda fəqih rəhbərə qeyd-şərtsiz tabeliyin vacibliyi üzərində dayandı. Ağa Mehdiyə görmək bütün döyüşçüləri təsirləndirmişdi.

Şəhid Həmid Bakiri ilə necə tanış oldunuz?

Müslim ibn Əqil əməliyyatında cənub cəbhəsindəki Sumar bölgəsinə getmişdik. Sumar yolunun kənarında, çay yatağı kimi dar bir cığırda heç bir yerdən xəbərimiz yox idi. Batalyondan da əlaqə saxlamırdılar. Bölgə dağlıq yer olduğuna görə çox yerdə rabitə əlaqəsi kəsilmişdi. Nə batalyon komandirindən xəbərimiz vardı, nə də başqa birindən. Döyüş payı olan nahar yeməyimizi yeyib yenə gözləməyə davam etdik. Günortadan sonra səs-küy gəldi. Üç nəfər bizə doğru gəlirdi: iki rabitəçi və bir ucaboy döyüşçü. İlk adama çatan kimi bölük komandirini soruşdular. Uşaqlar məni göstərdilər. Əlində ratsiya olmayan döyüşçü soruşdu:

- Cəmşid Nəzmi sənsən?
- Bəli, – deyə cavab verdim.
- Bölüyünü hazırla, gedək.

Uşaqlara tərəf dönüb dedim ki, hazırlaşın. Sonra həmin adamdən soruşdum:

- Siz kimsiniz?
- Həmid; Həmid Bakiriyəm, – dedi.

Bu, mənim Həmidlə ilk görüşüm idi. Adımı eşitmişdim, amma özünü görməmişdim.

– Əməliyyatdan nə xəbər var? Harayacan gediblər? – deyə soruşdum.

– Sizin batalyonunuz yaxşı işləyib, amma Salman Koştə tərəfdə canlı qüvvəyə ehtiyacımız var.

Bölük hazırlanana qədər iyirmi dəqiqə sürdü. Həmid, iki rabitəçi və mən kolonun önündə idik. Yolumuz yenə dərələrdən, cığırlardan keçirdi. Sanvapa dərəsinə çatmamış bir cığırdan Salman Koştə təpəsinə doğru döndük.

Getdiyimiz yerdə Həmidlə söhbətləşirdik. Orada bildim ki, ağa Mehдинin qardaşdır və haradan gəlib. Səmimi görünürdü, çox tezliklə dostlaşdıq. Sanki illərdir bir-birimizi tanıyırdıq.

Əməliyyat barədə daha çox məlumat verməsini istədim. Dedi:

– Həzrət Rəsul (s) briqadası Salman Koştəyə çata bilməyib, ağır itki verərək geri çəkilib. Düşmənin Salman Koştədən itirdiyi mövqelərə hücumu keçə bilməməsi üçün sizi aparırıq. Gərək ora yerləşib düşmənin əks-hücumlarını dəf edəsiniz.

Yadımdadır, Müslim ibn Əqil əməliyyatı ağır əməliyyat idi, ancaq biz düşməni dayandıra bildik. Həmid ağanın rolunu ilk dəfə orada öz gözlərimlə gördüm. Əvvəllər tərifini eşitmişdim, bu dəfə isə yüksək hərbi bacarıqlarını yaxından gördüm.

Həmid Bakirinin əxlaqi xüsusiyyətləri barədə nə deyə bilərsiniz?

Həmid ağa olduqca səbirli insan idi. Çox istedadlı, mehriban idi. Güclü ünsiyyət qabiliyyəti və gözəl əxlaqi

vardı. O, həqiqətən, böyük insan idi, özü təkbaşına tam bir komandır idi.

Şəhid Mehdi Bakiri hansı səbəblərə görə öz qardaşını diviziya komandirinin birinci müavini təyin etmişdi?

Həmid hərbi məsələlərdə olduqca bacarıqlı idi. O, texniki və taktiki baxımdan ağa Mehdidən də üstün idi. Çoxlu diviziya komandirləri arzulayırdılar ki, yanlarında Həmid kimi bir adam olsun. Onun özü bir diviziya komandiri ola bilərdi, amma onlar uşaqlıqdan birlikdə böyümüşdülər deyə Həmid Mehdidən ayrılmaq istəmərdi; üstəlik, vəzifə və rütbə həvəskarı da deyildi. Bu iki qardaşı bir-birindən ayırmağa heç kimin ürəyi gəlmirdi.

Həmid ağanın potensialı olduqca böyük idi, biz onun, bəlkə də, 10 faizini görə bildik; çünki çox tezliklə şəhid oldu. Ağa Mehdi fikirləşirdi ki, özü şəhid olsa, Həmid diviziyanı idarə edə bilər; həqiqətən də, edə bilərdi. Günəş doğandan sonra ulduzlar görünür. Şəhid Mehdi Bakiri günəş idi, Şəhid Həmid Bakiri ulduz. Şəhid Mürtəza Yağçian da diviziyanın ulduzlarından idi. Bu iki nəfər ağa Mehдинin qüdrətli qolları idilər. Mehdi Bakiri Həmidə əməliyyata göndərəndə arxayın olurdu ki, uğurla qayıdacaq.

Həmid heç vaxt özünü göstərməyə çalışmırdı, ağa Mehdi nə deyirdisə, onu da yerinə yetirirdi. İclaslarda öz dəyərli fikirlərini bildirirdi, amma heç vaxt ağa Mehdi ilə qarşı-qarşıya qalacaq bir iş görməzdi. O, həzrət Əbəlfəzl kimi idi; həzrət Əbəlfəzl cəsarətdə misilsiz idi, amma İmam Hüseyin (ə) kölgəsi altında görünmürdü.

Şəhid Həmid Bakiri ilə bağlı bizə bir xatirə söyləyə bilərsinizmi?

Sanvapanın aşağısında, dərənin yaxınlığında bir cığırdə səngəri vardı. Adətən iki gündən bir rabitəçimlə birlikdə onun səngərinə baş çəkirdim, orada olanda söhbətləşirdik.

Batalyon komandirinin müavini Əli Əkbər Rəhbəri də o səngərdə qalırdı. Çox vaxt heç biri səngərdə olmurdu. Səngərdə kiçik bir soyuducu vardı, adətən içində sərin kompot və ya su olardı. Mən kompotu içəndən və ya konservi yeyəndən sonra boş qutusunun soyuducunun üstünə qoyurdum. Səngərdə qalanlar bir neçə dəfə bunu görüb maraqlanıblar ki, bunları kim içir. Biz də heç nə demirdik. Bir gün Həmid ağa səngərindəydi. Onunla bir qədər söhbət edəndən sonra, getmək istəyəndə soruşdum: "Burda yeməyə konserv və ya içməyə kompot olmur? Bu dağ-dərədə gedib-gəlmək adamı yorur".

Həmid rabitəçisinə dedi: "Gör soyuducuda bir şey varsa, gətir". O da gedib, səhv eləməsəm, alma və ya armud şirəsi gətirdi. Zarafata dedim: "Bu nədir! Biz hər gün burda gilə kompotu içirik!"

Həmid ağa təəccüblə mənə baxıb: "Deməli, bizim gündəlik kompot payımızı içən sənən?" - dedi və hamımız gülüşməyə başladıq.

Sonralar Mehdi Bakirini yaxından görəndə hansı hissləri keçirdiniz?

Bölüyümüzün yerləşdiyi ərazinin yaxınlığında bir çay vardı, döyüşçülər əməliyyatdan qayıdandan sonra adətən orada yuyunur və çirkli paltarlarını yuyurdular. Mövqedən təzə gəlmişdik; gedib yuyundum, paltarlarımı yudum və maykada səngərə qayıdanda ağa Mehdiini gördüm. Mənə

çatanda salam verdim. O, məni tanımırdı, soruşdu ki, ağa Nəzmi buradadır? Nə deyə bildim ki, mənəm, nə də deyə bildim ki, burada deyil. Maykada olduğuma görə utanırdım. “Ağa Mehdi, icazə verin” - deyib çadıra girdim, yuduğum yaş köynəyi çadıra qoydum, başqa birinin köynəyini geyib bayıra çıxdım. Dedi:

– Qardaş, ağa Nəzmini istəyirdim.

Dedim ki, ağa Mehdi, mənəm. Hal-əhval tutandan sonra dedi:

– Gedək irəli; bir iş var, gərək siz görəsiniz.

– Ağa Mehdi, biz indi gəlmişik, məsələ nədir? – deyə soruşdum.

– Bir tapşırıq var, onu yerinə yetirib şəxsi heyətin yanına qayıdarsan.

– Necə tapşırıqdır ki, gərək tək gedim?

– Bu gecə bir əməliyyat baş tutmalıdır. Həmid dedi ki, yalnız sən öhdəsindən gələ bilərsən, – dedi. – Bir bölük əməliyyata gedəcək, Həmid dedi ki, gərək sən də olasan.

Həmid ağanın sözüə görə ağa Mehdi mənə etimad edirdi. Bu, mənim onunla ilk tanışlığım oldu. Bu tanışlıq ömrümün sonuna qədər yadımdan çıxmaz.

Həmid və Mehdi Bakirilərlə yoldaşlıq sizin hərbi təcrübənizə necə təsir edib?

Müslim ibn Əqil əməliyyatında ağa Mehdi ilə Həmid daha yaxından tanıdım. Məncə, mənim hərbi şəxsiyyətim o əməliyyatda formalaşdı, orada təcrübə topladım. Mən o əməliyyatda gördüyüm çətinlikləri başqa yerlərdə görməmişəm. Orada olduğumuz müddətdə istiqamətin komandiri mən idim və Həmid ağanın müsbət fikrini cəlb edə bilmişdim. Onun təcrübələrindən çox bəhrələndim, onun yanında olmaq mənimçün dəyərli idi. Ondan həm

mənəvi dərslər öyrənir, həm də hərbi təcrübələr toplayırdım.

Həmid Bakirinin şəriət məsələlərinə baxışı necə idi?

Yadımdadır, Müslim ibn Əqil əməliyyatında komandirlər arasında bir söz yayıldı ki, biz qiyamət günü bu qədər şəhid və yaralıların cavabını verə bilməyəcəyik, gərək komandirlikdən imtina edək. Biz bunu Həmid ağaya söyləyəndə dedi ki, bu, şəriətlə bağlı bir sualdır, gərək soruşaq. O, məsələni Şəhid Məhəllatidən soruşdu, batalyonun səngərində iclas çağırıldı. Taqım və bölük komandirləri və onların müavinləri toplaşdılar.

Ağa Mehdi əvvəldə danışdı dedi ki, sizin üzərinizdə heç bir vəzifə yoxdur; gərək nə bacarırsınızsa, edəsiniz, digərlərinin vəzifəsi sizin boynunuza düşür; hər halda, müharibədə şəhadət var, yaralanma var və siz döyüşçülərin həyatını qorumaq üçün əlinizdən gələni əsirgəməməlisiniz. Beləliklə, bu məsələ orada tam həllini tapdı.

Xeybər əməliyyatından necə xəbər tutdunuz və bu əməliyyatda nə zaman iştirak etdiniz?

Vəlfəcr-4 əməliyyatında yaralanmışdım, ayağım hələ sağalmamışdı; elə yaralı ayaqla diviziyaya getmişdim. Mehdi Bakirinin iştirakı ilə bir iclas keçirilirdi, bütün komandirlər iştirak edirdilər. Mən çəkmə yerinə kətan ayaqqabı geyinir, oturanda ayağımı uzadırdım. İclasda Mürtəzanın yanında oturdum, ayağımı uzatmağa üzüm gəlmədi. Tez-tez yerimi rahatlayır, ən çox da ağa Mehdidən utanırdım. O, mənim narahat oturduğumu bilib dedi: "Ağa Cəmşid, rahat otur, ayağını uzat".

– Yox, rahatam, – dedim.

Gördülər ki, rahat deyiləm. Mürtəza ayağımdan tutub çəkdi və dedi:

– Bilirik ki, ayağın bundan artıq uzanmır.

Hamı gülüşdü. Ayağımı uzatmağa məcbur oldum. İclas daha çox, şəxsi heyət cəlb etmək, diviziyanın yeni komandirləri və strukturu barədə idi. Ondan sonra ağa Mehдинin iştirakı ilə bir-iki iclasımız da oldu, diviziyanın strukturu və gələcək əməliyyata hazırlıq barədə yenə müzakirə apardıq. Bir neçə gündən sonra qərara alındı ki, bütün diviziya Əbuzər düşərgəsindən gəlib Gilanqərbdən 12 km aralıda yerləşən Kasəğərana Şəhid Mədəni mövqeyinə yerləşsin. Oraya gedəndən sonra işlər daha da ciddiləşdi və şəxsi heyət nizam-intizama salındı.

Diviziyanın komandir çadırları düşərgənin girişinin sol tərəfində yerləşirdi. Ağa Mehdi məni çağırmışdı. Gedəndə soruşdu:

– Yaranın vəziyyəti necədir? Batalyon təhvil ala bilərsənmi?

– Vəziyyətimi görürsüz, ayağım hələ sağalmayıb, – deyə cavab verdim, – amma günbəgün yaxşılaşıram. İnşallah, əməliyyata qədər vəziyyətim daha yaxşı olar. Hələlik Allahın köməyi ilə özümü idarə edə bilirəm.

– Bir neçə günə fikirləş, qəbul edib-etmədiyini Həmidə söylə.

Adətən Həmid və Mürtəza ilə bir çadırdə olurduq. Fikirləşib imkanımı dəyərləndirdim. Gördüm ki, iki-üç günə Həmidə müsbət cavab verə bilərəm.

Beləliklə, Kasəğəranda Həzrət Əbəlfəzl batalyonunu bərpa etdik. Şəxsi heyətin çoxu Ərdəbil, Marağa və Meşkin döyüşçülərindən, bir qədəri də təbrizli uşaqlardan ibarət idi. Adətən batalyon komandirləri təbrizlilərə müştəri çıxırdılar, amma mənim belə adətim yox idi,

döyüşçünün haralı olduğu, savadlı və ya savadsız, sakit və ya dəcəl olmasının mənimçün əhəmiyyəti yox idi. Batalyonlar nizama salınandan sonra diviziyanın qərargahında iclas keçirildi, komandirlər öz birləşmələrinin hazırlıqları barədə məruzə etdilər.

Xeybər əməliyyat zonasının digər zonalarla hansı fərqləri vardı?

Bu bölgə su və qamışlıqla doluydu, belə bir adada döyüş də fərqli olur. Əməliyyat Hur əl-əzim bölgəsində 200 kv km sahəsi olan bölgəni, Şimali və Cənubi Məcnun adalarını ələ keçirmək məqsədi ilə baş tuturdu. Bölgə şimaldan əl-Üzeyirlə, cənubdan da əl-Qərnə və Tələiyyə ilə bitirdi. Gölün ətrafında və əl-Qərnə şəhərində İraq rejiminə qarşı müxaliflərin olması bizim xeyrimizə idi. Adanın hər tərəfi su idi, bu iki ada suyun ortasından keçən bir yolla bir-birinə birləşirdi. Quruya yol isə Cənubi adadan idi. Bu ada Şüheyat körpüsü vasitəsi ilə quruya birləşirdi.

Bu əməliyyatda sizin tapşırığınız nədən ibarət idi?

Aşura diviziyası Məcnun adasının və Şüheyat körpüsünün qərb hissəsini ələ keçirmək məqsədi ilə əməliyyata qoşuldu, sonra cənub səmtində əl-Nəşvə və Şətt əl-ərəb çayının sahilinə qədər irəlilədi. Əməliyyat planına uyğun olaraq, bizim batalyonumuz ilk batalyon olaraq hücumu keçəcək, Cənubi adanın qərb bucağını və Şüheyat körpüsünü tutacaqdı. Bizə dedilər ki, göndərilən döyüşçülər körpünü ələ keçirmək üçün qayıtmaq barədə düşünməsinlər, çünki qayıtmağa heç bir imkan olmayacaq. Həmid Bakiri də qayıdırsız tapşırıqda bizimlə Şüheyat

körpüsünə gedirdi. Helikopterlə adaya enəcək iki batalyonun idarəsi də onun üzərinə düşəcəkdi.

Əməliyyat başlanmazdan öncə Həmid Bakiri bu əməliyyat üçün hansı addımı atmışdı?

Həmid hələ Xeybər əməliyyatının kəşfiyyat mərhələlərindən öncə mənə dedi: "Əməliyyat bölgəsinə getməyə hazırlaşın. Bir müddətdir kəşfiyyatçılar bekar oturmamış, bölgə üzərində işləmişlər". Gedib bölgə ilə tanış olmaq bizim növbəmiz idi.

Ağa Mehdi səkkiz nəfərin adını çəkib dedi ki, bu adamlar sabah bölgə ilə tanış olmağa getsinlər. Lakin o, hansı bölgə olduğunu demədi. Səkkiz nəfər aşağıdakılardan ibarət idi: Höccət Kəbiri, Mürtəza Yağçian, Həmid Bakiri, Mustafa Mövləvi, İsmayıl Məhəmmədi, Bayraməli Vərməzyari, Məhəmmədbaqir Məşhədi İbadi və mən. Dedi ki, sabah sübh çağı Həmid sizi bölgə ilə tanış edəcək.

Sübh çağı Toyota pikapı ilə yola düşdük. Həmid ağadan başqa heç kim haraya gedəcəyimizi bilmirdi. Bir qədər gedəndən sonra dayandıq. Həmid dedi ki, gözləyin, ardımızca gələcəklər. Yarım saatdan sonra başqa bir avtomobil gəldi, sürücü Həmid Bakiri ilə hal-əhval tutandan sonra minib yola düşdük.

Xatəm qərargahının kəşfiyyat mərkəzi adlanan bir yerə getdik. Orada kəşfiyyat işləri görürdülər. Günorta yeməyindən və namazdan sonra Kərbəla qərargahının Kəşfiyyat rəisi qardaş Mehrabi bizə qoşuldu, salamlaşandan sonra mətləbə keçib dedi: "Bu əməliyyat suda-quruda olacaq, göldən hücumla keçəcəyik. Göldəki bitki örtüyü hündürlüyü 1,5 metrədən 3 metrə qədər olan papirusdan ibarətdir. Bölgə barədə məlumat verəndən

sonra qərara alındı ki, ertəsi gün gedib oranı yaxından görək. Bizə ərəb paltarları gətirdilər. Bölgəni tam gördük və o günlərdə bildik ki, adada əməliyyat olacaq. Ondan sonra bir neçə dəfə də bölük və taqım komandirləri ilə birlikdə kəşfiyyata getdik.

Yadımdadır, əməliyyata on beş-iyirmi gün qalmış pusqumuz yerləşən tərənin yamacına qədər getdik. Tərənin başına qədər kanal çəkmişdilər. Kanalın içi ilə tərənin başına qalxıb aydın şəkildə bölgəyə baxdıq. Hər yerdə kanal qazmışdılar, gizlilik və kamuflyaj həmin kanallar vasitəsilə baş tuturdu. Həmid ağa lazımı məlumatları verib dedi ki, bu əməliyyatı ordu ilə birlikdə icra edəcəyik.

Xeybər əməliyyatı necə başlandı və bu əməliyyatda hansı hadisələr baş verdi?

Qayıqlara minib yola düşdük. Əməliyyat başlandı və ratsiyalar söndürüldü. Göz işlədikcə qamışların başı və qamışlığın qaraltısı görünürdü. Müəyyən bir məsafə qət edəndən sonra qısa bir döyüşlə körpünü ələ keçirə bildik. Ertəsi gün düşmən əks-hücuma keçdi, hər tərəf düşmən əsgərləri ilə doldu. Onlar təhlükə hiss etmiş, adaların əhəmiyyətini də yaxşı başa düşdüklərinə görə bütün qüvvələri ilə gəlmişdilər. Bizim sursatımız çox az idi; köməkçi qüvvələr helikopterlə nəzərdə tutulmuş yerə gələ bilmədiklərinə görə həm canlı qüvvə çatışmazlığımız vardı, həm də sursat. Həmid ağa körpünü ələ keçirmişdi, biz adaları qorumağa çalışırdıq. Bir neçə günlük yorğunluq amanımızı kəsmişdi. Mən bu əməliyyatda yaralandım, gözlərimi açanda xəstəxanada idim. Xəstəxanadan çıxandan sonra Həmidin şəhid olduğunu

eşidib çox narahat oldum. İran bu əməliyyatda özünün böyük komandirlərindən birini itirdi.

Həmid Bakirini son dəfə görəndə vəziyyəti necəydi?

Həmidin son dəfə körpünü ələ keçirəndən sonra, axşamüstü gördüm. Mən yaralanıb yerə uzanmışdım. Qanaxmam güclü idi, gərək xəstəxanaya gedəydim. Həmid şəxsi heyəti idarə etdiyi yerdə yadına düşdü ki, zöhr namazını qılmayıb. Tez gedib dəstəmaz aldı, ayaq üstə dayanıb namaz qılmağa başladı. Həmin yer düşmənin hədəfində idi, hər an faciə baş verə bilərdi. Xüsusi soyuqqanlılıqla, tələsmədən namaz qılırdı. Mən ağrımı unudub yalnız ona baxırdım. Hətta məni aparmaq üçün qaldıranda da dönüb Həmidin soyuqqanlılıqla namaz qılmasına baxdım.

Sərdar Mehdiqulu Rzayi

“Şəhid Həmid Bakiri sözün əsl mənasında vilayət yolu ilə hərəkət etdi”.

Giriş

Böyük Rəhbərin rəy yazdığı və müqəddəs müdafiənin heyrətamiz xırdalıqlarının şərhini adlandırdığı "Şəhadət aşıqları" ("Ləşkəri-xuban") kitabının rəvayətçisi olan sakit və gülərliz insanla görüş mənimçün gözəl anlardan idi.

Müharibə əlili olan Sərdar Mehdiqulu Rzayi Təbrizin Aşura diviziyasının qədim döyüşçülərindəndir, qərb və cənub əməliyyat bölgələrində səksən aydan artıq xidmət etmiş, dəfələrlə şəhadətin sərhədinə qədər gedib yaralanmış və otuzdan artıq cərrahiyyə əməliyyatına girmişdir. İndi ömrünün altıncı onilliyini yaşayan Rzayi ilk dəfə cəmi on altı yaşında cəbhəyə yollanmışdı.

Mehdi Bakirinin diviziyasının kəşfiyyat-diversiya bölüyünün say seçmə kadrlarından olan Rzayi kitabında Bədr, Vəlfəcr-8, Kərbəla-4 və 5, Beytülmuqəddəs-2 və 3

əməliyyatlarına dair acılı-şirinli maraqlı səhnələri rəvayət etmiş, kəşfiyyatçı və dalğic döyüşçülərin məzlumluğunu elə təsvir etmişdir ki, həzrət ağa görüşlərinin birində buyurmuşdu: "Bu kitab kəşfiyyatçı və dalğic döyüşçülərin deyilməmiş möhtəşəmlikləri ilə doludur. Bu kitabı oxuduğum günlərdə dəfələrlə təsirlənmişəm".

"Şəhadət aşiqləri" kitabının rəvayətçisi və Şəhid Həmid Bakirinin döyüş yoldaşlarından olan Mehdiqulu Rzayi ilə müsahibəni aşağıda oxuya bilərsiniz.

Necə oldu ki, müqəddəs müdafiə xatirələrini qeyd etmək qərarına gəldiniz? Səhv etməsəm, məhz həmin xatirələr sonralar kitaba çevrildi.

Müharibə zamanı acılı-şirinli çoxlu səhnələrə şahid olurduq. Bu səhnələri bizim mömin dostlarımız, döyüş yoldaşlarımız yaradırdılar. Eyni zamanda, mən Aşura diviziyasının kəşfiyyat-diversiya bölüyündə xidmət edirdim, bu bölükdən çoxlu xatirələrim vardı. Burada xidmət eləydi ki, sanki uşaqlar hər gün əməliyyatdadırlar, hər gün düşmən ərazilərinə girirlər.

Bu şərait həminin Allahla xüsusi mənəvi əlaqə yaratmasına, hər gecə həyatının son gecəsi olduğunu düşünməsinə səbəb olurdu. Nəticədə, hamı Allah yolunda addım atırdı və bu, ortama xüsusi gözəllik və səmimiyyət bəxş edirdi. Müharibədən sonra ürəyim çox istəyirdi ki, o ortama hakim olan ənənələr, cəbhədə dostların münasibətləri və o dövrün xatirələri qeyd olunsun. Düşünürdüm ki, sonrakı nəsillər bu işin dəyərini anlayacaqlar. Bəlkə də, biz o dövəmdə bu dəyərləri tam dərk etmədik, amma bu gözəl mədəniyyət xalqımızın qürurlu səhifələridir, qeyd olunmalı, yazılmalıdır.

Buna görə o xatirələri, acı-şirin səhnələri qeyd etməyi özümə borc bilirdim. Əlbəttə, onları xatırlayıb söyləmək və tərtib etmək çox çətin idi. Çünki çoxlu yaralanmalara görə bədənimin çoxlu əməliyyatlara ehtiyacı vardı, mənse onları sonraya həvalə edirdim, elə bilirdim ki, şəhid olacağam; fikirləşirdim ki, mənim üçün niyə dövlət büdcəsindən əlavə pul xərcləsin.

Hər halda, Allahın məsləhəti beləymiş ki, müharibədən sonra yaşayım. Odur ki, 1990-2000-ci illərdə çox vaxt xəstəxanada yatdım, həkimlər üzərimdə müxtəlif cərrahiyyə əməliyyatları apardılar. Misal üçün deyim ki, təkcə sinəmə görə on yeddi dəfə cərrahiyyə əməliyyatına girmişəm.

Deyilənə görə, sizin "Şəhadət aşıqləri" kitabı ilə nəticələnən xatirə rəvayətləriniz bir dost məclisindən başlayıb. Lütfən bu barədə bir qədər məlumat verin.

Qələm əhli olan bir müharibə dostum vardı, şeir də yazırdı: Seyid Qasim Nazimi. O, müharibədən sonra Təbriz şəhərində Təbliğət komitəsinin İncəsənət şöbəsində şəhər kinoteatrlarına rəhbərlik edirdi. O zaman (doxsanıncı illərdə) onun əli çox da açıq deyildi, imkanlar az idi. Odur ki, müqəddəs müdafiə xatirələrini söyləmək və yazmaq üçün bir kinoteatrın ikinci mərtəbəsində döyüşçü dostlara bir otaq verə bildi.

Bu müdir dostumuz bizə xatirə üsulunu öyrətmək üçün İkinci dünya müharibəsi kitablarından da bir qədər aldı, dedi ki, mütləq edin, görün xatirələri necə söyləmişlər.

Xülasə, bu dostumuz xatirələri toplamaq üçün çox çalışır, döyüşçü uşaqları dəvət edib xatirə söyləməyə vadar edirdi. Bilirsiniz ki, bütün döyüşçülərin bir xüsusiyyəti var: riyakarlıqdan və özlərini göstərməkdən qaçırlar. Onlar

xatirələrini söyləyəndə riya etdiklərini düşünür və çox vaxt bundan boyun qaçırırdılar. Axırda bəzi dostların çoxlu israrı ilə xatirələrini söylədilər. Həmin xatirə məclislərindən sonralar bir neçə kitab ərsəyə gəldi. Onların biri "Şəhadət aşiqləri" kitabıdır, biri Seyid Nurəddin Afinin "İran oğlu Nurəddin" kitabıdır. Başqa bir kitab əsirlikdən azad olunmuş dəyərli döyüşçü Mehdi Ləndərudinin "Mələkut bağı" kitabıdır. Habelə Fərəc Quluzadənin xatirələrini ehtiva edən "Mənim bütün dostlarım", Seyid Qasim Nazimi tərəfindən toplanmış "Xudahafiz, sərdar" kitablarının da adlarını çəkmək olar.

Siz cənab rəhbərlə də görüşə getmisiniz. Bu görüş barədə nə deyə bilərsiniz?

Aşura diviziyasındakı bir qrup dostumuzla birlikdə onunla görüşdük. O, camaat namazı qılmağa gələndə əvvəlcə dostlarla hal-əhval tutmağa başladı, məni görəndə kimi buyurdu: "Ağa Rzayi, xoş gəlmisiniz!" Mən təəccüb etdim, çünki məni ilk dəfə idi görürdü.

Səhv etməsəm, həzrət ağa deyib ki, mən "Şəhadət aşiqləri" kitabını oxuyanda bir neçə dəfə ağlamışam. Bu, doğrudurmu?

Deyəsən, bir neçə il öncə bir kitab sərgisinə baxış zamanı "Şəhadət aşiqləri" kitabını görüb yanındakılara buyurmuşdu: "Bu kitab kəşfiyyətçi və dalğic döyüşçülərin möhtəşəmlikləri ilə doludur. Mən bu kitabı oxuyanda dəfələrlə təsirlənmişəm".

Kitab indiyədək neçə dəfə çap olunub?

Məncə, 70-ə çatıb.

Kitabın gənclərə təsirini necə görmüsünüz?

Mənim gənclərlə, xüsusən də tələbələrlə cəbhə bölgələrinə gedən “Nur yolçuları” ekskursiya səfərləri vasitəsilə əlaqəm olur. Onlar müqəddəs müdafiə ədəbiyyatı və mədəniyyətindən çox təsirlənmişlər.

Sizin Şəhid Həmid Bakiri ilə əlaqəniz hansı əməliyyatdan başladı?

Mən Şəhid Həmid Bakiri ilə Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatında tanış oldum. Şəhid Mehdi Bakiri diviziya komandiri idi, əməliyyatlarda diviziyanın bütün işlərini Həmid ağa görürdü. Buna görə onunla əlaqəmiz daha çox idi. Həmidin şəhadətindən sonra ağa Mehдинin özü bu işləri görməyə məcbur oldu.

Şəhid Həmid Bakirinin əxlaqi xüsusiyyətlərindən və digər döyüşçülərlə münasibətindən nə deyə bilərsiniz?

Həmid ağa işə mərkəzlənən, çalışqan, gözləntisiz və azdanışan, eyni zamanda cəbhə işlərində çox fəal və təsirli idi. Kiminlə münasibətdə olurdusa, ilk görüşdən ürəyində Həmidə məhəbbət yaranırdı. Sevimli və mehriban insan idi, sözünün təsir gücü yüksək idi. Yaxşı idarəetmə qabiliyyəti vardı, insanlarla elə rəftar edirdi ki, ona tabe olmağa, onunla işləməyə həvəslənirdik. Səkkiz il boyunca bütün cəbhədə bir nümunə olmadı, kimsə desin ki, mən komandirəm, siz adi döyüşçü. Cəbhədə qardaşlıq və bərabərlik vardı, hamı həzrət Peyğəmbərin (s) gözəl rəftarından ilham almışdı.

Şəhid Həmid Bakiri döyüşçülər arasında hansı həddə təsirli idi?

Mən müharibə əlili olmuş və əsir düşmüş döyüş yoldaşlarımdan birini bir müddətdən sonra, təxminən iki il bundan öncə gördüm. O, cəbhəyə getməzdən öncə müəllim olmuşdu. Onu görəndən sonra bildim ki, dünya malından heç nəyi yoxdur, kirayə etdiyi balaca evdə yaşayır. Təəccüb etdim. Soruşdum ki, axı siz müəllim idiniz, bir müddət əsirlikdə olmusunuz, müharibə əlilisiniz; düzdür, böyük təqaüd almırsınız, amma əsirlikdən qayıdanlar və müharibə veteranları üçün orta həddə yaşayış imkanları yaratmağa çalışırlar, sizin yaşayışınız isə aşağı səviyyədədir. Dedi ki, mən həyatımda bir səhnə görmüşəm, ondan sonra dünya malından uzaqlaşmış, ona əhəmiyyətsiz olmuşam. O dedi:

“Bəmuda Həmid Bakiri ilə birlikdə kəşfiyyata getmişdik. Getdiyimiz bölgə çox çətin yer idi, qayaların arasından keçməli olurduq, hamar yer yox idi. Biz gecə təxminən dörd saat yol getməli, çatandan sonra da bütün günü orada qalıb növbəti gecəyə qayıtmalıydıq. Yolda mağaraya bənzər bir yer vardı; içinə girib gizlənir, oradan da geri qayıdırdıq. Qərara alınmışdı ki, əməliyyat olacaqsa, öncədən oraya bir qədər silah-sursat və yemək-icmək aparaq. Buna görə də hər dəfə gedəndə gələcək əməliyyat üçün bir neçə çanta yeyinti məhsulları aparırdıq.

Bir dəfə Həmidlə birlikdə kəşfiyyata getdik. Yol çətin və yorucu idi. Həmid ağa yorulmuş, rəngi qaçmışdı. Yaxınlaşıb gördüm ki, qan təzyiqi düşüb. İçib özünə gəlsin deyə mağarada ona meyvə şirəsi açdım. O isə çox narahat olub dedi: "Allah bəndəsi, niyə beytülmala xəyanət edirsən?" Dedim ki, Həmid ağa, sən yorğun və susuzsan, bu meyvə şirəsindən bir az iç, halın yaxşılaşsın". Mənə

dedi: "Bunlar çox çətinliklə bura daşınıb ki, sabah əməliyyat olanda bir meyvə şirəsi bir yaralının canını xilas etsin. Onu niyə açdın?" İsrar edib dedim ki, Həmid ağa, söz verirəm ki, gələndə kəşfiyyata gələndə özümlə bir çanta artıq gətirəcəyəm. Dedi: "Gətirə bilirsənsə, gətir, amma bu meyvə şirəsi əməliyyat üçündür, onu açmamalıydın. Mən bir qədər su içəcəm, halım yaxşılaşacaq".

Həmin döyüşçü deyirdi ki, ondan sonra nə vaxt dünya malı barədə fikirləşirəmsə, həmin səhnə yadıma düşür. Əgər bir çadırın içinə iki qənd parçası da düşsəydi, Həmidlə Mehdi etiraz edib deyirdilər ki, Allah bəndəsi, niyə beytülmala xəyanət edirsən?

Dövlət əmlakına qarşı çox həssas idi, deyirdi ki, xalqımız bunları çətinliklə bizə göndərirlər, gərək ehtiyatlı olaq, xəyanət etməyək. Onun bütün hərəkətləri – oturması, durması, danışması döyüşçülərə dərs idi.

Şəhid Həmid Bakirinin komandirlik və idarəetmə qabiliyyəti əməliyyatlarda mühüm rol oynayıb, amma özü cəmiyyətdə tanınmır. Siz bu tanınmazlığın səbəbini nədə görürsünüz?

Həmid Bakiri komandirlik bacarığı, əlaqələndirmə və nəzarət baxımından çox qabiliyyətli şəxs idi. Əgər ağa Mehdi olmasaydı, Həmid çox inkişaf edərdi. Lakin onun məqsədində öz inkişafına yer yox idi, adının hallanmasını istəmirdi. Onun məqsədi İslama xidmət idi. Ağa Mehдинin kölgəsi altında çox görünmədi və çox tezliklə də şəhid oldu. Məncə, bunlar Şəhid Həmid Bakirinin tanınmaz qalmasına səbəb olmuşdur. O, ağa Mehdi ilə çox mehriban idi, bir-birinə qarşı gözəl münasibətləri vardı və Həmid Mehdiyə sözsüz tabe olurdu.

Həmid ağanın hərbi istedad və bacarığı və əməliyyat komandirliyi hər bir diviziya komandirindən yüksək idi. Biz onun yanında vuruşduğumuza görə qabiliyyətlərini də aydın şəkildə görürdük. Buna görə deyirəm ki, Həmid ağanın potensialı diviziya komandirindən böyük idi.

Həmidin bütün əməliyyatlarda iştirakı həmişə həlledici olurdu. Harada dalanla üzləşirdikse, o gələndə böhrandan çıxacağımıza arxayın olub enerji toplayırdıq.

Şəhid Həmid Bakiri əməliyyatların kəşfiyyatından hansı həddə məlumatlı olurdu?

Əməliyyat kəşfiyyatında çoxlu amillər rol oynayırdı: hava şəraitini, alçaqlıq və hündürlükləri, yerin xüsusiyyətlərini öyrənmək və s. Biz bütün bu amilləri nəzərə alıb kəşfiyyata gedir, nəticələri komandirlərə məruzə edirdik, onlar da əməliyyatın necə olacağına dair qərara gəlirdilər.

Həmid adətən kəşfiyyata özü də gedirdi, hər şeyi görüb qərar qəbul edir, məruzə edirdi. Təhlükəli kəşfiyyatlarda isə mütləq iştirak etməyə çalışırdı. Həmid ağa əməliyyat kəşfiyyatının uğurlu olmasında rolu olan bütün amillərdən xəbərdar idi.

Şəhid Həmid Bakirinin həzrət İmam Xomeyniyə sevgisi hansı həddə idi?

Həmidin qəhrəmanlığının zirvəsini Xeybər əməliyyatında görmək olar. Bu əməliyyat çox çətin idi, adaları qorumaq böyük əhəmiyyətə malik idi. Düşmənin adalara hücum etmək üçün yeganə yolu Şüheyfat körpüsündən keçirdi, ona da Həmid nəzarət edirdi. Həzrət imam bildirmişdi ki, adaları qorumaq İslamı qorumaq kimidir. Həmid Bakiri də həzrət imamın əmrini yerinə

yetirmək üçün misilsiz rəşadət göstərdi. Bu, onun imama eşqindən irəli gəlirdi. Həmid Bakiridən, onun müqavimət və fədakarlığından nə qədər danışsaq, azdır. Onun barəsində çoxlu kitab yazmaq, bu kitablarda mümkünsüzləri necə mümkün etdiyini göstərmək olar. Həmid Bakiri sözün əsl mənasında vilayət yolu ilə gedirdi. O, öz canını İslam yolunda verdi və vilayətdə əridi. Həmid Bakiri - vilayətdə ərimək deməkdir.

Sizcə, Aşura diviziyasının mühüm və ağır əməliyyatlarda iştirakı nədən irəli gəlirdi?

Şəhid Mehdi Bakiri olduqca xüsusi bir şəxsiyyət idi. Əməliyyat və tapşırıqlar barədə qərargahda iclas keçirilir, işlər bir neçə diviziya arasında bölünür, hər diviziya komandiri əməliyyatın bir hissəsini seçirdi. Aşura diviziyasının komandiri Şəhid Mehdi Bakiri sonda qalan tapşırığı götürürdü ki, bu da bəzən əməliyyatın ən çətin hissəsi olurdu. Yəni əvvəlcə digər komandirlərin seçməsinə şərait yaradırdı, axırını özü götürürdü. Mehdi və Həmid Bakirilər heç vaxt imkanlardan ötrü çənə vurmaz və minimumla qane olurdular. Çünki ölkənin vəziyyətini bilirdilər.

Sonda söyləmək istədiyiniz bir şey varmı?

Mehdi Bakiri Həmid ağanın cəsədinin gətirilməsinə icazə vermədi, Həmidlə digər döyüşçülər arasında fərq qoyulmasını istəmədi. Bu addım ağa Mehdi Bakirinin fədakarlığının zirvəsidir. O, Həmidin şəhadətindən sonra da qalıb vuruşdu. Döyüş yoldaşlarından olmuş Kamali deyirdi ki, Həmidin şəhadətindən sonra ağa Mehdinin çadırına gedib rövzə oxumaq, onu ağladıb

yüngülləşdirmək istəyirdik. Deyir ki, gedib həzrət Əbəlfəzl rövzəsi oxuduq, ağa Mehdi ağladı.

Şəhid Həmid Bakiri cəmiyyətdə tanınmır, onun barəsində çox danışılmayıb. Biz onu gənclərə və xalqımıza tanıtdırmalıyıq. Bəlkə də, o günlər bir də təkrar olmayacaq. O zaman bütün xalq və döyüşçülər Allahın razılığından ötrü canlarından keçib cəbhəyə gedir, vuruşurdular. Cəbhələrə hakim olan mənəvi aura eləydi ki, gələn hər kəsdə böyük mənəvi dəyişiklik yaradırdı. Bütün təbəqələrdən müxtəlif insanlar gəlib cəbhədə başqa insanlara çevrilirdilər. Cəbhələr, həqiqətən də, özünüislah məktəbi idi, orada fədakarlığın zirvəsi vardı.

Məhəmmədəli Qəhrəmani

*“Aşura diviziyasının nəbzi Şəhid Həmid Bakiri ilə
döyünürdü”.*

Giriş

Məhəmmədəli Qəhrəmani Aşura diviziyasının döyüşçülərindəndir. O, on səkkiz yaşında cəbhəyə gedib və Şəhid Bakirinin yanında Aşura diviziyasının rəhbəri olub. O, Müslim ibn Əqil əməliyyatında düşmənin ağır əks-hücumlarına qarşı Şəhid Mehdi Bakirinin yanında müqavimət göstərmişdir. Şərqi Azərbaycan vilayətinin cəbhə bölgələrinə "Nur yolçuları" ekskursiya mərkəzinə rəhbərlik onun müharibədən sonrakı vəzifələrindəndir. Bu vəzifədə çalışarkən novruz bayramı tətilərini cəbhə bölgələrində keçirib, cəbhə hadisələrinin gənclərə və xalqa ötürülməsi üçün proqram hazırlayıb və bu proqramların maksimum bəhrə verməsinə çalışıb. Onun "Dostların şahidi" jurnalına müsahibəsini aşağıda oxuya bilərsiniz.

"Dostların şahidi" jurnalında xoş gördük sizi!

Çox sağ olun. Mən şəhidləri tanıtdığına görə "Dostların şahidi" jurnalına təşəkkürümü bildirirəm. Müharibə zamanı gördüyümüz səhnələri sizə danışmaq biz müharibə veteranlarının borcudur. Sizdən də gözləyirik ki, bu sözləri yayasınız və şəhidlər cəmiyyətdə daha çox tanınsınlar.

Müharibə zamanı hansı vəzifələrdə xidmət etmişiniz?

Bir müddət Aşura diviziyasının Rabitə rəisi kimi Şəhid Mehdi Bakirinin yanında xidmət etmişəm, onun şəhadətindən sonra da Sərdar Əmin Şəriəti ilə işləmişəm. Şəhid Həmid Bakirinin yanında da bir müddət mövqe rabitəçisi kimi çalışmışam. Müharibədən sonra korpusta olmuşam, bölgə qərargahı komandirinin birinci müavini işləmişəm, bir dövəmdə Aşura diviziyasının Mədəni-tərbiyəvi işlər üzrə rəis müavini olmuşam. Korpusta xidmətimin sonlarında isə Şərqi Azərbaycan vilayətinin cəbhə bölgələrinə "Nur yolçuları" ekskursiya mərkəzinin rəisi oldum.

Bu ekskursiyaların cəmiyyətə təsiri barədə nə deyə bilərsiniz?

Bu ekskursiyaların gənclərə müsbət təsirləri var, hər il bu səfərlər üçün izdihamlar yaranır. Cəmiyyətin bütün təbəqələri cəbhə bölgələrini ziyarət etməyə gedir və bu, şübhəsiz, cəmiyyətdə müsbət təsirlərə səbəb olur. Mən bunu gənclər arasında dəfələrlə müşahidə etmişəm. Gərək ekskursiya rəhbərləri proqramla fəaliyyət göstərsinlər, bu səfərlərin təsirli olmasına çalışsınlar. Sözügedən məqsəddən ötrü rəvayətçilərin rolu olduqca

əhəmiyyətlidir. Xatirələri ürəkdən gələn müharibə rəvayətçilərinin sözləri gənclərin beyinlərinə və qəlblərinə oturur. Lakin rəvayətçi zəif olsa, təsiri də az olur. Çoxları cəbhə bölgələrini ziyarətə gedib dəyişmişlər, özləri bayraqdar olmuşlar və indi hərəm müdafiəsinin şəhidlərindəndirlər.

Şəhid Həmid Bakiri ilə necə tanış oldunuz?

Mən Həmid ağa ilə Müslim ibn Əqil əməliyyatında tanış olmuşam. Aşura diviziyasında Həmidə təqdim olundum, əxlaq və rəftarına görə onunla işləmək istədim. Onun tərəfindən də Şəhid Mehdi Bakiriyə təqdim olundum və Aşura diviziyasının rabitə işləri mənə həvalə olundu.

Onun inqilabdan öncəki fəaliyyətləri barədə məlumatınız varmı?

Əməliyyatlarda bir yerə toplaşanda, mövqedə sakitlik olanda Şəhid Həmid Bakiri çadırın içində bizə xatirələrini söyləyirdi. O deyirdi ki, zalım şah rejimi zamanında Bazərqan gömrüyündən ölkəyə gəlmək istəyirmiş. Orada avtobusa minəndən sonra kostyumlu bir kişi də avtobusa minibmiş. Həmid ağa onun SAVAK məmuru olduğunu və onu təqib etdiyini təxmin etmişdi. O, Həmidə göz qoyurmuş. Həmid ağa münasib bir yerdə avtobusdan enib qaça bilmişdi. İnqilabdan sonra, müharibə zamanı Abadanda keçirilən bir iclasda Həmidin avtobusda şübhələndiyi kostyumlu adam da içəri girmişdi. Həmid o zaman çox qorxduğunu və onun SAVAK məmuru olduğunu düşündüyünü demişdi. O da demişdi ki, mən də sənəin barəndə eyni şeyi düşünürdüm. Həmin adam isə Şəhid Məhəmməd İbrahim Himmət imiş.

Şəhid Həmid Bakiri xarici ölkədə olanda həzrət imamın bəyanatlarını oxuyurmuş. O, cəbhədə bizə imamın şəxsiyyətindən danışır, mübarizələrlə tanış idi, təcrübələrini bizə də öyrədirdi.

Şəhid Həmid Bakirinin cəsarəti döyüşçülərə necə təsir edirdi?

Müslim ibn Əqil əməliyyatında gecə saat 12-də döyüşçülər çadıra yatmağa gedəndə Həmidlə mən ratsiyanı götürüb mövqeyin əvvəlindən sonuna qədər hər yerə baş çəkirdik. Bir dəfə səngərləri yoxladığımız zaman mövqeyin sonunda bir nəfər səngərin içindən dedi: "Həmid ağa, bir neçə düşmən əsgəri dərədən enib qayıtdı". Həmid dedi ki, siz burada qalın, mən gedib vəziyyəti öyrənəm. Biz səngərin içində də qorxurduq, Həmid isə cəsarətlə gedib iyirmi dəqiqədən sonra qayıtdı. O, komandir idi, bizə əmr edə bilərdi ki, gedin məsələni araşdırın. Bunu etməməsi onun cəsarətini göstərir. Yadımdadır, qayıdanda dedi ki, heç nə yoxdur, amma bizdən bir qədər aralıda düşməne məxsus 60 mm çaplı bir mınaatan var, sabah gedib gətirərik. Mən Həmid ağanın cəsarətini dəfələrlə görmüşəm.

Şəhid Mehdi Bakiri də Həmidin cəsarətinə bələd idi, təhlükəli yerlərə həmişə onu göndərirdi. Yadımdadır, səhndən əməliyyat olacaqdı. Biz getdiyimiz yerdə birdən döyüş baş tutdu və bir iraqılı əsir düşdü. Ağa Mehdi bütün döyüşçülərə dedi ki, geriyyə qayıdın, indi hava işıqlanacaq və qayıtmaq çətin olacaq. Həmidə isə dedi ki, get, səngərlərə bax, gör içəridə düşmən varmı. Bizə deyirdi ki, geriyyə qayıdın, təhlükədən uzaqlaşın, amma Həmid ağaya deyirdi ki, get, düşmən səngərinə bax; yəni təhlükəli zamanlarda ondan istifadə edirdi. Onun cəsarətini və

yüksək idarəçilik qabiliyyətini dəfələrlə görmüşəm. Bəzən geridən kömək almadan bir neçə nəfərlə əməliyyatı tamamlayırdı.

Şəhid Həmid Bakirinin əməliyyatlarda hərbi istedad və bacarığı necə idi?

Həmid ağa hərbi dahi idi. Məşhədli döyüşçülər bizə deyirdilər ki, ikinci Şəhid Çəmran yanınızda olduğuna görə xoşbəxt adamsınız. Həmidə nəzərdə tuturdular. Onun cəsarətini və hərbi istedadını çoxları, hətta digər diviziyaların döyüşçüləri də görmüşdülər. O, inqilabdan öncə Suriya və Livanda hərbi təlim görmüş, Nəcəf diviziyasında yaxşı təcrübə toplamışdı. Biz əməliyyatlarda onun təcrübələrindən istifadə edirdik. Aşura diviziyasının nəbzi Həmid Bakiri ilə döyünürdü.

Həmid ağanın əməliyyatlarda hərbi baxışı olduqca təsirli idi. Onun yüksək hərbi savadı vardı, idarəetmə qabiliyyəti də çox yaxşı idi. Həmid ağanın fikirləri həmişə problemi həll edirdi.

Şəhid Həmid Bakirinin davranışı barədə nə deyə bilərsiniz?

Şəhid Həmid Bakiri həmişə bizə deyirdi: "Əgər siz cəbhədən getsəniz və mən tək-tənha qalmağa məcbur olsam, yenə qalaram, amma qiyamətdə həzrət Fatimənin (ə) yanında üzüqara olmaram".

Yüksək məsuliyyət hissi vardı. Şəhid Mehdi Bakiri ona inanırdı, aralarında yaxşı münasibət vardı. Namaz qılanda mətanətlə qılırdı. Mən qibtə edirdim ki, kaş onun kimi namaz qıla biləydim.

Həmid ağanın yüksək şəxsiyyəti və xarizması vardı. Mehriban insan idi. Biz gecələr yatırıdık, o isə oyaq qalırdı,

çünkü döyüşçülərin istirahət etməsini istəyirdi. Özü gündüz bir-iki saat yatıb istirahət edirdi. Olduqca səmimi insan idi. Həmid ağa deyirdi ki, mən mütləq şəhid olacağam, amma şəhid olmasam, Dezfulu vətən seçəcəyəm. Həmidin şəhadəti diviziya üçün inanılmaz və ağır idi. O, diviziyanın plan hazırlayanlarından idi. Belə insanlar az idi. İndi də İslam cəmiyyətimizin belə şəxslərə ehtiyacı var.

Sizcə, Şəhid Həmid Bakiri nə üçün tanınmaz qalmışdır?

İddiasız idi; adının hallanmasını sevmir, özünü göstərmirdi. “Şəhid Bakiri” sözlərini eşidəndə hamının yadına Mehdi Bakiri düşür. Bu isə Şəhid Həmid Bakirinin tanınmazlığı deməkdir. Ağa Mehдинin fikri buydu ki, Həmid yanında olub ona kömək etsin. Mən özüm təəssüflənirəm ki, kaş Şəhid Himmət, Əhməd Kazimi və digər şəxslər kimi Həmid də tanınaydı, komandır olaydı, görünəydi. Həmid əsla cəmiyyətdə görünmür. Biz onun barəsində daha çox danışmalıyıq.

Şəhid Həmid Bakiri ilə birlikdə xidmət etdiyiniz müddətdən onun fədakarlığına dair hansı xatirəni söyləyə bilərsiniz?

Müslim ibn Əqil əməliyyatında iraclılar bizə ağır atəş yağdırırdılar. Arxa cəbhədən əlaqə saxlayıb Həmid ağadan vəziyyəti öyrənirdilər, deyirdi ki, bir şey yoxdur. Biz görürdük ki, düşmən hücum edib, ağır atəş altındayıq, o isə ratsiyadan deyirdi ki, bir şey yoxdur. Yadımdadır, düşmənin atəşindən sonra onunla ətrafa dövrə vurmağa getdik. Düşmən o qədər mərmə atmışdı ki, sanki hər yeri traktorla şumlamışdılar. Ətrafa baş çəkərkən yanımıza

mərmi düşdü, qəlpəsi Həmid ağanın qoluna girib yaraladı. Qayıdanda onun gözlərinə kənara düşmüş sursat dolu bir qutu sataşdı, dedi ki, bir tərəfindən yapış, aparaq, uşaqlar istifadə etsinlər. Yaralanmışdı, amma o sursatları döyüşçülərə çatdırdı.

Sonda demək istədiyiniz bir söz varsa, buyurun.

Xahiş edirəm, Həmid ağadan çox danışın, şəhidləri xalqa və gənclərə daha çox tanıtdırın ki, onların davranış tərzini cəmiyyətdə yayılsın. Əmin olun ki, şəhidlərin nəfəsi cəmiyyətdə hidayətedici olacaq. Şəhid komandirlərlə bərabər, komandir olmayan, amma komandirlərdən də çox zəhmət çəkmiş digər şəhidlərdən də danışın.

Əbdürrəzzaq Mirab

“Şəhid Həmid Bakirinin komandirliyi imamət idi, müdiriyyət deyildi”.

Giriş

Əbdürrəzzaq Mirab 1980-ci ildə, cəmi 16 yaşında ikən cəbhəyə getmiş, Kürdüstandan sonra cənub cəbhəsinə yollanmışdır. O, Şəhid Mehdi Bakirinin rəhbərliyi kimi məşhurdur. Çox vaxt yanlarında olduğuna görə onun Bakirilərdən xəbərsizliyi də çoxdur.

“Ağa Mehdi Xeybər əməliyyatından qabaq Həmidlə əlaqə saxlayıb dedi ki, evə zəng vur, ailənlə danış. Həmid ağa danışdı sağollaşandan sonra mənə dedi: "Mirab, bilmirəm nə olub ki, ağa Mehdi mənimlə belə rəftar edir; mənə deyir ki, xanımınla danış, yemək götür. Bilmirəm nə hikməti var; bir Allah bilir, bir də ağa Mehdi”.

Bunlar Mirabın Şəhid Bakiri haqqında sözlərinin bir hissəsidir. Onun “Dostların şahidi” jurnalına müsahibəsini aşağıda oxuya bilərsiniz.

Siz Aşura diviziyasında Şəhid Mehdi Bakirinin rabitəçisi olmusunuz. Lütfən Şəhid Həmid Bakirinin qardaşı Mehdi ilə münasibətindən bizə danışın.

Həmid ağa əməliyyatçı kimi olduqca yüksək səviyyədə idi, amma özünü həmişə aşağıda görürdü, təvazökarlıq edirdi. O, ağa Mehdidən bir yaş kiçik idi, Mehдинin onun boynunda atalıq haqqı vardı. Ataları dünyadan köçəndə Mehdi qardaş və bacılarını böyütmüş, ailəni idarə etmişdi. Həmid həmişə deyirdi ki, mən həyatımı ağa Mehdiyə borcluyam. Mən onun Mehдинin yanında ayağını uzatdığını görmədim. Onun yanında həmişə elə otururdu ki, sanki bir əsgər generalın yanında oturub. Qardaşının yanında həmişə dizi üstə oturduğunu görüb təəccüblənirdim. O, heç vaxt Mehdidən önə addım atmadı. Yalnız əməliyyatlarda öndə gedir, digər yerlərdə isə həmişə arxada qalırdı. Ağa Mehдинin əmri ilə Həmid bütün əməliyyatlarda hücumçu olurdu.

Həmidlə Mehдинin arasındakı duyğusal əlaqə də çox gözəl idi. Onların münasibəti məşhur idi. Həmidin Mehdiyə tabeliyi dərs olmuş, bütün cəbhədə örnəyə çevrilmişdi. Şəhid Həmid Bakiri bütün işlərdə bizə örnək idi. Hər ikisi Allah adamıydı, özlərini göstərmirdilər.

Mehdi Həmidlə qürur duyurdu. Bunu heç vaxt dillə söyləməirdi, amma Həmidin bacarıqlarından vəcdə gəldiyini, onun qardaşı olmasıyla fəxr etdiyini, qürur duyduğunu hamımız hiss edir və görürdük. Diviziyada Həmid ağanın rolu açar rollardan idi. Bu barədə nə qədər danışsaq, azdır. Şəhid Həmid Bakiri, həqiqətən, məzlum idi. Onun özü bir komandır idi. Lakin bu iki qardaş həmişə birlikdə idilər, bir yerdə olmaq istəyirdilər.

Aşura diviziyasının qələbələrində Həmid Bakirinin rolu necə olmuşdur?

Aşura diviziyası kadr seçimində Həmid ağaya borclu idi. Diviziyanın ilk təlim bölüyünün – sonradan bu ideya digər diviziyalara keçdi – təşkilatçısı da o idi. Yadımdadır, Vəlfəcr-1 əməliyyatından sonra gəlib Mehdiyə dedi ki, müharibə hələ ki davam edir, bizim də kadr hazırlığına ehtiyacımız var. Bu kadrlar əməliyyatlarda yaralanan, şəhid olan və ya hər hansı səbəbdən cəbhədən gedən komandirləri əvəz etməlidirlər. O dedi ki, gələcəkdə problemlə üzləşməmək üçün kurs açaq, yeni komandirlərə təlim keçək. Həmid Bakirinin təlim keçdiyi bu kurslarda yüksək hərbi hazırlığa malik fəal döyüşçülər seçilib bölük və ya batalyon komandiri kimi vəzifələrə təyin olunurdular. Həmidin cəbhəyə və cəbhə proqramlarına böyük marağı vardı.

Şəhid Həmid Bakirinin dövlət əmlakına həssaslığı hansı həddəydi?

Həmid ağanın sürücüsü maşını geriye sürəndə buferi çadıra ilişmiş, çadır cırılmışdı. O, bu hadisəyə görə çox narahat olub sürücüsünə etiraz etdi, çadıra dəyən ziyanı ödədi, amma yenə də narahat idi ki, mən bu səhvlə beytülmala ziyan vurmaqdan əlavə, ağa Mehдини də incitmiş oldum.

Əməliyyatlarda Şəhid Həmid Bakirinin komandirliyi necə olurdu?

Şəhid Həmid Bakirinin komandirliyi imamət idi, müdiriyyət deyildi. O, əməliyyatlarda heç vaxt şəxsi heyətinə demirdi ki, gedin irəli; əksinə, özü gedib deyirdi ki, siz də gəlin. Müharibədə bu iki söz arasında böyük fərq

var. Özü həmişə döyüşçülərdən öndə olurdu. Qardaşı diviziya komandiri olsa da, həmişə hücumçu idi. Mən Şəhid Mehdi Bakirinin rabitəçisi kimi onun çətin işləri Həmidə tapşırıldığını görürdüm. Səngərdə oturub şəxsi heyətini irəliyə göndərən komandir əsgərlərin ruhdan düşməsinə səbəb olar.

Necə oldu ki, Şəhid Həmid Bakiri Aşura diviziyasının əməliyyat planlarının müəllifinə çevrildi?

Aşura diviziyasında əməliyyat planlarını hazırlamaq Həmid ağanın üzərinə düşürdü. Əməliyyatların planlaşdırılması da, icrası da onun işi idi. Vəlfəcr-4 əməliyyatında o, Kəşfiyyat və plan üzrə rəis təyin olunmuşdu. Onun bu əməliyyatda rabitəçilərə təklif etdiyi plan düşmənin aldanmasına səbəb oldu.

Biz Bəmu yüksəkliyində kəşfiyyatla məşğul idik, düşmən bizim orada olduğumuzu bilməməli idi. Biz ratsiya əlaqələrində düşməni aldatdıq, elə bildi ki, Qəsri-Şirin səmtindən əməliyyat planlaşdırırıq. Qərara alındı ki, mən bu plana rəhbərlik edirəm. Diviziyanın rabitəçilərindən və rabitə məsələləri ilə tanış olan döyüşçülərindən bir neçəsini toplayıb təlimatlandırdım. Qərara alındı ki, hər saatda bir neçə yalan mesaj ötürüb düşməni çaşdıraraq, o da bizim Qəsri-Şirin səmtindən hücumu keçmək istədiyimizi düşünsün. Bu plan işə yaradı və düşmənin diqqətini bizdən yayındırdı. Həmid ağa yüksək hərbi istedadı ilə belə planlar düşünür, döyüşçü və komandirlərə kömək edirdi.

Bütün diviziya komandirləri Həmidin hərbi istedadının yüksək olduğunu etiraf edirdilər. Qərargahın iclaslarında dəfələrlə eşitmişəm ki, Şəhid Hacı İbrahim Himmət kimi şəxslər ağa Mehdiyə Həmidin yüksək hərbi istedadının

olduğunu söyləmiş, hər bir diviziyada onun kimi bir neçə nəfərin olmasını arzulamışlar.

Həmid Bakiri dəfələrlə ağır şəraitlərdə döyüşçülərə kömək etmiş, öz idarəçiliyi ilə döyüşün vəziyyətini dəyişmişdi. Bu barədə, şəhidin idarəetmə qabiliyyəti və yenilikləri barədə xatirəniz varmı?

Vəlfəcr-4 əməliyyatı bir qədər düyünə düşmüş, batalyon komandiri ağa Nəzmi yaralanmışdı. O mənə dedi ki, döyüşçülər bilmədən yaralandığını Həmid ağaya söylə. Mən ratsiyadan Həmidə Nəzminin yaralandığını söylədim, Həmid dedi: "Mirab, orada Nəzmini əvəz elə, döyüşçülər bilməsinlər, bu saat gəlirəm". Yarım saatdan sonra özünü yetirdi və əməliyyatın düyününü açdı. Yaxşı hərbi baxışı vardı, bölgəni yaxşı tanıyırdı. O, düşmən mövqələrinə diqqətlə nəzər saldı, atəş xəttini görüb mənə dedi: "Mirab, şəxsi heyəti burdan aparın, çünki bir azdan düşmən bura güclü atəş yağdıracaq". Bir neçə dəqiqədən sonra elə də oldu. Vəlfəcr-4 əməliyyatı Həmid Bakiriyə borcludur. Biz bu əməliyyatda mühasirəyə düşmüşdük, Həmid bu problemi həll etdi.

Döyüş yoldaşlarının dediyinə görə, Şəhid Həmid Bakiri azdanışan olsa da, yaxşı nitqi və təsirli sözü vardı. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

Həmid əxlaq və mətanəti ilə bütün döyüşçüləri utandırır. O, hamıya hörmət edirdi. Yaxşı nitqi idi, sözü təsirli olurdu. Çıxışlarında deyirdi ki, bütün döyüşçülər ailələrinin yanında, şəhərlərində olmaq istəyirlər, amma bir gün bu müharibə bitəcək, İslamın sizə ehtiyacı olduğu dönmədə kömək etmədiyinizi düşünüb sonradan vicdan əzabı çəkəcəksiniz. O, həmişə tövsiyə edirdi ki, Allahla

alış-veriş edin. Yadımdadır, diviziyada bir problem yaranmışdı, bəzi döyüşçülər qayıtmaq istəyirdilər. Ağa Mehdi ezamiyyətdə idi. Həmid gedib döyüşçülərlə danışdı, onları fikirlərindən döndərdi. Həmin döyüşçülər təkbir və şüar deməyə başladılar, bildirdilər ki, son damla qanımıza qədər vuruşmağa hazırıq. Həmid onların təkbirlərinə belə cavab verdi: "Mən sizin kiçik qardaşınızam. Mən ağa Mehдинin sözlərini çatdırdım". Sonra şükür əlaməti olaraq əllərini qaldırıb dedi: "Allaha şükür edirəm ki, Onun sözlərini siz döyüşçülərə çatdırmaq üçün mənə güc verdi. Bu sözlər mənim sözlərim deyildi. Döyüşçülər də mənə "ləbbeyk" demədilər, Allaha dedilər. Mən heçkiməm. Allaha şükür edirəm ki, əvvəlcə Allahın, sonra ağa Mehдинin yanında xəcalətli olmadım".

Xeybər əməliyyatından öncə bu iki qardaş arasında nə baş verdi?

Sanki ağa Mehdiyə ilham olunmuşdu ki, Həmid Xeybər əməliyyatında şəhid olacaq. Yadımdadır, əməliyyatdan öncə şəxsi heyət yola düşəndə mənə dedi: "Mirab, Həmidin əşyalarına bax, gör özüylə yemək götürüb, yoxsa yox". Baxıb gördüm ki, götürməyib. Ağa Mehdi dedi ki, bütün döyüşçülərə verilən paydan Həmidə də qoy. Mən ona yemək qoydum. Ağa Mehdi mənə başqa bir tapşırıq da vermişdi; demişdi ki, rabitə xətti düzələndə mənə xəbər ver. Xətt düzələndə ona dedim, dedi ki, Həmidə çağırım, ailəsi ilə danışsın. Asiyə ilə Ehsan qızdırmışdılar, Həmid ağanın həyat yoldaşı bir neçə dəfə zəng vurmuşdu, amma Həmid olmadığına görə danışa bilməmişdi. Həmidin zəng vurmağa ürəyi gəlmirdi, bəlkə də, vidalaşmaq ona çətin gəlirdi. Evinin nömrəsini yığıb telefonu ona verdim, həyat yoldaşıyla danışdı. Həmid

ağada məsuliyyət hissi o qədər çox idi ki, telefonla danışanda da fikri əməliyyata hazırlaşan döyüşçülərdə qalmışdı. Dilinin sözü "Allah bəndəsi" idi. Xanımı narahat idi, Həmid ona təskinlik verirdi. Bir neçə dəqiqə danışandan sonra sağollaşdı, sonra mənə dedi: "Mirab, bilmirəm nə olub ki, ağa Mehdi mənimlə belə rəftar edir; mənə deyir ki, xanımınla danış, yemək götür. Bilmirəm, nə hikməti var; bir Allah bilir, bir də ağa Mehdi".

Sanki Həmidin şəhid olacağı ağa Mehdiyə ilham olunmuşdu. O, Həmidlə sağollaşdı, döyüşçülərə tövsiyə etdi ki, yolda Allahı yada salsınlar, zikr desinlər və Allahdan kömək istəsinlər. Həmid döyüşçülərlə birlikdə yola düşəndən sonra ağa Mehdi dayanıb uzaqlaşana qədər onlara baxırdı.

Şəhid Həmid Bakiri Şüheyat körpüsünün ələ keçirildiyini Mehdi Bakiriyə necə xəbər verdi?

Ratsiya ilə xəbər verilməsi planlaşdırılmışdı. Həmid ağa həmişə təkidlə tapşırırdı ki, ratsiyadan kodla danışmaq. Bunun üsulu vardı, dərslərdə də öyrədirdi. Həmişə komandirlərə tapşırırdı ki, vəziyyətinizi bildirin, amma kodla. Təkid edirdi ki, bizim səhlənkarlığımıza görə bir döyüşçünün burnu qanasa, Allah yanında günahkar olarıq. Qərara alınmışdı ki, bu əməliyyatda ratsiya açıq qalsın, amma mesaj ötürülməsin. Bu iki qardaş öz aralarında kod təyin etmişdilər, vəziyyəti sözlə bildirmək yerinə ratsiyanı taqıldatmaqla öz vəziyyətlərini və düşmənlə məsafələrini bildirirdilər.

Həmid əməliyyat yerinə çatıb hazır olduğunu bildirdi. Ağa Mehdi qərargahla razılaşırdı və əməliyyat başlandı. Bütün birləşmələr hücumla keçirilirdi, yalnız bir diviziya uğurla çıxış edə bilmədi. Həmid Mehdi ilə əlaqədə idi. O,

Mehdiyə dedi ki, indi helikopterlə canlı qüvvə daşımaq üçün ən yaxşı zamandır. Mehdi, Əhməd Kazimi, mən və başqa bir neçə nəfər helikopterlə Həmidin hazırladığı yerə endik və ondan 1 km aralıya yerləşdik.

"Əgər digər şəhidlərin cəsədlərini gətirə bilsəniz, qardaşım Həmid Bakirinin də cəsədini gətirin. Əks-təqdirdə, təkcə Həmidin cəsədini gətirməyin". Mehdi Bakiri bu sözləri söyləyəndə siz onun yanında idiniz. Lütfən bu barədə bizə danışın.

Xəbər gəldi ki, Həmid şəhid olub. Məsafəmiz 1 km-dən də az idi. Mövləvi gəlib Mehdiyə dedi: "İcazə verin, Həmidin cəsədini gətirək". Soruşdu ki, Mustafa, hamının cəsədini gətirə bilərsiniz? Dedi ki, yox, ancaq bir nəfəri gətirmək mümkündür. Dedi ki, Həmidin digər bəsicilərlə fərqli yoxdur. Mustafa dedi: "Həmidin uşaqları xəstədirlər, gözləri yolda ola bilər". Ağa Mehdi dedi: "Bizim Həmidin uşaqlarından xəbərimiz var, xəstə olduqlarını bilirik, amma digər bəsicilərin uşaqlarından xəbərimiz yoxdur, bəlkə də, onların da uşaqlarının, ata-analarının gözləri yoldadır. Əgər bacarırsınızsa, hamını gətirin, mümkün olmasa, gətirməyin".

Bu, Həmidlə Mehdi üçün Allahın imtahanı idi. Həmid Bakiri diviziyada ağa Mehdiyə böyük kömək edirdi, Mehdi dəfələrlə demişdi ki, Həmiddən sonra belim sındı.

Diviziyada Mehдинin güclü qolları iki nəfər idi: Həmid Bakiri və Mürtəza Yağçian. Ağa Mehdi Xeybər əməliyyatında onların hər ikisini itirdi. Çoxları gəlib yalvardılar ki, Mehdi Həmidin cəsədini gətirməyə icazə versin, o isə razılaşmadı.

Məhəmməd Məhəmmədi

"Şəhid Həmid Bakiri təkbaşına bir diviziya idi".

Giriş

Qüds yolu əməliyyatına yaxın Bostan və Süsəngird bölgəsində azərbaycanlı qüvvələrdən ibarət Aşura briqadası yaradıldı və Sərdar Məhəmmədəli (Əziz) Cəfəri ona komandir təyin olundu. Bu briqada həmin əməliyyatda və ondan sonrakı əməliyyatlarda korpusun hücumçu birləşmələrindən oldu. Bir müddətdən sonra ona rəhbərlik Mehdi Bakiriyə tapşırıldı. Bakiri gələndən sonra Qərbi və Şərqi Azərbaycan vilayətlərindən gəlmiş döyüşçülər oraya toplaşdılar, bu qüdrətli birləşməni daim güclü və aktiv saxladılar.

Məhərrəm əməliyyatından öncə, korpusun böyüdüyü və genişləndiyi bir zamanda Aşura briqadası 31 saylı Aşura diviziyasına çevrildi və müharibənin sonuna qədər çoxlu əməliyyatlarda iştirak etdi.

Aşura diviziyasının müharibədəki əməliyyat qovluğuna nəzər salsaq, görürük ki, aşağıdakı döyüş və əməliyyatlarda qəhrəmancasına iştirak etmişdir:

(Müharibədən öncə) Kürdüstanda baş verən döyüşlər, Saqqız, Üşnəviyyə, Piranşəhr, Sərdəşt, Şahindej, Tekap, Bukan və Divandərə bölgələrinin təmizlənməsi;

11 Dekabr 1980-ci ildə Süsəngirdin mühasirədən çıxarılması;

26 Dekabr 1980-ci ildə Hüveyzə şəhərinin cənubunda gedən Hüveyzə döyüşü;

17 Mart 1981-ci ildə Süsəngird şəhərinin qərbində İmam Mehdi (ə) döyüşü;

Süsəngird şəhərinin şimal və qərbində baş tutmuş İmam Mehdi (ə) və İmam Əli (ə) döyüşləri;

27 İyul 1981-ci ildə Həmiddiyyədə Ramazan döyüşü;

19 Oktyabr 1981-ci ildə Süsəngirdə Şəhid Mədəni döyüşü;

27 Sentyabr 1981-ci ildə Süsəngirdin mühasirədən çıxarılması uğrunda Saminül-əimmə döyüşü;

29 Noyabr 1981-ci ildə Bostan şəhərində Qüds yolu döyüşü;

17 Dekabr 1981-ci ildə Sərpol-Zəhabda Mətlə əl-Fəcr döyüşü;

01 Yanvar 1982-ci ildə Nosud şəhərində Məhəmməd rəsulullah (s) döyüşü;

01 Mart 1982-ci ildə Çəzzabədə Təqvalıların mövlası döyüşü;

21 Mart 1981-ci ildə Dezful, Şuş, Kərxə çayı və Xosrovinin cənubunda baş tutmuş Fəthülmübin döyüşü;

29 Fevral 1984-cü ildə Xürrəmşəhrin azadlığı üçün Beytölmüqəddəs döyüşü;

15 İyul 1982-ci ildə Bəsrənin cənub-şərq bölgəsində baş tutmuş Ramazan döyüşü;

01 Oktyabr 1982-ci ildə qərbdə, Sumar və Salman Koştədə baş tutmuş Müslim ibn Əqil döyüşü;

07 Fevral 1983-cü ildə Fəkkə və Çəzzabədə baş tutmuş Vəlfəcr-hazırlıq döyüşü;

1983-cü ildə Fəkkə, Dərəşilər və Mərivanın şimalında baş tutmuş Vəlfəcr-1, 2 və 4 döyüşləri;

22 Fevral 1984-cü ildə Hüveyzə və Məcnun adalarında baş tutmuş Xeybər döyüşü;

10 Mart 1985-ci ildə Dəclə çayının şərqində baş tutmuş Bədr döyüşü və s.

"Dostların şahidi" jurnalının Məhəmməd Məhəmmədi ilə Aşura diviziyasının əməliyyatları və Həmid Bakirinin o əməliyyatlarda rolu barədə müsahibəsini aşağıda oxuya bilərsiniz.

Xahiş edirik, özünüzü təqdim edin və oxucularımıza cəbhəyə ilk gedişiniz barədə məlumat verin.

Mən Məhəmməd Məhəmmədi 1962-ci ildə doğulmuşam. On yeddi yaşında Təbriz korpusuna daxil olmuşam. Xasiban düşərgəsində təlim keçəndən sonra 1981-ci ildə cəbhəyə gedib 1985-ci ilə qədər orada xidmət etmişəm. Məni Şərqi Azərbaycan vilayəti korpusunda Əşirətlər bəsicinin banilərindən biri hesab edirlər. İlk dəfə Muğanda Əşirətlər bəsicini yaratmışıq.

Əşirətlər bəsicini yaratmaq fikri haradan çıxmışdı?

Bu fikir Keşikçilər korpusuna məxsus idi. Korpus və Bəsic qüvvələrinin əsasını könüllü xalq qüvvələri təşkil edirdi. O şəraitdə korpusun ümumi siyasəti də beləydi.

Muğanda Şapur Bəxtiyar və Muğan xanları milli cəbhənin üzvləri kimi fəaliyyət göstərirdilər. Biz bu sistem yıxılısın deyər İmam Xomeyninin "Əşirətlər inqilabın ehtiyatlarıdır" sözünü rəhbər tutub işə başladım. Əşirətlər bəsicini yaradanda on dörd nəfər idik.

Vilayətin Əşirətlər bəsici yaradıldıqdan sonra hansı fəaliyyətlər başlandı və nəticəsi necə oldu?

Biz altmışdan çox kənddə etiqadi-siyasi kurslar açmışdıq. Sərhəd kəndlərdə də dərslərimiz olurdu. Sərhəddə yaşayan bütün Şahsevən və Qaradağ tayfalarına təlim keçirdik. Bu işlərin nəticəsi Muğan briqadası oldu. İnqilabdan sonra ilk dəfə 1980-ci ildə Parsabadda briqada yaradıldı. Təxminən səkkiz ay fəaliyyət göstərdim. Bir müddət Təbrizdə iğtişaş törədən münafıqları və əks-inqilabçıları zərərsizləşdirməkdə aktiv idim. Ondan sonra cəbhəyə getmək qərarına gəldim.

Getdiyiniz ilk bölgə haraydı?

Göndərilidim ilk yer Süsəngird idi. Biz oraya ezam olunanda Şəhid Təcəllayı və Şəhid Çəmran oranın azadlığında rol oynamışdılar. Süsəngird azad edilmiş, oranı qorumaq isə Nasir Bayraqinin rəhbərlik etdiyi azərbaycanlı qüvvələrə tapşırılmışdı. Mən Süsəngirdə qumbaraatan köməkçisi idim. Ondan sonra Sumara gedib Müslim ibn Əqil əməliyyatında iştirak etdim.

Müslim əməliyyatında vəzifəniz nədən ibarət idi?

Bu əməliyyatda taqım komandiri idim.

Şəhid Həmid Bakirini ilk dəfə hansı əməliyyatda yaxından gördünüz? Onunla tanışlığınız necə baş tutdu?

Onu ilk dəfə Müslim ibn Əqil əməliyyatında gördüm. Şəhid Mehdi Bakirini də ilk dəfə orada gördüm. Yadımdadır, diviziyanın bəzi döyüşçüləri arasında kin-küdurət yaranmışdı. Söhbət Həmid ağaya çatdı. O, döyüşçüləri barışdırmaq üçün iclas təyin etdi. Taqım, bölük və batalyon komandirləri də iştirak edirdilər. Gedib oturdum, Həmidin gəlib iclasa başlamasını gözlədik. Şəhid Əsgər Qəssab adətən portağal yeyəndə tumlarını saxlayır, zarafata uşaqlara atırdı; həm də dəqiq nişan alırdı. Bu zaman Əsgər Qəssab heç kimin xəbəri olmadan zarafata portağal tumlarını iclasdakı döyüşçülərə atmağa başladı. Hamı təəccüb edir, bu işi kimin gördüyünü axtarırdı. Heç kim bilmirdi ki, Əsgərin işidir. Uşaqlar təəccüblə bir-birinə baxırdılar. Bu zaman iclasda iştirak edən bütün küsülü döyüşçülər gülüşməyə başladılar. Uşaqların güldüyü yerdə Həmid Bakiri gəldi. O, içəri girəndə gördü ki, heç kim küsülü deyil, hamı gülür. Bir qədər oturub döyüşçülərlə hal-əhval tutdu, sonra getdi. Mən Həmid Bakirini ilk dəfə orada gördüm, üzündə gözəl təbəssüm vardı. O təbəssümü heç vaxt yadımdan çıxarmaram. Halı çox yaxşı olanda həmişə üzündə həmin təbəssüm olardı.

İlk dəfə hansı əməliyyatda Şəhid Bakiri ilə birlikdə vuruşmusunuz?

Müslim ibn Əqil əməliyyatında ilk dəfə onun yanında olmuşam. Bu əməliyyatda düşmənin atəşi ağır idi, mən şəxsi heyəti necə idarə edəcəyimi bilmirdim. Bir tərəfdən də atəş güclənmişdi. Bu zaman birdən ağılıma gəldi ki, niyə komandirlərin heç biri bizi axtarmır. Mən bu fikirdə

ikən Həmid motosikletlə gəldi. Çatan kimi vəziyyəti ona məruzə etdim. Bizim və düşmənin mövqeyini görüb əmr etdi ki, atəşi gücləndirək. Onun gəlişi bizə cəsarət və enerji verdi.

Həmid Bakiri gələndə sanki bir diviziya canlı qüvvə bizə köməyə gəlirdi. Bir nəfər idi, amma o qədər ruhlandırıcı idi ki, yorğunluğumuzu və acizliyimizi aradan qaldırırdı. Bizə bəzi tapşırıqlar verdi, onlar həlledici oldu. Onun idarəçiliyi sayəsində düşmən geri çəkildi və o anda üzündə gözəl təbəssüm yarandı. Sonra oradan getdi. Onun böyük hərbi istedadı vardı.

Mən həmin əməliyyatda Şəhid Mehdi Bakiridən öz əlyazması ilə təşəkkürnamə aldım. O əməliyyatdan sonra ağa Mehdi mənə daha çox etimad edir və məndə həmişə özümə inam yaradırdı.

Şəhid Həmid Bakirinin döyüşdə bacarığı və idarəçiliyi necə idi?

Yadımdadır, bir dəfə oturmuşduq, döyüşçülərin biri dedi: "Həmid ağa, bizdən azca aralıda bir düşmən pulemyotunun yerini öyrənmişəm, sabah gedib gətirək, istifadə edək". Həmid dedi: "Pulemyota qəlpə dəyib, mən bu gecə gedib gördüm". Onda başa düşdüm ki, Həmid hamıdan öndədir. Onun bu xüsusiyyətləri şəxsi heyətin ona cəzb olunmasına səbəb olurdu. Həmid Bakiri əməliyyatlarda hamıdan öndə gedirdi, yüksək idarəçilik və komandirlik qabiliyyəti vardı.

Yadımdadır, bir kəşfiyyat zamanı bildik ki, düşmən təpələrin arxasında tam hazırlıqlı vəziyyətdədir, gecə bizə hücum edəcək. Həmid ağaya xəbər verdim, gəlib araşdırdı, dedi ki, düşmən qüvvələri sayca olduqca çoxdur, imkanları da bizdən bir neçə qat artıqdır. O dedi: "Əgər bu

canlı qüvvə və imkanlarla bizə hücum etsələr, qarşılarında müqavimət göstərmək mümkün olmayacaq. İndi ən yaxşı müdafiə hücumdur. İndi hücum edib düşmənin hərbi düzülüşünü pozmalıyıq”.

Bütün şəxsi heyəti toplayıb hər tərəfdən atəş açmağa başladıq. Düşmən briqadası qaçmağa üz qoydu, düzənliyə səpələndi. Sayları olduqca çox idi.

Bu zaman Həmid Bakiri idarəçiliyi ilə bizə öz bacarıqlarının başqa bir tərəfini göstərdi. O, əmr etdi ki, döyüşçüləri geri çəkin. Mən təəccübləndim, dedim ki, icazə verin, atəşə davam edək. Ancaq o razılaşmayıb dedi ki, şəxsi heyəti geri çəkməsəniz, düşmən əks-hücuma keçəcək və uşaqlarımız şəhid olacaqlar.

Siz Xeybər əməliyyatında iştirak etmiş və Şüheyat körpüsünü az adamla tutub qorumuş şəxslərdənsiniz. O anlar barədə bizə nə deyə bilərsiniz?

Ağa Mehdi Xeybər əməliyyatının kəşfiyyatı zamanı məni çağıraraq dedi ki, sənə bir tapşırıq verəcəyəm, amma diviziyanın heysiyyəti sənə əlindədir. Mən uzun müddət idi kəşfiyyatla məşğul olan Şəhid Əli Haşiminin yanına getdim, bir qədər onunla əməkdaşlıq etdim. Kəşfiyyatın vəziyyəti barədə bir dəfə də korpus komandanı ağa Möhsün Rzayıya məruzə etdim.

Sonralar Aşura diviziyasında keçirilən bir iclasda Həmid Xeybər əməliyyatı barədə məlumat verdi və onu "dönüşsüz əməliyyat" adlandırdı. Biz Xeybər əməliyyatına yaxınlaşdıqca, Həmid Bakirinin mənəvi halı dəyişir, şəhadətə hazır olurdu. Mənə dedi ki, bu əməliyyatda onun yanında olum.

Əməliyyata gedəndə qayıqda birlikdə idik. Ona dedim ki, əməliyyatdan sonra Kərbəlaya gedərik. Dedi ki, yox,

daha bəsdir. Qayığın içində sakit oturmuşdu. Adaya yaxınlaşdıq. Nəzərdə tutduğumuz yerə sübh saat 8-də çatmalıydıq. Düşməni qəfil yaxalayıb körpünü ələ keçirdik və oraya yerləşdik.

Ağır döyüş getdi, çoxlu əsir tutduq, ciddi şəkildə bölgəni təmizləməyə başladıq. Bir qədər sonra düşmənin əks-hücumu başladı. Düşmən var qüvvəsi ilə körpünü ələ keçirmək, adaları geri almaq istəyirdi, amma Həmid Bakiri körpünün yanında qüdrətlə dayanmışdı, yerindən tərpənmirdi. O, az adamlarla bir düşmən briqadası önündə müqavimət göstərirdi. Atəş açıb düşməni aldadır, başqa səmtə yönəldirdi. O, bir neçə nəfərlə və sursatsız şəkildə bir zirehli briqadanın qarşısını almaq üçün bütün güc, enerji və təcrübəsini toplamışdı. Düşmənin işıqlı güllələri Həmidin yanından keçirdi, mən qorxurdum ki, ona dəyər.

İraq xüsusi təyinatlıları güclü hücumla keçmişdilər. Həmid körpünün üstündə tək-tənha qalmışdı. Yorğun idik, daha taqətimiz qalmamışdı. Gəlib yanında oturdum. Mənimlə zarafat etdi, gülüşdük. Dedim ki, yorulmuşam, daha gücüm qalmayıb. Gülümsəyib mənə təskinlik verdi.

Sonra güllə və mərmilə atəşləri altında dəstəməz alıb ayaq üstə namaza başladı. Həmid o anda çox nurlu olmuşdu. Dayanıb mətanətlə namazını qıldı. Onun orada o halda qıldığı namaz bütün müharibə hadisələrinə dəyərdi. Onun bu qüdrətli namazını unutmaram.

Yaralanmışdım. Əziz komandirimiz Həmid Bakiri məni geri göndərdi, özü isə həmin əməliyyatda şəhid oldu.

Xosrov Mollazadə

"Şəhid Həmid Bakiri Xeybər qəhrəmanıdır".

Giriş

Aşağıda oxuyacaqlarınız çoxlu əməliyyatlarda, xüsusən də Xeybər əməliyyatında iştirak etmiş, Şəhid Həmid Bakirinin döyüş yoldaşlarından olmuş Xosrov Mollazadənin xatirələridir. Həmid Bakirinin şəhadət səhnəsinin şahidlərindən olmuş Xosrov Mollazadə onu Aşura diviziyasının döyüşçülərinin əsas dayağı və Məcnun adalarının qəhrəmanı hesab edir. Bu başıuca, amma tanınmaz döyüşçü Xeybər əməliyyatında ağır yaralanıb və ondan sonra döyüşdə iştirak edə bilməyib. Həmid Bakirinin şəhadət anlarını bu dəyərli müharibə əlilinin "Dostların şahidi" jurnalına müsahibəsində oxuya bilərsiniz.

Söhbətin əvvəlində oxucularımıza demək istədiyiniz bir söz varmı?

Şəhidlərdən və müharibədən danışmaq çox yaxşıdır, amma məncə, şəhid komandirlər haqda kifayət qədər deyilib, yazılıb. İndi isə müharibədə iştirak etmiş, amma komandır olmamış şəxslərdən danışmaq zamanıdır. Onlar da müharibədə çoxlu zəhmətlər çəkiblər, amma onlardan danışılmayıb və tanınmaz qalıblar. Bu döyüşçülərin fəaliyyətləri çoxlu zəfərlərə səbəb olmuş, amma təəssüf ki, qiymətləndirilməmişdir.

Xahiş edirik, özünüzü təqdim edin, cəbhəyə gedişiniz və Şəhid Həmid Bakiri ilə tanışlığınız barədə məlumat verin.

Mən Xosrov Mollazadə 1981-ci ildə on altı yaşında cəbhəyə getmiş, Aşura diviziyasında müxtəlif sahələrdə xidmət etmişəm. Xidmət etdiyim son birləşmə Aşura diviziyasının kəşfiyyat-diversiya birləşməsi olub. Orada ağa Mehdi və Həmidin yanında vuruşmaq və onlarla yaxından tanış olmaq səadətinə nail olmuşam.

Hansı əməliyyatda yaralandınız?

Əvvəlcə qərb cəbhəsində, Kürdüstan səmtində idim, amma çox çalışırdım ki, özümü cənub cəbhəsinə yetirim. 1982-ci ildə arzuma çatıb cənub cəbhəsinə getdim, Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatına az qalmış Aşura diviziyasına qoşuldum. Kürdüstan cəbhəsindəki təcrübələrim orada köməyimə gəldi. Vəlfəcr-1 əməliyyatında çalışırdım ki, yaxşı çıxış edim. Çünki cüssəm bir qədər balacaydı, arıq idim, bəzən mənə etiraz edib çox da işlərinə yaramadığımı söyləyirdilər. Odur ki, balacalığımı kompensasiya etmək üçün daha çox çalışmağa məcbur olurdum. Vəlfəcr-1

əməliyyatında yaxşı çıxış etdim və komandirlər mənim bacarıqlarımı gördülər. Mən həmin əməliyyatda ağır yaralandım. Kanalın içində yanıma bir mərmə düşdü, bütün bədənime qəlpə doldu. Bir müddət komada oldum, bir neçə xəstəxanada yatdım, sonra çıxıb yenə cəbhəyə getdim.

Cəbhəyə qayıdandan sonra hansı birləşmədə xidmətə başladınız?

Bu dəfə qərara gəldim ki, kəşfiyyat-diversiya birləşməsinə gedim. Bu məqsədlə Kəşfiyyat-diversiya rəisi Sərdar Mövləvi ilə danışdım və onun yanında fəaliyyətə başladım.

Vəzifə zamanı lazımı təlimləri aldım. Xeybər əməliyyatının zamanı gəldi. Bu əməliyyatdan öncə diviziyanın kəşfiyyat bölməsi Məhəmməd Məhəmmədi ilə Şəhid Furqanini seçib naməlum bir bölgəyə kəşfiyyətə göndərirdi.

Sizcə, Xeybər əməliyyatı hansı səbəblərə görə əhəmiyyətli idi?

Xeybər əməliyyatı fərqli əməliyyat idi; ilk dəfə sudaquruda əməliyyat planlaşdırılırdı. Düşmən bizim belə bir əməliyyatı bacaracağımızı güman etmirdi. Bu əməliyyatın qığılcımı Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatında yarandı. Komandirlər orada bildilər ki, bu bölgə düşmən tərəfindən müdafiəsiz şəkildə tərk olunub və biz orada düşməne hücum edə bilərik. Siyasi və hərbi dalan da yaranmışdı və Xeybər əməliyyatı bu dalanı açma bilirdi. İraqlılar düşünmürdülər ki, təlim görməmiş, lazımı imkanları olmayan döyüşçülər bir gün belə bir əməliyyat planlaya və icra edə bilərlər. Bu əməliyyat olduqca məharətlə

planlaşdırılmışdı, komandirlər də onu ən gözəl şəkildə icra etməyə çalışırdılar.

Bu əməliyyatda sizin vəzifəniz nə idi?

Bu əməliyyatda mənə Həmid ağa ilə işləmək tapşırılmışdı. Tərifini çox eşitmişdim, amma onunla çiyin-çiyinə işləməmişdim. Belə bir fürsətin yarandığına görə sevinirdim. Xeybər əməliyyatı olduqca ağır və taleyüklü idi. Əməliyyatlarda təcrübəli döyüşçülərdən seçilmiş azad qüvvələr olurdu. Onların vəzifəsi sabit deyildi, harada ehtiyac olurdusa, komandirlərə kömək edirdilər. Mən də bu əməliyyatda azad qüvvə kimi iştirak etdim.

Bu əməliyyatda Şəhid Həmid Bakirini necə gördünüz?

Xeybər əməliyyatında Həmidin yanında olmaq səadəti mənə nəsib oldu. Lakin həmin gün onun şəhadət günü oldu. 1984-cü ilin 25 fevral günü idi, Xeybər əməliyyatı üç gün idi başlamışdı. Mən Şəhid Mehdi Bakirinin yanında idim. Həmid Bakiri körpünü ələ keçirmiş, qorumuş, düşmən körpü və adaları ələ keçirmək üçün ağır əks-hücuma keçmişdi. Əməliyyatın altıncı günündə mən də daxil olmaqla azad qüvvələr Həmidə köməyə göndərildilər. Sübh tezdən çox çətinliklə və təhlükə altında Həmidin yanına çatdıq. O, bölgə barədə məlumat verdi və hərəməzə bir iş tapşırdı. Bizə dedi ki, şəxsi heyət münasib məsafə ilə düzülsün. İmkanlar az olduğuna görə dedi ki, hansı silahınız varsa, onunla vuruşun.

Şüheyat körpüsü bizim əlimizdə idi. Düşmən iki gün idi onu ələ keçirmək üçün hücum edirdi, amma Həmid tabeliyində olan qüvvələrlə birlikdə müqavimət göstərirdi. Düşmənin atəşi daha da ağırlaşır, bizimsə nə

imkanlarımız vardı, nə də canlı qüvvəmiz. Onlar bölgəyə tam nəzarət edir, köməyə gələn hər bir maşını və insanı vururdular. Nəyin bahasına olursa-olsun, körpünü geri almaq niyyətində idilər. Körpünü ala bilsəydilər, adanın süqutu qaçılmaz olacaqdı. Bu isə Xeybər əməliyyatının tam iflası və döyüşçülərin birillik zəhmətinin hədəf getməsi demək idi.

Həmid ağa körpüdə möhkəm dayanmışdı, düşmənlərin yaxınlaşmasına imkan vermirdi. Bizim qüvvələrimiz, bəlkə də, iki əlin barmaqları qədər də deyildi. Xeybər hadisələrini və Həmid Bakirinin qəhrəmanlığını sözlə vəsf etmək mümkün deyil. Həmid Xeybər qəhrəmanıdır.

Düşmən snayperləri yolu və körpünü tam nəzarətə götürmüşdülər, ən kiçik hərəkəti də nişan alıb vururdular. Həmid ratsiya ilə ağa Mehdidən canlı qüvvə istəyirdi. Bizim ağa Mehdi ilə məsafəmiz 1 km idi, amma vəziyyət eləydi ki, o məsafədən nə sursat gətirmək olurdu, nə də canlı qüvvə. İnanın ki, yüz nəfər göndərsəydilər, bizə çatana qədər cəmi on nəfəri salamat qala bilərdi. Qalanı ya şəhid olar, ya da yaralanardı. Körpünün bir tərəfi iraclılar tərəfindən ələ keçirilmişdi, bir tərəfi də Həmid ağa ilə bizim əlimizdəydi. Bizdə bir neçə qumbaraatan mərmisi, bir neçə əl qumbarası və patron qalmışdı. Biz daha çox, ölmüş düşmənlərin patron və sursatlarını götürüb özlərinə tərəf atırdıq.

Siz Xeybər əməliyyatında Həmid Bakirinin şəhadətinə şahid olmuş şəxslərdənsiniz. Lütfən onun şəhadət tərzini barədə bizə məlumat verin.

Biz on nəfərdən də az idik. Körpünün bir tərəfi düşmənlərdə idi, digər tərəfi sursatı da olmayan biz on nəfərdə. Yadımdadır, Şəhid Mərhəmət Balazadə də bizim

yanımızdaydı. Onun yaşı çox az idi, israrla, ağlayıb-yalvarmaqla döyüşə gəlmişdi. Biz onun az yaşda necə cəsarətlə vuruşduğunu görüb ruhlanırdıq. O, Xeybər əməliyyatında son ana qədər yanımızda qaldı, cəsarətlə vuruşdu, amma bu əməliyyatda şəhid olmadı.

Həmid bizə demişdi ki, ehtiyatlı olun, düşmən dövrə vurub arxamıza keçməsin. Bundan sonrası daha döyüş deyildi, qaçış yarışı idi; bir qədər buradan atəş açır, sonra o tərəfə qaçıb oradan atəş açırdıq. İraqlılar da elə bilirdilər ki, iki yüz nəfərlik, sayımızın ondan da az olduğunu bilmirdilər. Bunu bilsəydilər, tez gəlib körpünü ələ keçirərdilər. Sayımızın çox olduğunu düşünüb ehtiyat edirdilər. Buna Həmid ağanın idarəçiliyi səbəb olmuşdu. O, bizi elə idarə edirdi ki, ruhlanırdıq, on nəfərlə bir zirehli düşmən briqadasını saxlayırdıq. İndi də sizə danışanda heyrətlə düşünürəm ki, Həmid Xeybərdə necə böyük iş gördü! O, müharibə fenomeni idi.

Vuruşduğumuz yerdə bir anlığa digər tərəfə keçmək istəyəndə Həmid ağanın arxası üstə yerə uzandığını gördüm. Günorta təxminən saat 12 və ya 1 olardı. Əynində gödəkcə vardı, başına qəlpə dəymişdi. Rəngi ağarmışdı, bədəninə aşağısı suyun içində idi, yuxarısı bayırda. Əvvəlcə elə bildim ki, yaralanıb; yaxınlaşanda gördüm ki, şəhid olub. Onun şəhadəti mənə çox təsir etdi. O, Xeybər əməliyyatında bizim arxa-dayağımız idi. Qeyri-ixtiyari olaraq, alnından öpdüm, döyüşçülər görüb ruhdan düşməsinlər deyə gödəkcəsinin papağını başına çəkdim, onu sürüyüb düşmənin bir zirehli maşınının yanına qoydum ki, həm mərmə cəsədini parçalamasın, həm də döyüşçülər görüb ruhdan düşməsinlər. Qayıdanda gördüm ki, rəbitəçi narahat oturub. Elə bilirdim ki, Həmidin şəhid olduğunu təkcə mən bilirəm, ancaq o, məndən qabaq

görübmiş. Ona dedim ki, Həmidin şəhid olduğunu komandirliyə bildirsən və yeni komandir təyin etsinlər. Dedi ki, bildirmişəm, yeni komandir göndərəcəklər. Şəhid Mürtəza Yağçian gəlib əməliyyata rəhbərliyi öz üzərinə götürdü. Döyüş davam etdi, axşam oldu və düşmənin atəşi bir qədər azaldı. Mən çox yorulmuşdum, gözlərim öz-özünə bağlanırdı. Bir qədər sonra döyüş yoldaşlarımdan biri motosikletlə gəlib dedi ki, Mustafa Mövləvi səni çağırır, vacib işi var. Ona dedim ki, Həmidin cəsədini də aparacağam. Dedi: "Motosikletdə yer olmayacaq. Səni aparım, qayıdıb onu da apararam". Geri qayıdıb sübhə qədər kanalın yanında yatdım. Hava işıqlaşanda dünənki səhnə Yağçian üçün təkrarlandı və o da şəhid oldu.

Sərdar Mahmud Abbasi

"Şəhid Həmid Bakiri vilayəti-fəqihə etiqadlı və həzrət imama aşiq idi".

Giriş

Sərdar Mahmud Abbasi müharibə komandirlərindən, Mehdi və Həmid Bakirilərin döyüş yoldaşlarından. O, zəncanlı döyüşçüləri Nəcəf briqadasına təlimə aparanda Bakirilərlə tanış olmuşdu. O, Həmid Bakiri ilə birlikdə Xürrəmşəhrə girən ilk döyüşçülərdən olmuş, şəhərin azadlığından ötrü orada şükür səcdəsi etmişdir. Sərdar Mahmud Abbasinin Şəhid Həmid Bakiri ilə xatirələrini və "Dostların şahidi" jurnalına müsahibəsini aşağıda oxuya bilərsiniz.

**Şəhidlərin pak və müqəddəs ruhlarına salam olsun!
Şəhidlər imamına salam olsun! Böyük və əzəmətli
inqilab rəhbərinə salam olsun!**

Mən Aşura diviziyasının şəhidləri, izdihamlı şəhidlər karvanına qoşulmuş sərdar və komandirləri, xüsusən də bu şəhidlərin komandiri Şəhid Mehdi Bakiri, Şəhid Həmid Bakiri, Şəhid Təcəllayi, Şəhid Rüstəmxani, Şəhid Əjdəri və digər şəhidləri barədə xatirələrimi söyləyəcəyəm. Bunlar o qədər böyük insanlar idilər ki, dünya tavanı onlara qısa gəldi və onlar Allaha doğru qanad çaldılar. Şəhid Həmid Bakiri ilə bağlı yadımda qalmış xatirələri söyləyəcəyəm, amma əvvəldə bir müddət yanında xidmət səadətinə nail olduğum əziz şəhid komandirim – Aşura diviziyasının qəhrəman komandiri Şəhid Mehdi Bakiriyə hörmət əlaməti olaraq bir məsələyə toxunmağı özümə vacib bilirəm.

Mən bu böyük şəhidlə və onun qardaşı Həmid Bakiri ilə Beytülmuqəddəs əməliyyatında, 8 saylı Nəcəf diviziyasında olarkən tanış olmuşam. Biz zəncanlı döyüşçülərin bir qismini Nəcəf briqadasına təlimlərə aparır, Beytülmuqəddəs əməliyyatına hazırlıq üçün məşqlər keçirdik. Diviziyaya ilk girişim onda oldu. Nəcəf diviziyasının komandiri Sərdar Əhməd Kazimi ilə danışdım və o, Şəhid Bakirini təqdim edib dedi ki, ağa Bakiri sizi məlumatlandıracaq.

Mehdi Bakiri məni motosikletin tərkinə mindirdi, Zəncan döyüşçülərinin təlim yerinə yola düşdük. Mən onun diviziyanın komandir müavini olduğunu bilmirdim. Soruşdum ki, diviziyada vəzifəniz nədir? Onunla yerli dilimizdə - azəricə danışdıq. Dedi ki, mən diviziyanın xidmətçilərindənəm. Soruşdum ki, bəs vəzifəniz nədir? Dedi: "Ağa Əhməd Kaziminin çaparıyam". Zəncanlı qüvvələrin təlimi zamanı bildim ki, diviziya komandirinin birinci müaviniyədir. Şəhid Mehdi Bakiri ilə onda tanış oldum.

Mehdi Bakiri Aşura diviziyasının komandiri olanda da zəncanlı döyüşçülərin çoxu bu diviziyada, bu qəhrəman komandirin tabeliyində xidmət edirdi. Orada onun xüsusiyyətləri, fədakarlıqları, əxlaqi xarakterləri ilə daha yaxından tanış oldum. Fəxr edirəm ki, nə öyrənmişəmsə, yanında xidmət etdiyim bu qəhrəman komandirlərdən öyrənmişəm. O, mənim cəbhələrdə gördüyüm nadir komandirlərdən idi; vacib əməlləri yerinə yetirmək, həzrət imama sevgi və məsum imamlara eşq baxımından. O, inqilabdan öncə də fəaliyyət göstərmiş, dindar ailədə böyümüşdü.

Mən onun qardaşı Şəhid Həmid Bakiri ilə Beytülmuqəddəs əməliyyatında tanışlıq şərəfinə nail oldum. O, Nəcəf diviziyasının uğurlu batalyon komandirlərindən biri idi. Onun zəncanlı qüvvələrdən və bir qədər də azərbaycanlı döyüşçülərdən ibarət batalyonu Xürrəmşəhrə girmiş ilk batalyonlardan idi. Onunla birlikdə Xürrəmşəhr gömrüyünə daxil olanda mənə dedi ki, Xürrəmşəhr məscidinə girən ilk adam olmaq istəyirəm. Ona dedim ki, mənim motosikletim var, gəl, birlikdə gedək. Minib şəhər məscidinin yaxınlığına qədər getdik. O, motosiklətdən endi, məsciddə şükür səcdəsi edib dedi: "Bu şərəfi mənə verdiyinə görə Allaha şükür edirəm. Xürrəmşəhrə girən ilk qüvvələrdən olmaq səadəti bizə nəsim oldu". Tez-tez şükür edib deyirdi: "Allaha şükür, biz bu zamanda yaşadığımız, bu zamanda yaşayırıq, həzrət imamın xidmətindəyik, İslam düşmənləri ilə vuruşuruq, Allah evi olan məscidi və İslam Respublikasının şəhərlərini kafirlərdən azad edirik".

Qardaşı kimi, o da təqvalı, fədakar, cəsur, imanlı və vilayəti-fəqihə etiqadlı bir şəxs idi, həzrət imamı çox

sevirdi. Onun ruhanilərə böyük hörməti vardı, uşaqların qəlbində özünə yer açmış bir komandır idi. Uşaqlar onu çox sevirdilər. Zəncanlı uşaqların onunla tanışlığından, bəlkə də, cəmi iyirmi gün keçirdi, bu müddətdə onlarda Şəhid Həmid Bakiriyə böyük sevgi və hörmət yaranmışdı. Yadımdadır, əməliyyatdan sonra zəncanlı döyüşçülər Həmid Bakiri ilə sağollaşanda hamısı ağlayırdı. O, Xeybər əməliyyatında şəhid olanda zəncanlılar 17 saylı diviziyada idilər. Mən bir müddət onunla birgə xidmət etmiş bəsicilərin oturub ağladıklarını gördüm. Yaxınlaşıb soruşdum ki, nə olub, niyə ağlayırsınız? Elə bilirdim ki, batalyon komandirləri şəhid olub. Dedilər ki, Həmid Bakiri şəhid olub. Mən çox narahat olub yanlarında oturdum. Yadıma düşdü ki, bunlar Beytölmüqəddəs əməliyyatında Həmidlə tanış olublar. Bu qısa müddətdə ona elə isinişibmişlər ki, şəhadət xəbərini eşidəndə bu qədər narahat olublar. Öz-özümə dedim ki, Allaha şükür, bizim davranışı ilə qısa müddətdə bu həddə sevilən bir komandirimiz var.

Həmid Bakiri İslamın qələbə çalmasını arzulayırdı, israfçılığın qarşısını alırdı, özü minimum imkanlardan istifadə edirdi. Yadımdadır, əməliyyatda döyüşçülərə ədyal paylayırdıq. Gördüm ki, Həmid ağa torpaq istehkamın yanında oturub, özünə ədyal və yemək götürməyib. Dedim ki, özünə nə üçün ədyal və yemək götürmədin? Dedi: "Ədyala döyüşçülərin ehtiyacı var. Mənim ədyalım olmasa da, olar. Ancaq məndə olsa, onlarda olmasa, narahat ola bilərlər".

Mühəndis Ehsan Bakiri

"Atamızı həmişə yada salmış, onun xatirəsi ilə yaşamışıq".

Giriş

Qərblilər və İslam Respublikasının düşmənləri bu xalqı İslamdan, şüaləkdən, qəhrəmanlıqdan və qeyrətdən əsər-ələmət olmayan bir səmtə aparmaq istəyirdilər. Xalq həzrət İmam Xomeyninin rəhbərliyi ilə iradə göstərdi və İslam inqilabı qələbə çaldı. İnqilabdan sonra müharibəyə məcbur olduq, amma müqəddəs müdafiə mədəniyyəti formalaşdı, ölkənin şanlı dövrü yaşandı. Bundan sonra da bu xalqa qarşı növbəti təxribatlar baş tutdu. Bu xalqın təhlükəsizliyi, immuniteti və başucalığı müqəddəs müdafiə yadigarlarının aydın üfünə, şəhidlərin qanına və döyüşçülərin səyinə görədir. Şəhidlər İslamı müdafiədən ibarət böyük missiyalarını öz qanlarını fəda etməklə yerinə yetirdilər. Bu gün isə ərazibütövlüyümüzü qorumaq və düşmən hücumlarını dəf etmək bizim növbəmizdir.

Şübhəsiz, bu gün şəhid ailələrini və müharibə veteranlarını dəstəkləmək bütün xalqın milli vəzifəsidir. Bu vacib məsələni yaddan çıxarmaq olmaz.

Şəhid Həmid Bakiri Azərbaycan diviziyasının aşuraçı komandirlərindən idi. O, canını ixlasla təhlükəyə atıb İslam və İran sərhədlərini müdafiə etməyə yollandı, Banə şəhərinin quldurlardan təmizlənməsi əməliyyatlarında fəal iştirakından sonra Fəthülmübin, Beytülmuqəddəs, Ramazan, Vəlfəcr-hazırlıq, Vəlfəcr-4 və digər əməliyyatlarda, nəhayət, Xeybər əməliyyatında iştirak etdi, Şəhid Himmət kimi komandirlərlə birlikdə məşuqa doğru qanad çaldı və əbədiyyətə qovuşdu. Şəhid Həmid Bakirinin Ehsan və Asiyə adlı iki dəyərli yadigarı qalmışdır. Oğlu mühəndis Ehsan Bakirinin "Dostların şahidi" jurnalına müsahibəsini aşağıda oxuya bilərsiniz.

Hansı ildə dünyaya gəlmisiniz və atanızın şəhadəti zamanı neçə yaşınız vardı?

Mən 1981-ci ilin aprelində dünyaya gəlmişəm, üç yaşım olanda atam şəhid olub. Biz onda qərb və cənub bölgələrində idik.

Xahiş edirik, atanızın şəhadətindən sonrakı həyatınız barədə danışsınız.

Atamın şəhadətindən sonra Urmiyaya getdik, bir müddətdən sonra Quma köçüb 1994-cü ilə qədər Şəhid Zeynəddinin və Şəhid Himmətin ailələri, habelə Şəhid Mehdi Bakirinin xanımı olan əmidostum Səfiyyə ilə birlikdə yaşadım; dörd şəhid xanımı, Şəhid Himmətin övladları Mehdi ilə Mustafa, bacım Asiyə ilə mən, Şəhid Zeynəddinin yeganə övladı Leyla; əmidostu Səfiyyənin

uşağı yox idi. Qumdan sonra Tehrana gəldik və Əmir-Kəbir universitetinin elektrik fakültəsinə qəbul oldum.

Atanızın həyatda olduğu günlərdən və Qumda yaşadığınız dönmədən hansı xatirələriniz var?

Mən təxminən üç yaşında olanda atam Xeybər əməliyyatında (fevral 1984) şəhadətə qovuşub. Bir ildən sonra əmim ağa Mehdi Bakiri də Bədr əməliyyatında şəhid oldu. Buna görə atam və əmim barədə aydın bir xatirəm yoxdur. Qum həyatı, şəhid komandirlər olan Mehdi Bakirinin, Himmətin və Zeynəddinin ailələri ilə birlikdə yaşamaq yaxşı təcrübə idi. Biz çətinliklərə birlikdə dözüür və ya onları həll edirdik, bir-birimizə yaxşı arxa-dayaq olurduq. Xüsusən də bizim ailəmiz Qumda qərib idi, heç kimimiz yox idi. Qumun mənəvi mühiti yaxşı təsir bağışlayırdı, amma çətinlikləri də vardı.

Lütfən bizə şəhid olmuş, cəsədləri də ailələrinə qayıtmamış əmilərinizdən danışın.

Əli əmim dindar və inqilabçı adam olub. O, Tehran universitetində kimya mühəndisliyi üzrə təhsil alıb birinci yeri tutur və dövlət xətti ilə xaricdə təhsil imkanı qazanır. Lakin o, Fransa yerinə Şərif sənaye universitetini seçir. Həmin dövrdə də şah rejiminə qarşı mübarizəyə başlayır və 1972-ci ildə SAVAK cəlladları tərəfindən edam edilir. Mehdi əmi universitetə qəbul olmaq üçün Tehrana gəlib tələbə çevrələrinə qoşulur, inqilab və din məsələləri ilə yaxından tanış olur. O, Təbriz universitetinə daxil olduqdan sonra siyasi və dini fəaliyyətlərini davam etdirir. SAVAK-ın Mehdi əmi barədə sənədləri də bunları təsdiqləyir. Mehdi əmimdən sonra atam ailənin ən kiçik övladı idi.

Atam da qardaşlarının, xüsusən də, Mehdi əmimin təsiri altında dini və inqilabçı ideyalara cəlb olunur, Almaniyada bir universitetə qəbul olsa da, Suriya və Livana davamlı səfərlərlə hərbi və partizan təlimləri keçir, nəhayət, xalqın inqilabi hərəkatı başlayanda Türkiyə sərhədi ilə gizlicə və bir qədər silahla ölkəyə qayıdır, Mehdi əmimin yanında şah rejiminə qarşı xalq mübarizələrində fəal iştirak edir. İnqilab qələbə çalandan sonra İslam İnqilabının Keşikçiləri Korpusuna daxil olur, digər döyüşçülərlə birlikdə Kürdüstan iğtişaşlarında Bənəyə gedir və müharibə başlayanda Bəəs ordusuna qarşı döyüşə yollanır.

Ananız atanızı sizə necə təsvir edirdi?

Anamın yaxşı işlərindən biri budur ki, arabir başına toplayıb bizə atamızdan danışır, biz də onu həmişə öz yanımızda hiss edirik. Bəzi şəhid övladları atalarından sonra depressiyaya düşürlər, bizsə hətta bir gün də özümüzü yetim kimi hiss etməmişik. Atamızın yoxluğundan irəli gələn problemlərlə çarpışsaq da, onu həmişə yanımızda hiss etmişik, onun xatirəsi ilə yaşamışıq. Anamda bu hiss o qədər güclüdür ki, bəzən avtomobilini duracaqda saxlamağa çətinlik çəkəndə tez deyir ki, Həmid, mənə bir parklama yeri tap. Bəzən, təsadüfən, tapılır da. Hər halda, bu kiçik işlərdən tutmuş böyük işlərə qədər biz atamızı həmişə yanımızda hiss etmiş və birlikdə yaşamışıq.

Müharibə barədə fikrin nədir?

Reallığa baxsaq, müharibə, xüsusən də bizim məcburi müharibəmiz, daha doğrusu, müdafiəmiz xeyirlə şərin, şirinliklə acılığın sintezindən ibarətdir. Bütünlüklə şəər və

fəlakət olmayıb. Əlbəttə, müharibənin özü pisdir, bizim müdafiəmizdə isə xalqın bir qismi inkişaf etdi, sözün əsl mənasında böyüdü və İmam Xomeyninin buyurduğu kimi oldu: "Cəbhə universitetdir".

Sizcə, yalnız döyüşçülər böyüdülər, yoxsa onların yanında başqaları da inkişaf etdilər?

Döyüşçülərin ətrafındakılar da onlara yaxınlıqlarına müvafiq həddə inkişaf etdilər; valideynlər, həyat yoldaşları, övladlar, qardaşlar və bacılar. Çünki müharibənin qaçılmaz xeyirlərindən biri fədakarlıq və milli baxışdır. Bu baxımdan, döyüşçülərin yaxınları da böyüdülər, əzəmətli oldular, yeniləndilər və kompleks baxışa yiyələndilər.

Yaxınlarınız hansısa xüsusiyyətinizi atanızdan irs aldığınızı söyləyirlərmi?

Mən adətən işləri çox səbir-hövsələ ilə görürəm, tələskənliklə və həyəcanla aram yoxdur. Bəzən deyirlər ki, bu xüsusiyyətdə atama oxşayıram. Əlbəttə, güləruz olmaq, tez isinişmək və səmimi münasibət kimi yaxşı xüsusiyyətləri də söyləyirlər.

Ananızın atanızdan sizə danışdığı ən gözəl xatirə hansıdır?

Anam atamla birlikdə dörd il yaşayıb. Amma bu dörd il o qədər gözəl keçib ki, atamdan sonrakı bütün illərdə, yəni təxminən son qırx beş ildə anam hələ də o dörd ilin təsiri altındadır, həmin dönmənin ab-havasında yaşayır, atamın xatirəsini həmişə yaşadır.

Ağa Mehdi ilə Həmid ağanın fərqi nədə görürsünüz və onların bir-biri ilə əlaqəsi necə olub?

Mehdi əmi özünü islah etmiş böyük insan idi. Dostları deyirlər ki, tələbəklik dövründə həmişə oruc tutarmış, mənəviyyatla bağlı proqramları varmış. O, dəyərli insan olub, bəzilərinin dediyinə görə, bu iki qardaşın əlaqəsi günəşlə ay kimi olub. Mehdi əmi günəş kimi parlayıb və onun parıltısı atamın dəyərli cəhətlərinin görünməsinə mane olub.

Atamın da özünüislah proqramları olmuşdur. O, amalçı, xalqçı və fədakar ruhlu insan olub. Mehdi əmi ilə atamın əlaqəsi iki qardaş münasibətindən geniş olub, müridlə mürsid və iki dost kimi bir-birinə qarşı duyğusal və hörmət dolu münasibətləri olub. Bu hiss o qədər güclü olub ki, onların həyat yoldaşlarına da keçib. Məsələn, atam şəhid olanda əvvəlcə bizim Əhvazdakı qonşumuz Sərdar Əsədiyə xəbər verirlər. Onun xanımı əvvəl deyir ki, Mehdi yaralanıb, sonra deyir ki, şəhid olub. Lakin anam inanmır, deyir ki, Həmid şəhid olub, çünki Həmid sağ ola-ola ağa Mehдинin şəhid olmasına imkan verməz.

Şəhid Həmid Bakiri döyüş yoldaşlarının rəvayətində

Doktor Möhsün Rzayi

Şəhid Həmid Bakiri 90 nəfərlik bir bölüklə göldən 6 km irəliləyib Cənubi adanın körpülərini bağlamışdı. Beləliklə, bir düşmən döyüşçüsü də adalardan qaça bilməmiş, hamısı əsir düşmüşdü. Bu qəhrəman döyüşçü son ana qədər sonralar onun şərəfinə Həmid körpüsü adlandırılacaq bu körpünün üstündə qalıb müqavimət göstərmiş, düşmənlərin müharibə, inqilab və İslam nailiyyətlərini tapdayıb oranı yenidən ələ keçirmələrinə imkan verməmişdi. Qardaşımız Həmid Xeybər əməliyyatında, həqiqətən də, ən böyük qəhrəmanlıqlardan birini göstərmişdi.

Şəhid Həmid Bakiri olduqca əxlaqlı bir insan idi, Mehdi Bakirinin önündə həmişə susurdu, heç vaxt özünü göstərmirdi. Həzrət Əli (ə) Peyğəmbər (s) önündə necə idisə, Həmid də Mehdiinin önündə eləydi. Təəssüf ki, onu gec tanıdıq. Mən Xeybərdən qabaq Mehdiyə demişdim ki,

Həmid bir diviziyanı idarə edə bilər, ancaq heyf, Xeybər də şəhadətə qovuşdu. Onda dostlarım deyirdilər ki, sən gənc komandirləri ovlayırsan, amma Həmid Bakiri buna macal vermədi, şəhid oldu.

Həmid və Mehdi Bakirilərin, Hüseyn Xərrazinin, Şəfizadənin və Əli Təcəllayinin hər biri müharibə dövrünün özünəxas xüsusiyyətləri olan saleh əməlli qəhrəmanlardır. İndi cəmiyyət bu suala cavab axtarmalıdır ki, nə üçün daha Bakirilər yetişmir? Problem nədədir? Nə üçün cibimizdən xərcəlməliyik? Yaddan çıxarmayaq ki, bu yol bir dəfə gedilib, onlar yolu bizim üçün açıblar. İndi bu şəhidlər bizdən bu yolu getməyimizi, Bakirilər kimi insanların yetişib İslam inqilabını və dini müdafiə etmələrini gözləyirlər.

General-leytenant Seyid Yəhya (Rəhim) Səfəvi

Mən şah rejiminə qarşı mübarizə zamanı bir qrupla birlikdə Türkiyəyə, Livana gedib silah gətirir, həzrət imamın bəyanatlarını yayırdım. Bu mübarizələrin bir dönəmində Şəhid Həmid Bakiri ilə birlikdə – onunla Təbriz universitetində tələbəlik zamanı qardaşı Mehdi Bakiri vasitəsi ilə tanış olmuşdum – Türkiyə sərhədinə doğru yola düşdük. Qorxurduq ki, birdən Türkiyə sərhədçiləri maşını diqqətlə yoxlayıb silah-sursatı taparlar. Lakin Allahın köməyi ilə elə olmadı, asanlıqla Suriya sərhədindən keçib Türkiyəyə daxil olduq, Qaziantep və Ərzurum şəhərlərindən keçib İranın Bazarqan şəhəri ilə həmsərhəd olan bir rayona çatdıq. Bazarqan sərhədində də iranlı sərhədçilərin yoxlamasından qorxurduq.

Biz silah-sursatdan əlavə, İranın həssas yerlərində partlatma tərzinə dair bir qədər broşür və kitabça da gətirirdik. Onları köynəyimizin altında gizlətmışdik.

Sərhəddə bədəni yoxlamırdılar, amma onların gizli qalması üçün ehtiyat lazım idi. Həmid Bakiri gömrüyün girişində yerə endi, danışdıq ki, o tayda mənə qoşulsun.

Yoxlanış yerinə çatanda bütün vücudumu qorxu bürümüşdü. Çünki SAVAK-ın təqibi altındaydım, digər tərəfdən, maşın silah-sursatla doluydu. Ələ keçsəydik, bütün əziyyətlər hədər gedəcəkdi. Lakin Allah-taalanın köməyi ilə və Ona təvəssül sayəsində sərhədçilər yoxlama zamanı çox da fikir vermədilər və mən heç bir hadisə baş vermədən sərhəddən keçdim. Həmid Bakiri ilə birlikdə Xoy üçyoluna qədər getdik. Orada məndən ayrılıb Urmiyaya yollandı, mən də Mərəndə getdim.

Bu baxımdan, Şəhid Həmid Bakiri zalım şah rejiminə qarşı mübarizə üçün İrana qonşu ölkələrdən silah gətirməkdə fəal şəxslərdən olmuşdu.

Sərdar Qasim Süleymani

Şəhid Həmid Bakirinin şəxsiyyətini izah etmək üçün üç məsələyə – idarəçilik, əxlaq və fədakarlığa diqqət yetirməliyik. Həzrət Abbas İmam Hüseyin (ə) üçün kim idisə, Həmid də Mehdi üçün oydu. O, heç vaxt Mehdiyə qardaş demirdi, ağa Mehdi deyirdi. Halbuki onun özü də universal bir komandır idi. O elə davranırdı ki, heç kim komandır Mehdi Bakirinin qardaşı olduğunu hiss etməsin. Hər halda, azəridilli bu iki əfsanə qərİbcəsinə və tanınmaz halda şəhadətə qovuşdu. Onların cəsədləri hələ də tapılmayıb.

Müqəddəs müdafiəmizi bütün müharibələrdən ayıran xüsusiyyətlərdən biri şəhidlərin komandirlik üsulu idi. Heç şübhəsiz, biz Bakiri şəhidləri kimi şəxsiyyətlər olmadan qələbə çala, belə bir mənəvi mühit formalaşdırıb müqəddəs müdafiəni əbədiləşdirə bilməzdik.

Sərdar Məhəmmədcəfər Əsədi

Həmidin şəhid olduğunu eşidəndə Mehdi qışqırıb deyirdi ki, əvvəlcə yaralıları gətirin, yalnız yaralıları. Gedib Mehdi Bakiriyə dedim: "Mehdi, Həmidin cəsədi orada qala bilər, qoy gedib gətirsinlər". Çox ciddi şəkildə dedi: "Həmid artıq şəhid olub, qoy qalsın; yaralanmış gənci gətirmək lazımdır, o yaşaya bilər". Nə qədər israr edirdiksə, deyirdi: "Həmidin özü də belə istəyərdi. Daha bu mövzunu bağlayın".

İnsanın öz doğma qardaşından bu şəkildə keçməsi üçün çoxlu mərdlik lazımdır. Özü də onun canı Həmidə bağlı idi, xüsusən də gizli döyüş məsələlərində. Yadımdadır, bir dəfə gizli bir qərargah yaratmışdıq ki, hətta özümüzünkülər də tapa bilməsinlər. Bunu Möhsün Rzayi Mehdiyə tapşırmışdı. Heç mənim də xəbərim yox idi. Onların yanına gedib Mehdiyə dedim: "Mən salam yerinə sənə aclığımı gətirmişəm. Tez ol, yeməyi götür, gəl; indi öləcəm, canım sənə qurban olacaq".

Mehdi Həmidə dedi: "Get qərargaha, bir qədər çörək, pendir, kartof – nə tapsan, yeməyə gətir. Biz də gedib qayıdacağıq".

Həmid çox get-gəl etməsin deyə iki pendir qutusu götürüb gəlmişdi. Onların birini açıb dedi: "Bu ki zay çıxdı". Qalxıb gördüm ki, qutudakı duzlu xiyardır. Dedim ki, heyf, onda o birini aç. O birisi də duzlu xiyar çıxdı. Dedim: "Çörəklə duzlu xiyara da razıyıq; gətir". Hamı gülüşməyə başladı.

Onun oradakı gülüşünü ömrümün sonuna qədər unutmaram.

Şəhid Həmid Bakiri Şəhid Əhməd Kaziminin xatirələrində

*"Şəhid Həmid Bakiri bəəşci düşmənə qarşı qüdrətlə
vuruşurdu".*

Giriş

Şəhid Əhməd Kazimi müharibə zamanı Nəcəf briqadasının komandiri olmuşdu. O, müharibədə illərlə mübarizədən və çoxlu qəhrəmanlıqlardan sonra 09.01.06 tarixində helikopter qəzasında köhnə arzusu olan şəhadətə qovuşdu. Həmid və Mehdi Bakirilər bir müddət Nəcəf qərargahında onun yanında xidmət etmişdilər.

Şəhid Əhməd Kazimi bu iki qardaşın rəşadətlərinə dair xatirələrdən və bir gün onları itirmək qorxusundan danışır. O, Həmid Bakiriyə vəzifə vermək istəyirmiş, amma Həmid qəbul etməyib, deyib ki, yalnız xidmət etmək

istəyir, vəzifə istəmir. O düşünürmüş ki, yalnız işləməklə Allahla əlaqəsi güclənə bilər.

Aşağıda Şəhid Əhməd Kaziminin hələ həyatda ikən Şəhid Həmid Bakiri barədə söylədiyi xatirələri oxuya bilərsiniz.

Qarşıda Abadan əməliyyatı vardı. Mehdi Həmidi göstərərək dedi: "Bu da barəsində danışdığım qardaşım Həmid". O gündən Qüds yolu əməliyyatının sonlarına qədər heç birini görmədim. Əhvazın Qolf qərargahında Mehdiyə yenidən gördüm, təklif etdim ki, gəlib Nəcəf briqadasının yaradılmasına kömək etsin, mənə təklif qoymasın. O da razılaşdı. Biz Qüds yolu əməliyyatından sonra birlikdə proqram və plan hazırlamağa başladım. Əhvazın Şəhid Çəmran universitetinin bir hissəsini bizə verdilər. Çəzzabəyə hücum zamanı Nəcəf briqadasının əsas üzvü yaradılmışdı, İraqın bu güclü hücumu ilə hələ çatılmazlıq hiss olunurdu. Mehdi Bakiri gəlib Həmid Bakiri ilə əlaqə saxladı, ona dedi ki, Təbriz uşaqlarından bir neçə nəfərlə birlikdə Əhvaza gəlsin. Həmid orada daha yaxından tanıdım və fikirləşdim ki, ona vəzifə verməliyəm.

Həmid razılaşmırdı, deyirdi ki, yalnız xidmət etmək istəyirəm. O düşünürdü ki, yalnız işləməklə Allahla əlaqəsini gücləndirə bilər. O, ən çətin işləri görürdü; hətta qəsdən və gizlicə, adının çəkilməsini istəmədən. Mən də razılaşmırdım, kimin adının üzərinə barmaq qoyduğumu bilirdim.

Bilirdim ki, yaşda məndən böyükdür, təhsili də çoxdur, inqilab mübarizələrində də böyük işlər görüb, hətta hərbi təlim üçün xaricə gedib, təcrübəsi məndən olduqca çoxdur. Fikirləşirdim ki, yaxşı istiqamət komandiri olacaq.

Əlbəttə, briqada komandiri olmağa da layiq idi, lakin olmurdu, çünki o zaman briqadalar bir diviziyadan böyük potensiala sahib idilər, yalnız adları briqada idi. Biz öz briqadamızın tabeliyində başqa bir briqada da yarada bilməzdik. Odur ki, istiqamət komandiri kimi ondan istifadə etməyə məcbur idim. Həmid razılaşmırdı, mənə israr edirdim. Axırda dedi ki, yalnız batalyon.

İsfahanlı uşaqlardan ibarət bir batalyonu ona tapşırıdım. Əslində isə minnəfərlik bir birləşmə idi, düzünə qalsa, nəzərdə tutduğum briqadaydı. Batalyonun adı yadımda deyil. Həmidin əməliyyat planlarında və iclaslarda effektiv iştirakını xatırlayıram. Təmas xətti barədə dəqiq məlumatlar verirdi, daha açıq baxışla plan hazırlamağımıza kömək edirdi.

Fəthülmübin əməliyyatına bir neçə ay qalırdı, Həmid boş oturmurdu; ya şəxsi heyətə ağır təlim keçirdi, ya kəşfiyyata gedirdi, ya da iclaslarda bizim və düşmənin mövqeyini izah edirdi. İsfahanlı uşaqlarla o qədər tez səmimiləşdi və bacarıqlarını o qədər tez göstərdi ki, qorxdum, öz-özümə düşündüm ki, Allah eləməmiş, birdən onu tez itirərəm.

Bunu Fəthülmübin əməliyyatına beş-altı gün qalmış öz-özümə düşündüm. Onda az qalmışdı, əlimdən çıxsın. O, bir bölgəyə yerləşmişdi, qərara alınmışdı ki, oradan başqa bir istiqamətə getsin və həmin yerdən də əməliyyata başlayaq. Düşmən bizim böyük əməliyyatımızı sıradan çıxaracaq geniş bir hücum keçdi. Onlar gücləndirilmiş bir diviziya ilə hücum edəndə biz Rıqabiyədə idik. Bizim bütün müdafiə mövqeyimizi sıradan çıxarıb uşaqların təlim üçün çadır qurduqları yerə çatdılar. Həmid orada özünü göstərdi, ağıllı tədbirlə plan qurdu, bütün şəxsi heyətini bölgəyə yayıb düşməyə hücum etdi, böyük zərbə

vurdu, əvvəlki mövqeyinə geri çəkilməyə məcbur etdi. Beləliklə, hücum dəf olundu. Bir-iki gündən sonra Fəthülmübin əməliyyatı başlayanda da ən çətin istiqamət Həmidə düşdü. O, orada da uğurla çıxış etdi.

Bu əməliyyatla Beytülmuqəddəs əməliyyatı arasında fasilə çox az oldu. Çox vaxtımız yox idi. Bu əməliyyat həm bölgəsinin böyüklüyünə, həm yerin hamar olduğuna, həm də Karun çayından keçməyə görə öncəki əməliyyat kimi çox geniş və mürəkkəb idi; biz piyada qüvvələrlə caydan keçməli idik.

Əməliyyat baş tutdu. Əməliyyatın 25-ci günündə sərhədi qorumaq bizə tapşırıldı. İraqlılar hələ Xürrəmşəhrin içində müqavimət göstərirdilər. Bizim Fəth qərargahına yerləşmiş birləşməmizə Xürrəmşəhrə tam təmizləmə əməliyyatına getmək tapşırıldı. Çünki hələ əməliyyatın bütün məqsədləri əldə edilməmişdi. Həmidin batalyonu çox itki vermişdi. Düşündüm ki, gərək şəxsi heyətə istirahət verim. Ancaq bunu Həmidə deyəndə narahat olub dedi: "Biz gərək avanqard olaq, Xürrəmşəhrə ayağını qoyan ilk batalyon olaq".

Elə də oldu. Biz Xürrəmşəhr bölgəsinə getdik, tapşırıq yerimiz müəyyən edildi, kəşfiyyətə başladıq. Gecə də əməliyyat başlandı və mövqeyi ələ keçirdik. İraqlılar Xürrəmşəhrin daxilindən bizə güclü təzyiq göstərməyə məcbur oldular, şəhərin ətrafında itirdikləri mövqeləri geri almaqdan ötrü Şələmçə magistralından çoxlu canlı qüvvə gətirdilər. Məqsəd iki torpaq istehkamı geri almaq idi: Marid və Ducidarə istehkamlarını. Bir tərəfdə biz işləyirdik, bir tərəfdə Hüseyn Xərrazi və onun İmam Hüseyn (ə) briqadası. Hüseyn Xərrazi yeni körpü tərəfdən Xürrəmşəhr-Şələmçə magistralına doğru gəlmişdi, biz də gömrük tərəfdən. Atəş o qədər güclü idi ki, düşmən gəlib

mövqelərin birini tutdu. Həmidin batalyonu gecə əməliyyatda olmuşdu. Mən onlara görə narahat idim. Gömrükdə motosikletlə onların yanına getmək istədim, amma mümkün olmadı. Motosikleti buraxıb piyada yola düşdüm. İraqlılar atəş açdılar. Həmid məni uzaqdan görüb təhlükəsiz yolu göstərdi. İstehkamın içinə girib dedim ki, vəziyyət necədir? Dedi ki, iraqlılar yolun o tərəfindədirlər, biz də bu tərəfində; nə olursa-olsun, gərək onları vuraq. Danışa-danışa bir qab xörəyi mənə uzadıb təklif etdi: "Bismillah!"

– Nuş olsun! – dedim.

Həmiddən planını söyləməsini istədim. Dedi ki, istehkamda bir dəlik tapıb, oradan girmək istəyir. Səhər saat 11 idi. Batalyonu hazırlayana qədər yarım saat keçdi. Onları yoldan keçirmək və oradan da iraqlıların arxasına aparmaq istəyirdi. Bizim qüvvələrimiz həmişə gecə hücumu keçirdilər, gündüz hücumu Həmidin ağılna gəlmiş yeni bir plan idi. O, 400-500 nəfərlik batalyonla iki düşmən briqadasını dayandırmaq istəyirdi. Bu işə cəsarət tələb edirdi. Düşmənin iki əsas batalyonu mövqedəydi, iki batalyonu da arxada ehtiyatda. Doğrusu, onların necə ciddi hücumu keçdiklərini gördüyümə görə Həmidin məqsədinə çatacağına çox da əmin deyildim. Razılıq verməyim də bundan ötrü idi ki, heç olmasa, düşməne qarşı bir sarsıdıcı hücumumuz olsun, bundan artıq irəliləmələrinə imkan verməyə, axşam düşsün, sonra özümüzü onlara daha çox göstərək.

Şəxsi heyət Həmidin planına uyğun şəkildə əməliyyata yola düşdü. Mən hələ narahat idim. Bunu Həmidə də bildirdim. Ona düşmənin tanklarının, habelə piyada qüvvələrinin çox olduğunu söylədim. O dedi: "Narahat

olma, Əhməd, o tərəfdə bir kanal var, uşaqlara demişəm ki, ora getsinlər".

– Dəqiq yeri hardadır? – deyə soruşdum.

– Asfalt yolun arxasında Marid bəndinə tərəf bir döngə var.

– Axı ora iraqlıların gəldiyi yola bitişib.

Başə saldım ki, onlar şəhərin içindən gəlməyiblər, çayın kənarından gəliblər. Əgər uşaqlar onlarla üz-üzə gəlsələr və o kanala çata bilməsələr, qətləiam olarlar. Həmid uşaqlara dedi: "Yoldan keçən kimi maksimum sürətlə qaçıb özünüzü kanalın o tərəfinə yetirin".

Oranı iraqlılar özləri qazmışdılar. On nəfər keçəndən sonra kanalda döyüş başlandı. Mövqeyin vəziyyəti elə idi ki, çox cəld və dəqiq plan hazırlamalı və dərhal icra etməli idik. Atəşimiz gücləndi. Ehtiyat qüvvələri döyüş yerinə çata bilmədilər və düşmən mühasirəyə düşdüyünə əmin oldu. Xürrəmşəhrin bütün mövqələrində döyüş getdiyinə görə bu hücumla mühasirə fikri güclənirdi. Təslim olanlar hər dəqiqə çoxalırdı. Uşaqlar Maridə tərəf gedib onu ələ keçirdilər. Gecə şəhərə doğru getməyə hazırlaşanda atəş səngidi. Ertəsi gün günorta çağı zirehli qüvvələrin bir neçəsinə dedim ki, gedib oraya yerləşsinlər.

Birdən bir düşmən fərquonu sürətlə bizim mövqeyimizə doğru gəlməyə başladı. Uşaqlar ona atəş açdılar. Gəlib mövqeyin önündə dayandı. İçində bir iraqlı general-mayor vardı. Həmin nahiyədə əməliyyata gəlmiş briqadanın komandiri idi. Avtomobildən endi. Həmidlə mən sınıq-salxaq ərəbcəmişlə onunla danışdıq, dedik ki, əməliyyat planlarını söyləsin. Xəritə üzərindən öz vəziyyətlərini izah etdi. Bildik ki, özlərini çox itiriblər.

Günortaya yaxın şəhərə getdik. Həmid dəmiryol xəttindən keçib çaya getməli idi. Bir neçə dəqiqədən sonra ratsiya ilə əlaqə saxlayıb dedi ki, Əhməd, bitdi.

– Tam bitdi? – deyə soruşdum.

– Tam bitdi, ancaq burda elə vəziyyət yaranıb ki, gərək köməyə gələsiz; böyük qiyamət səhnəsidir.

Tez özümü şəhərə yetirdim, gördüm ki, iraclılar dəstə-dəstə gəlib təslim olurlar. Küçələrdə iynə atsaydın, yerə düşməzdi. Həmid dedi:

– Sayları bizdən çox imiş. Gərək özləri bunu bilməsinlər. Elə et ki, tez geriyyə getsinlər.

Bəlkə də, Həmidin bu və sonrakı qəhrəmanlıqlarına görə söz çıxarıb dedilər ki, vəzifədən, rütbədən ötrü bu işləri görür. Arxasınca həmişə danışdılar; Kürdüstanı və Qərbi Azərbaycanı deyirəm. İndinin özündə də bəzi pıçıpıçlar olur. Lakin Həmidin vəzifə üçün, kiminsə yerini tutmaqdan ötrü gəldiyini düşünənlərin çoxu sonradan anladı ki, o, daha əhəmiyyətli şeylər barədə düşünürmüş. O, bunu qanıyla sübut etdi; sübut etdi və mənim təklifimi rədd elədi.

Mehdi Bakiri Beytölmüqəddəs əməliyyatının ikinci mərhələsində bel nahiyəsindən yaralandı. Güclü ağrısı vardı. Onu tez geriyyə göndərdik. Həm ondan ötrü nigaran idim, həm də Həmidə necə xəbər verəcəyimi bilmirdim. Hələ tərəddüddə ikən özü zəng vurub dedi:

– Narahat olma!

– Nədən? – deyə soruşdum.

– Olan işdir, gərək bir qədər dözümlü olaq.

Elə bildim ki, kiminsə şəhid olduğunu söyləmək istəyir.

– Mehdi yoxdursa, biz varıq, – dedi.

– Sən hardan eşitdin? – deyə soruşdum.

– Qarğa xəbər gətirdi! Zəng vurdum deyim ki, narahat olma. O Mehdi ni ki, mən tanıyıram, bu asanlığa Əzrayıla can verməz.

Əməliyyat bitdi. Həmid geri gəlib dedi ki, bir neçə günlüyə Urmiyaya getmək istəyir. Dedim:

– Bu şərtlə ki, qayıdasan.

– Yaxşı.

Bir neçə gündən sonra Əhvaza Qolfa getdim. Ağa Möhsün Rzayi məni gözləyirdi. Dedi: "Qərara gəlmişik ki, Mehdi ni Həmidin köməkçiliyi ilə birləşmələrimizdən birinə komandir təyin edək".

O, razı idi, mən sə narazı. Hər birimiz də fikrimizi əsaslandırırıdıq. Mən birdən təklif hiss edib öz-özümə düşündüm: "Təxminim düz imiş. Mən Mehdi ni çoxdandır itirmişəm".

Komandirlik gücünə, tabeliyində olan böyük canlı qüvvəyə və döyüşçülərinin ona can-başla tabe olduqlarına görə başqa bir birləşmənin komandiri olmağa qadir idi. Haqqı da bu idi, ancaq mən onun yoxluğuna dözə bilmir, qalması üçün israr edib deyirdim: "Nəcəf briqadasını azərbaycanlı uşaqlar idarə edirlər, yalnız Mehdi onlara yaxşı komandir ola bilər".

Faydasız idi, ancaq "yox" eşidirdim. Hirsimə son verib yalvarmağa başladım: "Sən Allah, qoy Mehdi mənim yanımda qalsın!"

Ağa Möhsün dedi: "Bizim Aşura adlı bir briqadamız var, onu Azərbaycan bölgəsindən gəlmiş döyüşçülərə vermək istəyirik. Sən özün də. Onlara kimi komandir təyin edə bilərik ki, həm buna layiq olsun, həm də sözünü dinləsinlər?"

Dinmədim. Sakit qalmağa məcbur idim. Sükut isə razılıq deməkdir. Həmin sükut və razılıqla Mehdi nin

yanına getdim, onun üçün hansı yuxunu gördüklərini söylədim. Çox təəccübləndi, inanmayıb dedi: "İnşallah, belə olmaz. Mən burda, Nəcəf briqadasında qalmaq istəyirəm".

O düşündü ki, həmin birləşməni xüsusi bir bölgəyə versələr, problem yaranar. Ağa Möhsünə də bunu dedi. O isə əvvəl sakitcə, sonra isə əmrlə dedi: "Gərək Aşura briqadasına rəhbərlik edəsən, Mehdi! Əgər ehtiyac olmasaydı, belə danışmazdım".

Nəhayət, Mehdi razılaşdı. Həmid də Mehdi ilə getdi və mən tək qaldım. Artıq üç birləşmə olmuşduq. Biz əvvəldə iki birləşmə idik, bir mövqe və istiqamətdə işləyir, həmişə də bir-birimizi tamamlayırdıq: bizim birləşməmizlə Xərrazinin birləşməsi; yəni Nəcəf və İmam Hüseyn (ə) briqadaları. İndi isə Aşura briqadası ilə üç birləşmə olduq. Bütün iclaslarda bir yerdə olur, bütün əməliyyatlarda yan-yanaya iştirak edirdik.

Həmidlə Mehdi çox tez parladılar, briqadalarını diviziyaya çevirdilər, yaxşı əməliyyatlar keçirdilər və növbə Xeybər əməliyyatına çatdı.

Xeybər böyük və çətin əməliyyat idi; həm strateji, həm taktiki, həm də spesifik coğrafiyası və suyu baxımından. Mən Mehdi ilə əvvəldən birlikdə idim; hətta çox gizli kəşfiyyatlarımızdan bəri. Biz o zaman yerli paltarlar geyinir, qayıqla və bizim nə üçün gəldiyimizi bilməyən bələdçilərlə gölün qamışlıqlarında üzürdük, kəşfiyyatımız qüsursuz, dəqiq olsun deyə nəfəs də almırdıq. İlk dəfə idi belə bir yerə gedir, belə bir su görürdük. Su bir yerdə axırdı, bir yerdə axmırdı; heç nəyi proqnoz etmək mümkün deyildi. Mehdi ilə mənim fikrim bu idi ki, əməliyyat lazımı texnika və avadanlıqlarla baş tutmalıdır. Lakin təəssüf ki, Xeybərdə o texnika yox idi. Xeybər

böyük və tam uğurlu bir əməliyyat ola bilərdi. Düşmən bizim bu bölgəyə gedəcəyimizi güman etmirdi. Bunu döyüş növü və texnikamızdan təxmin etmişdi. Buna görə də çox qəfil yaxalandı, bizim böyük qələbə üçün gəldiyimizi görəndə isə lazımı texnikamız yox idi. Belə döyüşdə kim daha cəld olsa, qələbə çalır. Biz yerə, quruya, Tələiyyə cəbhəsinə arxalanmağa məcbur idik. Gərək ora ələ keçiriləydi, oradan Xeybər cəbhəsinə lazımı şeyləri daşıyırdıq. Əlbəttə, Tələiyyə cəbhəsi ələ keçmədi və nəticədə adaları qorumaq olduq.

Əməliyyat başlayanda suyun bir neçə kilometrliyindən keçib gölü arxada qoymalı, adaya girib vuruşmalı, oradan keçib Nəşvəyə və digər müəyyən hədəflərə doğru irəliləməli idik. Biz bu qüvvələrin çoxunu birinci gecə adaya daxil etməli idik ki, təmizləmə əməliyyatına getsinlər. Canlı qüvvənin bir hissəsi qayıqla gəlməli idi, bir hissəsi ertəsi gün gündüz, bir hissəsi də növbəti gecə; sonuncu hissə isə helikopterlə daşınmalı idi.

Həmid Səvib kanalını bağlamaq üçün birinci qayıqlarla yola düşdü. Bu kanaldan adaları bir-birinə birləşdirən Şüheyat adlı körpüyə yol vardı. O körpü ələ keçirilməli idi ki, iraclılar adaya girə bilməsinlər. Həmid tez hədəfinə çatdı və oradan tez-tez məruzə etməyə başladı. Biz adaya girib Həmidlə əlaqə saxladıq. Dedi ki, Şüheyat körpüsü bizdədir, canlı qüvvə gətirmək istəyirsinizsə, heç bir problem yoxdur.

Gecəydi; helikopterlə getməli idik, o da mümkün deyildi. Pilotların birinci belə işi idi, hərəkətləri olduqca zəif idi. Canlı qüvvə pərakəndə haldaydı, müxtəlif yerlərdə, bəzən də bir-birindən uzaqda enirdilər. Helikopterlər yolu da itirirdilər. Səs də olduqca çox

çıxırdı. Bəziləri ilk dəfə idi helikopter görürdü, o vaxta qədər helikopterdən eniş təlimi keçilməmişdi.

Canlı qüvvəni toplayıb Həmidin dediyi yerlərə getməyə hazırlaşdıq. Adaya çatanda gördük ki, düşmənin hava hücumundan müdafiə qurğuları sıradan çıxmayıb. Bütün gücümüzü toplayıb onları birtəhər sıradan çıxardıq. Yarım saatdan sonra bir zirehli kolon bizə hücum etdi. Oradakı bir neçə nəfərlə müqavimət göstərdik, düşmənin zirehli kolonunu məhv edib bir neçə nəfərini əsir tutduq. Əgər onlar körpüyə tərəf gedib adadan çıxsa bilsəydilər, bəlkə də, Həmid üçün problem yaranardı.

Tez bütün qüvvələri çağırıb müdafiə mövqelərinə tərəf apardım. İlk döyüş orada başlandı. Sühbə qədər bütün batalyonları adaya daxil etdik. Həmidin yanına da getdim, gördüm ki, körpünün üstündə yaxşı mövqe seçiblər. Qayıdıb digər batalyonlara lazımi məlumatları verdim.

Adadan düşmənin müqavimətinə dair məlumatlar gəlirdi. Onlar da sühbə qədər zərərsizləşdirildilər və ada təxminən bütünlüklə bizim əlimizə keçdi. Çoxlu qənimət və əsir götürdük. Əsirləri helikopterlə aparmaq mümkün deyildi, çünki həm sayları çox idi, həm də düşmən qırıcıları helikopterləri vururdu. Onları bir neçə qayıqla adadan çıxarmağa məcbur olduq.

Həmidlə əlaqə saxlayıb dedim ki, növbəti hədəflərə hazır olsun. Xəbər gəldi ki, Tələiyyədə ciddi problem yaranıb, əməliyyat irəliləyə bilməyib. Bu baxımdan, sol cəbhəmizdə vəziyyət müəyyənləşənə qədər dayanmalı olduq.

Həmidə yaxın idik, təxminən 1 km məsafəmiz vardı. Onun ələ keçirdiyi körpüdən keçməli idik. Hərəkətimiz Tələiyyenin tutulmasından asılı idi, biz onlarla birlikdə irəliləməli idik. Tələiyyə fəth edilmədiyinə görə

getməyimizin də mənası yox idi. Digər tərəfdən, iraqlıların başlarını qarışdırmaq üçün bizim sağ tərəfimizdən razılaşıdırılmış bir hücum baş tutmuşdu. Lakin düşmən o qədər təzyiq göstərdi ki, sağ tərəfimizdə də problem yarandı. İraqlılar özlərini böyük bir döyüşə hazırlayırdılar, biz də gözləyirdik ki, uşaqlar axşama qədər Təlaiyyəni ələ keçirsinlər, birlikdə Nəşvəyə gedək. Təəssüf ki, Təlaiyyənin tilsimi sınımadı. Bizə dedilər ki, həmin adadan Təlaiyyəyə gedin. Lakin məsafə böyük idi.

Həmid körpüsündən əlavə, başqa bir körpü də vardı, iraqlılar oradan canlı qüvvə daxil edirdilər. Düşmənin, ümumiyyətlə, adalarla işi yox idi. Bu, gizli də deyildi. O, bir neçə körpüdən keçib Təlaiyyəni gücləndirdi, bizim arxamızda su olduğunu, arxadan dəstəksiz qaldığımızı biləndə bütün gücünü və atəşini Təlaiyyəyə yönəltdi. Odur ki, biz oraya getməli idik. Lakin oradakı uşaqlara birləşə bilmədik, məcbur qalıb Təlaiyyənin arxasına, iraqlıların silah-sursat keçirdiyi körpülərin yaxınlığına getdik. Düşmən qüvvələri daha çox, körpünün o tayında idilər. Biz adalarla təkbaşına qaldıq.

Ertəsi gün səhər çağı adalarda əsas döyüş başlandı. İraqlılar onları ələ keçirmək üçün bütün qüvvələrini səfərbər etmişdilər. Bütün Xeybər əməliyyatı logistik dəstəyi, artilleriya atəşi və silah-sursat yardımı olmayan məhdud bir ərazidə mərkəzləşdi. 50-60 km-lik məsafədən artilleriya dəstəyi vermək olmurdu. İraqlılar bizim bu çatışmazlığımızdan xəbərdar idilər. Buna görə də təxminən cənub tərəfdən, Səvib kanalının o tayından gəlib adalara mərkəzləşdilər. Sonra da Təlaiyyədəki qüvvələri ilə birləşdilər və oradan əks-hücum başlandı.

Birinci gün əks-hücumları məğlubiyyətlə üzləşdi. Adaya dayanmadan atəş yağdırdı. Adanın ətrafı su idi,

ortası da bataqlıq. Hamı yoldan keçməyə məcbur idi. Yol isə hündürdəydi, keçən piyada və maşınlar tank atəşlərinə məruz qalırdı.

İkinci gün Həmid Bakiriyə və Şüheyat körpüsünə güclü hücumla keçdilər. Körpünü Həmiddən almaq istəyirdilər, o isə vermirdi. Biz də Nəşvəyə aparmaq üçün gətirdiyimiz qüvvələrdən tez-tez ona köməkçi göndərdik. Qalanını da adada lazımi yerlərə bölüşdürmüşdük.

Körpünü bir neçə dəfə Həmiddən aldılar, o isə yenə geri aldı. Üçüncü, ya da dördüncü gündə düşmən Tələyyə səmtindən ağır atəş yağdırmağa başladı. Belə ki, Şəhid Himmət və başqa bir neçə komandir adaya bizim yanımıza gəlməyə məcbur oldular. Orada daha komandir və qeyri-komandir yox idi, kimin əlinə hansı silah keçirdisə, götürüb vuruşurdu. Mehdi Bakiri pulemyot götürdü, mən də qumbaraatan tapdım. İmam Xomeyni adaların bizdə qalacağına əmin olmuşdu. Biz onu xatırlayıb enerji toplayır, dayanmırdıq.

Sübhə yaxın hələ vuruşurduq. Birdən xəbər gəldi ki, düşmən Həmid körpüsündən keçib, adaya çatmaq üzrədir. Mehdiyə dedim: "Belə xeyri yoxdur, gərək birimiz Həmidin yanına getsin".

Həmid vəziyyətini tez-tez məruzə edir, qüdrətlə və soyuqqanlıqla canlı qüvvə və silah-sursat istəyirdi. Bizim də nəyimiz vardısı, göndərdik: RPG qumbaraatanı, Kalaşnikov avtomatı, 60 mm çaplı minaatan və s. Onların hamısı bizə müəyyən sayda verilmişdi. Biz sursatdan qənaətlə istifadə etməyə məcbur idik, sursat gətirməyə nəqliyyat vasitəsi yox idi. Təyyarələr də hər bir hərəkəti nəzarətdə saxlayıb vurur, heç bir sursatın bizə çatmasına imkan vermirdilər. Kim geriyə gedirdisə, bütün patronlarını alıb döyüş yerindəki uşaqlara paylayırdıq.

Mehdiyə dedim ki, mən Həmidin yanına gedirəm. Onunla məsafəmiz çox deyildi. Piyada yola düşdüm. Atəş o qədər güclü idi ki, heç kim irəliyə salamat gedib çıxa bilmirdi. O, məni görən kimi güldü. Azəricə soruşdum: "Nə xəbər?"

Atəş daha da güclənmişdi. Mənim orada qalmağımı istəmirdi. Çalışdı, gölə aparıb bir yerdə gizlətsin ki, xəsarət almayım. İraqlılarla məsafə az idi. Qumbaraatanla, avtomat qumbarası ilə, helikopterlə - ağıla gələn hər bir silahla vururdular. Ona dedim: "Həmid can, lazım deyil, mən sizin yanınızda qalmağa gəlmişəm, hardasa gizlənməyə yox".

Düşmən qüvvələri o qədər çox idi ki, əgər daş atsaydın, mütləq birinin başına dəyərdi. Çoxlu qüvvə və güclü atəşlə kanalın arxasını təmizləməyə gəlmişdilər. Körpünün bir hissəsi hələ əllərindəydi. Oradan heç kimi keçməyə qoymurdular. Gördüm ki, mövqeyi saxlamaq mümkün deyil, qalmaq getməkdən olduqca çətindir. Getmək isə bütün adanı əldən vermək deməkdir. Bu isə imkansız idi.

Həmid istehkamın üstündə mənim yanımda oturdu. Danışdığımız yerdə bəzən arxamıza baxıb iraqlıları, açılan atəşləri, şəhid olmuş və ya yaralanmış uşaqlarımızı görürdük. Sursatları bitmişdi, amma diş və dırnaqları ilə mövqeyi saxlayırdılar. Onlar yalnız hədəfə dəyəcəyinə əmin olduqda atəş açırdılar.

Bir pikap dolu canlı qüvvə bizə doğru gəlirdi. Hamısı bizə baxır, əl yelləyirdi. Gözlərimiz önündə bir mərmə gəlib pikapa dəydi, onu partlatdı. Maşının hər yerindən qan axır, qırmızı şalalə kimi yerə tökülürdü. Onlar Həmid Bakiriyə köməyə gələn qüvvələr idi. Həmid dodağını

dişləyib gözlərini qana dikdi. Nəsə demək istəyəndə dilləndim:

- Allah... Özü hər şeyi... - başımı aşağı saldım. - Yəqin bu işlərdə... bir xeyir var.

Qərara gəldik ki, arxamızda bir neçə müdafiə mövqeyi yaradaq. Amma oranı da itirsək... Vay, oranı itirsəydik, bütün kanal onların əlinə keçərdi, sonra da körpü və ada. Tanklarını adaya yeridərdilər və ada əsl atəş cəhənnəminə dönərdi. Tez-tez arxadakı mövqələrimizə baxır, köməkçi qüvvələri gözləyirdik.

Mehdi Bakiri ilə əlaqə saxlayıb dedim: "Nə qədər buldozer varsa, hamısını apar bizim oturduğumuz yerə. De ki, cəld yolu qazıb bir torpaq sipər qursunlar. Vaxt çox azdır".

Daha nə canlı qüvvə gələ bilərdi, nə qarşılıqlı atəşimiz vardı, nə də sursatın gəlişi üçün bir yol. Orada qalmaq qərarına gəldim, düşündüm ki, geriyyə yol yoxdur. Bu zaman yanımıza 60 mm çaplı bir raket mərmisi düşdü. Həmid Bakiri yerə yıxıldı, başından qan axdı. Mən dayanmadan onu çağırırdım. Gördüm ki, özümə də qəlpə dəyib. Rəbitəçim qolumun qanını görüb israr etdi ki, geriyyə gedək.

Uşaqların birini çağıraraq dedim: "Tez Həmidin cəsədini götürüb geriyyə aparır, sonra da yerinə qayıdırsan!"

Uşaqlar israr edirdilər ki, geri qayıdım, mənə gedə bilmirdim. Başımı çevirib gördüm ki, irəqlilər körpünün üstündən gəlirlər. Kanala tərəf gedəcəkdilər. Məcbur qalıb kanal döngəsinə keçdim. İraqlıların atdığı avtomat güllələri bizim iyirmi metrliyimizə, torpaq sipərin qarşı tərəfinə dəyirdi. Gedib Mehdi'nin sənğərinin yerləşdiyi yerə çatdım. Çalışırıdım ki, Həmidin şəhid olduğunu bilməsin. Qışqıraraq tibb işçisini çağırıdım.

Mustafa Mövləvi mənim yaralandığımı görən kimi israr etdi ki, geriyə gedim. Mehdiyə də dedi ki, mənimlə getsin. Mehдинin səngərinə yaxınlaşıb dedim: "Bura gəl, səninlə işim var".

Mehdi səngərdən çıxdı, mənim yanıma çatan kimi səngərə bir top mərmisi düşdü, içindəki üç nəfərlə birlikdə partladı. Bunu ikimiz də gördük.

İraqlılar sürətlə körpüdən keçirdilər. Mehдинin fikri səngərdəki uşaqlarda qaldı, mən yavaşca bir nəfərə dedim ki, get, Həmidin cəsədini gətir. Mehdi bunu eşidib dedi: "Lazım deyil, qoy qalsın".

Elə bildim ki, eşitməyib, bilmir, ya da səhv başa düşüb. Dedim: "Mən başqa bir əmr..."

- Mən bilirəm, Həmid şəhid olub, – dedi.
- Onda qoy gedib gətirsinlər.
- Lazım deyil.
- Nə lazım deyil? İndi zamanıdır, sonra mümkün olmaya bilər.
- Deyirəm ki, lazım deyil.
- Ancaq mən deyirəm ki, gedib gətirsinlər.
- Lazım deyil deyirəmsə, yəni lazım deyil.
- Nə üçün?
- Nə vaxt digər cəsədləri gətirsək, Həmidin cəsədini də gətirərik.

Vəziyyətinin normal olub-olmadığını bilmək üçün gözlərimi gözlərinə dikdim. Gördüm ki, həmişəkindən də normaldır, özü də illərlə birlikdə olduğu, qəm və sevincini bölüşdüüyü, iki bədəndə bir ruh kimi olduğu qardaşını itirən anda. Çox cəld şəkildə bir kənara gedib müdafiə üçün plan hazırlamağa başladı. Mən yaralı bədən və yorğun ruhla təcili yardım məntəqəsinə getməyə məcbur oldum. Fikirləşdim ki, ayaqüstü yaramı bağlatdırıb

qayıdaram, görüm Mehdi hələ də soyuqqanlılığını qoruya biləcəkm. İsrar edib dedim ki, qoy uşaqlar axşam gedib Həmidini gətirsinlər, hələ gec deyil. Başını yelləyib dedi: "Yox! Bu qədər israr eləmə, Əhməd, ya hamı, ya heç kim!"

Mövqə əlimizdən çıxdı. Orada qalanlar ya şəhid oldular, ya da əsir düşdülər. Vəziyyəti anbaan həssaslaşan bir adanı müdafiə etmək üçün gedib növbəti mövqeyə yerləşdik. Hər 200-300 metrlik ərazi bir komandirə tapşırıldı, hərə bir plan təklif etdi. Beşgünlük müqavimət zamanı çoxlu çətinliklərə sinə gərüb adaları qoruya bildik. İyirmi gündən sonra Mehdiyə götürüb Cüfeyrdə bir bölgəyə apardım, istədim ona təskinlik verim, deyim ki, çox narahat olmasın və s. Adanın soyuğu Mehdiyənin sümüklərini çox ağrıtmışdı, beli və ayaqları onu çox incidirdi. Bunu bir çala qazanda, içinə çör-çöpləri töküüb ocaq qalayanda və yanında oturaraq gülümsəyib "Oxay! Oxay!" deyəndə bildim.

– Niyə gedib bir az istirahət eləmirsən? – deyə soruşdum.

– Bəs bu nədir?!

– Burda yox.

Mənə baxdı, yanan çöplərin çirtültüsü altındakı sükutda dedi:

– Narahat olma!

Düz təxmin etmişdi, ona görə narahat idim; ona, Ehsana, Asiyəyə, Həmidin xanımına və cəsədini gətirməyə qoymadığı Həmidin özünə görə narahat idim.

– İstirahət bəhanədir. Həmidin məclisinə görə deyirəm... Gedib iştirak etmək istəmirsən? – dedim.

– Lazım deyil, uşaqlar ordadırlar.

– Lazım deyil, yoxsa gedə bilmirsən?

– Gedə bilmərəm, – ocağın və çubuqların çırtılısı altında deyib gözlərini gözlərimə dikdi. – Mənim diviziyamda olmuş və cəsədləri itkin düşmüş uşaqların ata-analarının gözlərinə baxa bilmərəm.

– Sənin heç bir günahın yoxdur.

– Bəlkə də, var, bəlkə də, yoxdur... Ancaq, bu, onların uşaqlarını mənə tapşırımlarını unutdurmur...

– Həmid ki, səndəndir. O da itkindir, o da orda, digər uşaqların yanında qaldı...

Uzun sükutdan sonra dilləndi:

– Xoş Həmidin halına!

Həmiddən danışanda səsi titrədi, özündən danışanda isə əsla titrəmədi.

– Dua et, mən də gedim, Həmid kimi izsiz-tozsuz – dedi.

Sərdar Hüseyn Əlayi

"Şəhid Həmid Bakiri mənəviyyətli, mehriban və cəsur adam idi".

Giriş

Sərdar Hüseyn Əlayi öz fəaliyyətləri zamanı aşağıdakı vəzifələrdə çalışmışdır:

1980 - Şərqi Azərbaycan vilayəti korpusunun komandiri;

1981 - Şərqi Azərbaycan vilayətinin Bəsic təşkilatının sədri;

1981 - Qərbi Azərbaycan vilayəti korpusunun komandiri;

1982 - Korpusun Mərkəzi qərargahının Əməliyyat və plan üzrə rəis müavini;

1984 - Korpusun Xatəmül-ənbiya qərargahının rəisi;

1985 - Korpusun Dəniz Qüvvələrinin komandanı;

1991 - Müdafiə nazirinin birinci müavini;

1997-2000 - Korpusun Müştərək qərargahının rəisi.

O, özünün Həmid və Mehdi Bakirilərlə xatirələrinin bir hissəsində deyir:

"Mənim Mehdi Bakiri ilə tanışlığım 1975-ci ilə qayıdır. Mən onda Təbriz Dövlət Universitetində tələbə idim. Biz orada dostlaşdıq və bu yolla qardaşı Həmidlə tanış oldum. O zaman inqilabi fəaliyyətlərlə məşğul idik. Nəhayət, inqilab qələbə çaldı, bir müddətdən sonra korpus yaradıldı. Mən Urmiya korpusunun komandiri olanda Həmid Bakirini özümə müavin götürdüm".

Mehdi Bakiri barədə danışılanlara, yazılanlara nisbətən, Şəhid Həmid Bakiridən az danışılmışdır. Bəlkə də, səbəblərindən biri budur ki, o, Mehдинin qardaşı və daimi yoldaşı olduğuna görə Mehdidən danışmaq həm də Həmidin xatirələrini söyləmək deməkdir.

Həmid həmişə Mehдинin yanında olurdu, onun döyüş yoldaşı idi. 25 Fevral 1984-cü ildə Cənubi Məcnun adasında körpünün yanında şəhadətə qovuşanda da şanlı Aşura diviziyasında Mehдинin birinci müavini idi. Bununla yanaşı, Həmidin özü böyük şəxsiyyət, sevimli, mənəviyyətli, mehriban, çalışqan, cəsur, ağıllı və istedadlı insan idi.

Həmid inqilabdan öncə təhsil almaq üçün Almaniyaya getmişdi. İslam hərəkəti başlayanda, İmam Xomeyni Nəcəf-əşrəfdən Parisə köçəndə isə oradan Nofl-le-Şatoya gedib imamla görüşmüşdü. O, bu ziyarətdən sonra Avropanı tərk etdi, xalq mübarizələrində iştirak etmək üçün Suriya və Türkiyə yolu ilə, yüngül silahlarla doldurduğu bir avtomobillə, dostlardan biri ilə birlikdə öz şəhərinə qayıtdı. Ozamankı mübarizlərin bir çoxu belə düşünürdü ki, boş əllə şah rejiminin devrilməsinə ümid

bəsləmək olmaz. Lakin İmam Xomeyni Böyük Allaha ümidlə, qanın xəncər üzərində qələbəsinə inamla və İran xalqına etimadla Amerikaya bağlı olan ən böyük gücü devirdi, yerində ilahi hakimiyyət qurdu. O zaman Həmid, var-qüvvəsi ilə İmam Xomeyninin qələbəsi uğrunda çalışan xalq dəryasından bir damla idi.

Müharibə başlayandan sonra Həmid Bakiri cəbhələrə getdi. O, əvvəlcə Mehdi ilə Abadana yola düşüb düşmənin mühasirəsində olan bu şəhərin müdafiəsində iştirak etdi. Onun və onun kimi döyüşçülərin sayəsində Bəəs ordusu bu gözəl şəhəri işğal edə bilmədi. Həmid düşməni torpaqlarımızdan qovmaq üçün müxtəlif döyüşlərdə plan hazırlayır, əməliyyatlarda fəal iştirak edirdi. O, cənub cəbhələrindən qabaq, İslam inqilabının qələbəsindən az sonra Qərbi Azərbaycan və Kürdüstan vilayətlərində Demokrat və Komala partiyalarının silahlı iğtişəşləri zamanı onlara qarşı döyüşlərdə də iştirak etmişdi. İraq dövləti tərəfindən himayə olunan və silahlandırılan Demokrat partiyası 1979-cu ildə Servo-Urmiya sərhəd yolunu bağlayıb onu və tabeliyində olan döyüşçüləri üç gün yeməksiz və köməksiz mühasirədə saxlamışdı. Onların hamısı bərk xəstələnmişdi, axırda Türkiyə ərazisinə keçməklə Urmiyaya qayıtmağa məcbur olmuşdu.

Müharibədən öncə Səddamın Bəəs partiyasının İranın kürdlər yaşayan bölgələrində silahlı iğtişəşlər yaratmaq planlarının uğursuz qalmasında Həmidin böyük rolu olmuşdu.

Mehdi ilə Həmid bir-birini çox istəyirdilər. Beytölmüqəddəs əməliyyatında Həmid Nəcəf-əşrəf diviziyasının iki avanqard batalyonunun komandiri oldu. O, həm də Aşura diviziyasının bayraqdarı idi, döyüş zamanı problem yarananda Mehdi onu diviziyanın ön

xəttinə köməyə göndərirdi. O, ya taktiki problemi aradan qaldırır, ya da düşmənin hücum imkanlarını sıradan çıxarırdı.

Düşmən Xeybər əməliyyatında ağır əks-hücumla, tankların və zirehli maşınların köməyi ilə Nəşvənin şimalındakı açıq ərazidən daxil olmaq, Cənubi adadakı körpüdən keçib adanı tutmaq üçün var qüvvəsini toplayanda Mehdi Həmidə oraya göndərdi, ona Aşura diviziyasının döyüşçülərinə rəhbərlik edib düşmənin geniş əks-hücumunu dəf etməyi, onu məyus etməyi tapşırırdı. Həmid bir qismi Ərdəbil gənclərindən ibarət olan diviziya döyüşçülərinin köməyi ilə düşmən tanklarına qarşı yaxşı döyüşdü, düşmənin ağır hücumunu dəf etdi, lakin digər qəhrəman döyüşçülərlə birlikdə körpünün yanında şəhadətə qovuşdu və pak cəsədləri orada qaldı.

Məhəmməd rəsulullah (s) diviziyasının komandiri Şəhid Hacı Məhəmməd İbrahim Himmət Həmidin şəhid olduğunu eşidəndən sonra demişdi: "Həmid korpusun mühüm diviziyalarından birinin komandiri olmağa layiq bir döyüşçü idi".

O, bu cümlə ilə cəbhələr üçün Həmidin yoxluğuna dair dərin təəssüfünü bildirdi. Həmidin şəhadət xəbəri diviziyanın təminat bölməsinə çatanda nə yolla olursa olsun, onun pak cəsədini geri gətirmək istədilər, amma Mehdi onlara dedi: "Həmid də digər döyüşçülər kimidir; digər şəhidlərin cəsədlərini gətirənsiz, onun cəsədini də gətirərsiniz". Mehdi qardaşına sevgisinə görə onunla digər döyüşçülər arasında fərq qoymadı. Mehдинin bu addımı Həmidə cəsədi itkin düşmüş şəhidlər sırasına daxil etdi. Bir ildən sonra isə Mehдинin özü də Həmid kimi əbədiyyətə qovuşdu və o da özündən geriyə yadigar olaraq cəsəd buraxmadı.

Döyüş bitmiş, tutduğumuz ərazidə mövqeyimizi möhkəmlətmək mərhələsi gəlmişdi. Mehdi qərargahda idi. Başsağlığı vermək üçün onun yanına getdim, dedim ki, geriyə qayıtsın. Vəzifəm ondan yüksək olduğuna görə həmişə sözlərini dinləyirdi. Lakin bu dəfə evə gedib Həmidin ailəsinə başsağlığı verməsini söyləyəndə razılaşmadı, dedi ki, məktub göndərmişəm, gərək burada qalıb cəsədləri gəlməmiş uşaqlar barədə bir şey düşünüm. Həmin gün mənə dedi ki, gecəni orada qalım. Çünki Ərdəbilin cümə imamı ağa Mürəvviclə birlikdə həmin şəhərin şəhid döyüşçülərinin ailələrindən ibarət bir qrup gələcəkdi.

Onlar gələndə qəzəbli və etirazlı görünürdülər, amma Mehдинin qardaşının cəsədinin də itkin düşdüyünü öyrənəndə üstünə su tökülmüş ocaq kimi dəyişib Mehdiyə təsəkinlik verməyə başladılar.

Həmid Bakirinin yeniyetməlik dostu Rəhim Baqirinin xatirələri

"Şəhid Həmid Bakiri imamı o qədər sevirdi ki, bir dönəmdə ona "ağazadə" deyirdilər".

Şəhid Həmid Bakiri ağazadə deyildi, amma çoxları onu "ağazadə" çağırırdı; yəni imamı bu qədər sevirdi. O, imamdan danışanda "ağa" sözünü xüsusi tərzdə söyləyirdi. O, imamı çox sevdiyinə və tağut rejiminə qarşı mübarizəyə görə Almaniyada təhsili buraxıb Suriya və Livana getdi, mübarizə üsullarını öyrəndi, sonra imamlarla görüşmək üçün Parisdə peyda oldu. İmamlarla tanış olandan sonra mübarizə əzmi də gücləndi, təhsillə həmişəlik vidalaşdı və imamın fədaisi oldu.

Sonbeşik idi, amma həmişə stereotipləri sındırırdı, bəzən ağa Mehdidən önə keçirdi. Kiçik qardaş olsa da, ağa Mehdidən qabaq ailə qurdu. O, Aşura diviziyasında ağa Mehдинin müavini kimi onun tabeliyində olsa da, ondan

önə keçdi, şəhadət darvazasından daha tez daxil olub səməyə yüksəldi. Həmid şəhid olanda ağa Mehdi həm qardaşını itirdi, həm birinci müavinini, həm də daimi dost və yoldaşını. Buna baxmayaraq, ağa Mehdi dedi: "Həmidin şəhadəti Allahın bizim ailəmizə bəxş etdiyi lütfələrindən biridir".

Həmid Bakiri Mehdiyə çox gözləmişdi. İran-Türkiyə sərhədi onların daimi görüş yeri idi. Bu dəfə Mehdi gecikirdi. Bu, onların sərhəddə neçənci görüşləri idi. Silahları Türkiyə sərhədinə qədər gətirib gizlətmək Həmidin işi idi, sərhəddən keçirib Təbrizə gətirmək də Mehdiyə tapşırılmışdı. Dayandığı yerdə iki nəfər onu tutub zorla maşına mindirdi. Həmid özünü itirmişdi, hər an ifşa oluna bilərdi. Fikirləşirdi ki, onların əlindən qaçsın, qışqırsın, onları itələsin... Lakin mümkün deyildi. Qaçmaq fikrini beynindən çıxardı. Burada bu qədər mülki geyimli insan var, təhlükəsizlik məmuru olub-olmadıqları bəlli deyil. Mehdi hər an peyda ola bilərdi. Allaha şükür ki, vaxtında gəlməyib, bəlkə, o da tutulardı. Onların Türkiyə polisi olduqlarını təxmin etdi. Son zamanlarda Həmid sərhəddə çox olurdu, yəqin, şübhələnmişdilər. Odur ki, narahat olmağa dəyməzdi. Türkiyə polisi barədə dəfələrlə ondan-bundan eşitmişdi. Türkiyə həbsxanalarına girənin bir də çıxması çətin məsələydi. Həbsxanaların vəziyyətini xatırlayıb narahat oldu. Qərarını verdi, ciblərini axtardı, nə vardısı, bayıra tökdü. Polisin üzü gülümsədi. Məsələ xeyirlə bitdi və Həmid azad edildi.

Bir dəfə də Mehdi gecikirdi, Həmid yenə onu gözləyirdi. Son xəbər imamın İrana qayıdıışı idi. Mübarizə daha da güclənmişdi. Birdən Mehdi tutarlar! Həmidə başqa bir xəbər çatdı: İnkilab qələbə çalıb! Həmid tələsik sərhəddən keçib İrana daxil oldu. İntizar və qara zülm

illəri sona çatdı. Həmid jandarmeriya postuna getdi. O orada xidmət etmişdi. Kimisə görmək istəyirdi; bəlkə də, köhnə dostlarından birini. Lakin xəbərlər ziddiyyətli olduğuna görə ehtiyat edirdi. Əsgərlərlə söhbət edəndə eşitdi ki, Mehдинin xidmət yeri də buradır. Mehdi hər an gələ bilərdi. Həmidin bütün vücudunu sevinc hissi bürümüşdü. O, bundan sonrakı vəzifələri haqda düşünürdü. Birdən bir səs gəldi: "Bakiri, Bakiri, görüşün var!"

Həmid elə bildi ki, Mehdidir, görüşə gedəndə isə yerində quruyub qaldı; atası idi. O, Mehдинin orada olduğunu düşünüb gəlmişdi, lakin Mehдинin yerinə uzun müddət idi xəbərsiz olduğu oğlunu görürdü. Ata təəccübləndi. Axı Həmid xarici ölkədə olmalı idi! Atanın qucağında bütün deyilməmiş sözlər deyildi. Atasını öpüslərə qərq etdi, bütün bu illər aydın bir xəyal kimi gözləri önündən keçdi, başına gələnlərin hamısı birdən-birə təsəvvüründə canlandı.

İmam Xomeyni Parisə köçəndə Həmid düşünmüşdü ki, o da orada olmalıdır. O, bəyanatları vasitəsiz şəkildə almaq istəyirdi.

Həmid qeydlərində yazır: "Mənim problemlərim özüm üçün çox əsaslı və əhəmiyyətlidir. Hal-hazırda əsla mənəvi rahatlığım yoxdur. Düşünürəm ki, davamlı yerdəyişmələrim də bundan irəli gəlir. Mən özümü çox günahkar hiss edirəm, düşünürəm ki, ömrüm hədəf gedir. Allaha nə cavab verəcəyimi bilmirəm. Hər halda, Fransaya gedirəm ki, inşallah, daha imanlı insanların təcrübələrindən istifadə edib özüm üçün uzunmüddətli bir proqram tərtib edirəm".

Fransanın vəziyyəti elə deyildi ki, Həmid orada rahatlıqla davam gətirə bilsin. Lakin o, vəziyyətə təslim

olan da deyildi. Bundan ötrü getməzdən qabaq bir neçə məsələni özü üçün aydınlaşdırmışdı: “Özümlə hesabımı sıfırladım. Əməllərimə diqqətlə və yenidən baxmaq üçün özüm haqda bildiklərimi yazdım ki, təhlil edim, mənfi və müsbət cəhətlərimi öyrənim, xaricdə mənə hansı təhlükələrin gözlədiyini bilim və bununla da özümə nəzarət edim”.

Həmid mübarizə üçün əsaslı addımlar atırdı. O, "Şübhəsiz ki, Rəbbin həmişə nəzarət yerindədir" ayəsini otağından asmışdı. Az danışır, Quran oxumasını və namaz qılmasını artırır, idman edirdi. O, mübarizəyə özündən başladı, Parisə gedib imamını gördü. Onun itirdiyi vilayət idi, onu da orada, əcnəbi diyarında tapdı. O, bununla bağlı Almaniyadan Fransaya mühacirət etmişdi.

Salam sənə, ey Ruhullah! Bu günlərdə Həmidin sözlərinin əvvəli də, axırı da imamdır. İran, Türkiyə və Almaniyada təhsil susuzluğu Fransada yatdı. Artıq eşq məktəbi açılmışdı. Bu dəfə verilən tapşırıq isə başqaydı. Həmid getməli idi; Suriya və Livana. Orada hərbi təlim keçdi, şəhər və partizan döyüşlərini, kustar bomba düzəltməyi və hərbi idarəçiliyi öyrəndi, sonra dostları vasitəsilə İrana silah gətirdi. Mehdi də bu işdə ona böyük köməkçi idi.

Xaricə səfər qətiləşəndə proqram hazırlığı başladı. Həmid Türkiyəyə yola düşdü, orada qədim dostlarından birini görməyə getdi. Dostu ailəsi ilə kiçik bir evdə yaşayırdı. Fəsadın mərkəzində dindar bir ailə idi. Lakin Həmidin axtardığı yer Türkiyə deyildi. Dayısı oğlu Almaniyada yaşayırdı. Onunla məktublaşma Almaniya gedişini həll edə bilirdi:

“Əziz dayım oğlu

İki-üç gündür Türkiyəyə gəlmişəm, bu məktubu sənə oradan yazıram. Mən bəzi səbəblərə görə İrandan çıxdım, əvvəlcə Türkiyəyə gəldim. Görürəm ki, bura əsla münasib deyil, mənim istək və inanclarımla uyğun gəlmir. Mənim əsas məqsədim elə bir yerdə olmaqdır ki, əvvəla, sərbəst olum, ikincisi, mütalibə və araşdırma imkanları olsun, düşüncə təməllərimi möhkəmlədə və insaniyyət təməlini özümdə yarada bilim. Bundan ötrü azad bir mühit lazımdır. Məncə, orada var. Tədqiqat məqsədilə bir qədər mənbə də lazımdır. Məncə, bu da mütləq olar. Əsas məsələ budur. İkinci məsələ isə budur ki, mən oraya gəlsəm, təhsilimi davam etdirə bilərəm, yoxsa yox?

Üçüncü məsələ də maddi məsələdir. Dayıoğlu! Mehdiyə göndərdiyi pulla təhsil almaq istəyirəm, xərclərimi ailəmin boynuna salmaq istəmirəm. Mehdi də əsgərdir, imkanını məhduddur. İstəyirəm, mənə dəqiq yazasan ki, orada aylıq xərc nə qədərdir və işləmək mümkündür, yoxsa yox”.

Fərhadın yazdığı cavablar ümidverici idi. Həmid də belə davam etdi:

"Fərhad can, Türkiyə universitetlərində təhsilin vəziyyəti pisdır; xüsusən də burada oxuyan iranlı tələbələr əsla mənə görə deyillər. Mehdi də indi Fərəhabad qarnizonunda təlimdədir. Çox tezliklə sənə görə gələcəyə ümidvaram. Burada tələbələr əksərən avaradırlar. İstanbulda bir neçə solçu, deyəsən, iki-üç dindar da var, amma sayları azdır. Türkiyə yalnız dörd ilə bakalavr diplomunu almaq üçün yaxşıdır. Düzü, mən İrandan turist pasportu ilə çıxmışam. Bu pasportla universitetə girə bilərəmmi? Oranın düşüncə və mütalibə baxımından imkanları barədə də mənə yaz.

Nəhayət, şərait düzəldi və Həmid Almaniyanın Aaxen şəhərinə getdi.

Sərdar Mustafa Mövləvi

"Həmid Bakiri şəhid olacağını bildirdi".

Həmidin başı üstünə getdim. Heç vaxt fikirləşməzdim ki, bir gün onu belə görə bilərəm. Həmişə düşünürdüm ki, mən ondan tez gedəcəyəm. Onun şəhid olacağını əsla düşünmürdüm. Bilirdim ki, müharibədə şəhadət var, əsirlik var, yaralanma var. Beynimə gələn ilk fikir Həmidin vəsiyyəti yazması idi. Yadımdadır, Gilanqərbdən gəlməzdən öncə Sədə dərəsində, günorta yeməyində çoxlu istiot yedim, məni incitdi. Təpənin başına qalxdım. Həmid dedi:

- Nə olub, yenə özündən çıxıbsan?
- Vallah, çox darıxıram, – dedim.
- Gəl, sənın qıflını mən açacam. Məncə, radiatorun qaynayıb. Gəl, otur burda, həm saçını qısaltdım, həm də başından çıxan alova su töküm.

Gedib saçqırخان maşını gətirdi, saçını qısaltdı. Sonra dedi ki, mən onun saçını qısaltdım. Bunu edəndən sonra dedi:

– Mustafa, bilirsən, mənə, bu əməliyyat axırını əməliyyatdır.

– Hə, elə deyirlər. Qələbə çalsaq, birbaşa Kərbəla ziyarətinə gedəcəyik.

– Yox, özümü deyirəm. Bu, mənim axırını əməliyyatımdır, bizim yox.

– Hardan bilirsən ki, bizim axırını əməliyyatımız deyil?

– Arxadakı ehtiyat və dəstək qüvvələrimizi özümüə vermədilər. Bu o deməkdir ki, tamam!

– Yəni deyirsən ki...

– Mən əminəm ki, sabah canlı qüvvə gəlməyəcək. Əgər helikopterlər öz əlimizdə olsa, ya qayıqlar... Nə isə, bu qədər deyim ki, biz birinci gecə kimlərlə hücum keçəcəyiksə, onlarla da qalıb vuruşacağıq, – dedi, sonra əlavə etdi: – Heç bilmirəm, bu sözləri sənə niyə deyirəm. Gedim, vəsiyyətnaməmi yazım.

Gedib yazmağa başladı. Yaxınlaşıb zarafata dedim:

– Mənə də bir şey vermək yadından çıxmasın!

– Bir şeyim yoxdur, sənə də verəm... Yox, qoy baxım, – deyib bel çantasına baxdı. – Gözlə, görüm. Deyəsən, sənə sevindirə biləcəm.

Çantasından bir şalvar çıxardı, mənə verib dedi:

– Bu da Həmidinin mirası. Sənidir. Ancaq mən gedəndən sonra geysən, dualarında məni yaddan çıxarma; yadında qalsın!

Kazim Mirvələd

"Həmid Bakiri işləri bölür, özü ən çətinini seçirdi".

Onu ilk dəfə 1974-cü ildə görmüşdüm. Əsla düşünməzdim ki, bir gün mən, Həmid və Mehdi bir olacağıq, o məndən önə keçəcək, sonra hər ikisi məndən uzaqlaşıb bir-bir şəhid olacaqlar və mən acılı-şirinli xatirələrimlə tək qalacağam.

Həmid əsgər idi, Urmiya jandarmeriyasında xidmət edirdi. Mən Mehdi ilə onun yanına getmişdim. Bizim tanışlığımız orada başladı. Əsgərlikdən sonra da Təbrizə bizim yanımıza gəldi, bir evdə qaldıq. O, mütaliyəyə və Mehdinin sözünə əməl etməyə başladı. Mehdi deyirdi: "Gərək həyatı nizam-intizamla yaşayasan; necə ki, Allahın bütün işlərində inanılmaz şəkildə möhtəşəm nizam var". Həmid gələcəyə, siyasətə və mübarizənin ehtimali təhlükələrinə görə narahat idi. Mehdi sakit idi və bu soyuqqanlılığı mənə də keçirdi. Həmid işləri bölür, özü ən çətinini seçirdi. Ağır işlərdə hər ikisi bir-birindən önə keçməyə çalışırdı. Mən də onlara çatmaq istəyirdim.

Gedib birlikdə dağ orucu tutur, nəfsi islah etməyin ibtidai mərhələlərini keçirdik.

SAVAK bizdən şübhələnmişdi, tələbələrin gizli siyasi hərəkətlərini izləyirdi. Mehdi o qədər ehtiyat və ağılla hərəkət edirdi ki, heç kim, hətta SAVAK da hansı xətdə olduğunu öyrənə bilmirdi. Sonralar yayılan SAVAK sənədlərində gördük ki, ondan şübhələnilblər, amma əleyhinə qaneedici bir şey tapa bilməyiblər. Hətta bir dəfə evə tökülüşüb hər yeri axtarmışdılar. Biz onda universitetdə idik. Həmid evdə kitab oxuyarkən içəri girib onu döymüş, demişdilər ki, günü sabah biriniz gəlib bizim suallarımıza qaneedici cavab verməlidir. Mən axşam dedim: "Bu, SAVAK-ın bizimlə ilk ciddi toqquşmasıdır. İndi nə edəcəyik?" Mehdi dedi: "Gərək şübhələrini dağıdaq. Mən özüm gedərəm, siz də soyuqqanlılığınızı qoruyun, elə bilin ki, heç bir hadisə baş verməyib".

Bu, Həmidin SAVAK-la ilk qarşıdurması idi. Ondan sonra özünüislahı, nəfsin tərbiyəsini və mətnlər üzərində işi davam etdirdi. Universitetə qəbul olmaq istəyirdi, amma olmadı. Mehdi ilə mənim dərsimiz bitəndə qərara gəldik ki, Həmidə xarici ölkəyə təhsilə göndərək. Almaniyaya dayısı oğlunun yanına gedib bir müddət qaldı. Sonra məktub yazdı ki, buranın şəraitinə dözə bilmirəm, qayıtmaq istəyirəm. Sonra ərəb ölkələrindən birinə, zənnimcə, Suriyaya hərbi təlimə getdi. Orada olanda uşaqlar pul toplayıb göndərdilər ki, maşın alsın, içinə silah yerləşdirib gətirsin.

Şəhid Həmid Bakirinin taktika dərsi

Əgər taktika üsulları ilə getmək istəyiriksə, dünya ordularının dediklərini icra etməliyik. İmkan olsa, onların taktikalarını öyrənərik, amma baş açmırıqsa, yaxud öz müharibəmizi də görməmişiksə, onları öyrənmək sizi çaşdırar, hətta bəzi yerlərdə yanlış istiqamətləndirər. Misal üçün, bəsicu uşaqların biri gəlib deyirdi: "Ordunun batalyon komandiri, haqlı olaraq, korpusun batalyon komandirinin səhv edib irəli getdiyini söyləyirdi; yəni onlar əsgərlərdən öndə düşməyə hücum edirlər, bu işə tez bir zamanda şəhid olmalarına səbəb olur. Onlar irəli getməməlidirlər; gərək geridə qalıb batalyonun komandanlıqla əlaqəsini təmin etsinlər". Biz də onun başını tumarlayıb dedik: "Doğru deyirsən, amma bu, korpusun üsulu deyil. Əgər batalyon komandiri geridə qalsa, əsgər və döyüşçü vuruşa bilməz, ruhdan düşər. Bizim döyüş sistemimiz belədir. Bizim könüllü şəkildə gəlmiş bəsicu qüvvələrimiz var; əgər komandiri yanlarında

görməsələr, vuruşa bilməzlər. Bu üsul bizim üsulumuz deyil. Biz belə vuruşmağı bacarmırıq”.

Biz gələcəkdə dünya ordularının dediyi döyüş sistemini əvvəldən axıracan mütləq etməyə məcburuq. Onları münasib şəkildə, yüksək səviyyədə yazıb 36 milyonluq canlı qüvvəyə zəngin bir döyüş sistemi yaratmalıyıq. Bu, yaxşı bir şey olar, inşallah, bu barədə düşünməliyik. Mən xülasəsini deyirəm, çünki bir qədər yorğunsunuz. Bizim taktikamız əsasən bəsic piyadalarla gecə hücumu keçməkdən ibarətdir. Bizim döyüşçü qüvvəmiz olmadığına görə gündüz vuruşa bilmirik; gündüz düşmənin pulemyot və mərməi atəşləri ilə bacarmırıq. Müharibə boyu bu üsuldan istifadə etmişik. Lütfən, qeyd edin.

Qəfil yaxalama üsulu mühüm üsullardan biridir. Biz Saminül-əimmə əməliyyatından Beytülmuqəddəsə qədər bu üsuldan gözəl şəkildə istifadə etmişik. Əməliyyata bir gün qalmış Hacı Əhməd, Şəhid Vəzvayi, Şəhid Xoceyi, Şəhid Çırağı kimi adamlar təxminən 25 km-lik məsafəni qət edib düşmən bölgəsini və canlı qüvvəsini öyrənirdilər. Qəfil yaxalama üsulu belə olur. Əməliyyat zamanı da gecə ikən, düşmən duyuq düşmədən onun mövqeyinin arxasına keçib artilleriyasını ələ keçirir, topçularını tuturlar. Qəfil yaxalama üsulu budur; yəni düşmən mövqeyinin arxasına keçmək, düşmənin də duyuq düşməməsi. Düşməndən cinah almaq qaydası bu mühüm üsullarla olur və biz müharibə boyunca bunlardan istifadə etmişik.

Növbəti qayda sürətlilik qaydasıdır. Siz düşməne düşünmə fürsəti verməməlisiniz. Fəthülmübin əməliyyatı bitən kimi Beytülmuqəddəs əməliyyatı başlandı. Sürətlilik budur.

Növbəti qayda komandirlik qaydasıdır: Allah qarşısında təzim, ixlas, sonra Allaha təvəkkül və döyüş yerində daha çox olmaq. Bizə dedilər ki, Xürrəmşəhri ala bilərsinizmi? Biz "yox" cavabı verdik. Sonra həzrət imamın yanına gedib soruşduq ki, sizin fikriniz nədir? İmam dedi ki, Allaha təvəkkül nə qədər çox olsa, bir o qədər yaxşıdır. Sonra əməliyyata başladığımız və Xürrəmşəhr hadisəsi baş verdi. Həzrət imamın yanına gedəndə də yalnız bir cümlə ilə cavab verdi: "Allahın əli ən üstün əldir". O, demək istəyirdi ki, biz hamımız vasitəyik, Allah üçün bir iş gördükdə, bir addım atdıqda Allahın əli olur. Odur ki, hər şey Allahın razılığından ötrü olanda işdə uğursuzluq da olmur. Bəzi əməliyyatlarda, xüsusən də Vəlfəcr əməliyyatlarında əsas rolu oynayan qürur oldu, yəni insanın qolunun güclü olduğunu düşünməsi; yaxud topuna, tankına, texnikasına arxalanması. Ancaq əvvələ qayıdanda görürük ki, etiqad prinsipi bütün qaydalara qalib gəlir.

Bir nəfər dedi ki, qabaqkı əməliyyatda uğurlu olmuş qəfil yaxalama qaydasını münasib bir planla açıq çətir kimi iki istiqamətdə həyata keçirmək də olar. Bu, çox yaxşı təklifdir. Lakin biz açıq çətir üzərində bir neçə dəfə məşq etmişik. Hətta iki mühüm batalyon təlim gördü, amma indiyədək icra etməyə yer olmayıb. Çünki açıq çətri elə bir yerdə icra edirlər ki, mütləq geridə ehtiyat və dəstək yeri olsun və düşmən qarşılıq verməyə hazır olmasın. Əgər minaatanla və başqa silahlarla qarşılıq versə, məlumdur ki, açıq çətir bir müddət atəş açandan sonra sursatı bitəcək; axırda ya şəhid olacaq, ya da əsir düşəcək.

Şəhid Həmid Bakirinin vəsiyyətnaməsi

Şəhid və siddiqlərin Rəbbinin adı ilə

Başdan-ayağa günah və peşmanlıq dolu ömrümün bu son anlarında vəsiyyətimi yazır və tam əminliklə bilirəm ki, bu şəhadət tapşırığında canımı Böyük Pərvərdigarıma təslim edəcəyəm. Ümidvaram, Allah-taala Öz rəhməti və böyüklüyü ilə bu xətakar bəndənin saysız-hesabsız günahlarını bağışlasın.

Əziz Asiyə və Ehsana vəsiyyət:

1. İnşallah, bu vəsiyyətləri dərk edəcək yaşa çatdıңызda hər bir neçə gündən bir bu vəsiyyətnaməni oxuyun;

2. Allah-taalanı öz həddinizdə tam şəkildə tanıyın, etiqadi məsələləri öyrənin, araşdırın, çoxlu təfəkkürlə inanc prinsiplərində kamil yəqinə çatın;

3. İslam hökmlərini əsl bəndə kimi, dəqiq və mənalı şəkildə yerinə yetirin;

4. Başdan-ayağa günah dolu bu dünyanızda sizin xilaskarınız olan Qurani-kərimlə tam tanış olun, ayələr üzərində çoxlu düşünün və Qurani gözəl səslə oxumağı öyrənin;

5. Rahatçılıqdan və sadə şəkildə ruzi qazanmaqdan uzaq durun, daim çalışqan və yorulmaz insanlar olun;

6. Əmin olun ki, Allah-taalanın razı qaldığı əməlləriniz yalnız Allahın, Peyğəmbərin və imamın vilayəti altında baş tutan əməllərdir. Hər zaman və həmişə rəhbərliyin və imamətin təsdiq etdiyi əməllərlə məşğul olun;

7. Elm öyrənməyə, İslam tarixini və İslam inqilabının tarixini bilməyə çox əhəmiyyətli yanaşın;

8. İslam inqilabını uca tutun, həmişə İslam Respublikasının əsaslarını möhkəmlətmək istiqamətində çalışın, həyatınızı onun təməllərini gücləndirməyə sərf edin;

9. İslamın əxlaq məsələlərinə böyük əhəmiyyət göstərin, onu qazanın və ona əməl edin;

10. Toplantı və mərasimlərdə, xüsusən də cümə namazında, Kumeyl duasında və şəhidlərin anım tədbirlərində tez-tez iştirak edin;

11. İmam Xomeyninin risaləsini diqqətlə oxuyun və hər sözüne əməl edin;

12. Ananızın hörmətini saxlayın, onun qədrini bilin, ananıza hörməti vəzifə sayın və özünüzü onun əlində əsa hesab edin;

13. Həyatınızda həmişə azad olun, Allahdan başqasına – ani olan heç bir şeyə könül verməyin. Dünyanın ötəri və fani olduğunu bilin, onun bərbəzəyinə aldanmayın;

14. Nəfsin vəsvəsələrindən çəkinin, daim Allahı yada salın ki, nəfsin və şeytanın şərindən qorunasınız.

(Həyat yoldaşı) Fatiməyə vəsiyyəət:

Bilirəm ki, sənin haqqına həmişə zülm etmişəm, vəzifəmi yerinə yetirməmişəm, amma əmin ol ki, özümü təqsirli bəndə sayıram və məni bağışlamana ümid bəsləyirəm.

Ehsanla Asiyə sənə əmanətdirlər. Gərək daim onların İslam tərbiyəsinə çalışasan. Onlara etdiyim vəsiyyətlərin izahı və nəzarəti də sənə öhdənə düşür.

1. Uşaqlıqdan onları Quranla tanış et, qiraət dərsinə göndər;

2. Onları uşaqlıqdan tədbir və toplantılara, xüsusən də cümə namazına, Kumeyl duasına və şəhidlərin xatirə tədbirlərinə apar;

3. Mehrini verməyə imkanım yoxdur; ümidvaram, halal edərsən;

4. Mehdiyə bir qədər borcum var, sizə mümkün olduğu təqdirdə ödəyin, ancaq bu məsələdə özünü həddən artıq sıxıntı yaratmayın;

5. Ümidvaram, sən və bütün qohumlar mənim yasımda Kərbəla şəhidlərini və İmam Hüseyni (ə) yada salaraq ağlayasınız, əzadarlıq edəsiniz, unutmayasınız ki, varlıq bəxş edən odur və ilahi məsləhətə şükür etmək lazımdır.

Təəssüf ki, vaxt olmadığına görə vəsiyyətimi tamamlaya bilmədim. Bütün tanışlardan, qohumlardan halallıq istəyirəm. Ümidvaram, hamı İslama xidmətçi olacaq.

Həmid Bakiri

19.02.84

Səkkizillik müqəddəs müdafiə dövrünün ən kreativ su-quru əməliyyatlarından biri olan Xeybər əməliyyatı barədə hər şey

İran İslam Respublikası Xürrəmşəhrin azadlığından sonra işğalçını cəzalandırmaq strategiyasını davam etdirərək 1982-ci ildə hərbi qələbələrini yeniləməyə çox çalışdı, amma bəzi səbəblərdən bu mühüm məsələ baş tutmadı. Ramazan əməliyyatından sonra, 1984-cü ilin fevralına qədər təşəbbüs bizim cəbhəmizdə olsa da, nəzərəçarpan uğurlar əldə edilmədi. O zaman döyüş sisteminin və müharibə məsələsinə universal baxışın inkişaf etməməsi İraqın tam müasir və gücləndirilmiş ordusu önündə lazımı addıma ciddi maneə törədirdi. Bununla bərabər, İslam döyüşçüləri orta və geniş diversiya hücumları ilə cəbhələrdə təşəbbüsü ələ almaqla yanaşı,

düşmənin zəif nöqtələrini də tapmağa və bu yolla yenidən üstünlüyü ələ almağa çalışırdılar. Buna görə də Vəlfərc-hazırlıq əməliyyatından sonra aparılan müzakirə və məsləhətləşmələrdə 1984-cü il üçün Hüveyzə gölü bölgəsində böyük Xeybər əməliyyatı planlaşdırıldı. Xeybər əməliyyatı Bəsic təşkilatının müharibədə o zamana qədər misli görünməmiş bir kreativliyi idi. Bu bölgə bizim cəbhəni yenə əvvəlki imkanlarla təmin edə, müdafiə mövqelərində və əks-hücum planlarında bütün mürəkkəbliyinə rəğmən, düşməni İslam döyüşçülərinə qarşı döyüş imkanından məhrum edə bilirdi. Çünki düşmən İranın Hüveyzə bölgəsi kimi geniş bir ərazidə və sahildən hədəflərə qədər böyük məsafəsi olan bir yerdə hücum əməliyyatını icra edəcəyini düşünmürdü. Çünki dörd il ərzində heç vaxt su-quru əməliyyatına təşəbbüs göstərməmişdi.

Xeybər əməliyyatından öncəyə qədər İraqın və onun himayədarlarının kütləvi informasiya vasitələri İraq ordusunun qüdrəti və iranlıların hücumlarının uğursuzluğu barədə geniş təbliğata başlamışdılar. Səddam rejimi açıq şəkildə bildirirdi ki, iranlı qüvvələrin İraq torpaqları daxilində hər hansı əməliyyatı məğlubiyətlə üzləşəcək.

1983-cü ildə Amerika, BBC, Köln, Bağdad, işğalçı İsrail rejimi və münafiq radioları tərəfindən ordu və korpus qüvvələrindən ibarət yüzminlərlə döyüşçünün cənub cəbhələrinə yerləşdirilməsi barədə geniş təbliğat ajiotajı yaradıldı. Maraqlıdır ki, bu radioların ekspertləri İranın gələcək əməliyyatı üçün əksərən Bəsrəni və şərq bölgələri hədəf kimi göstərirdilər.

Korpusun Baş komandanlığının İctimai əlaqələr şöbəsi tərəfindən yayılmış statistikaya əsasən, Xeybər əməliyyatının başladığı 22 fevral 1984-cü il tarixindən 22

oktyabr 1984-cü ilə qədər dünyanın 56 müxtəlif ölkəsi tərəfindən İrana 474 sülh sazişi təklif olunmuşdu. Bunun özü Xeybər əməliyyatının həddən artıq əhəmiyyətli olduğunu, rejimin regional və global himayədarlarında xof yaratdığını göstərir.

Xeybər əməliyyatında İslam döyüşçülərinin böyük rəşadətə nümayiş etdirməsi ilə bərabər, cəsədi itkin düşən çoxlu şəhid də ilahi meraca qanad çaldı. Bu sətirlər yazılarkən, yəni o əməliyyatdan otuz beş il sonra hələ də axtarış əməliyyatları zamanı həmin şəhidlərin bir çoxunun cəsədi tapılıb müxtəlif şəhərlərdə dəfn olunur, çoxlu şəhidlərin cəsədi isə hələ də tapılmamışdır. Belə şəhidlərdən biri də Şəhid Həmid Bakiridir.

Biz "Dostların şahidi" jurnalında Xeybər əməliyyatını bir daha gözdən keçirmək niyyətindəyik.

Vəlfəcr-1 əməliyyatının sonunda komandirlər düşmənin imkanlarını və cəbhənin ümumi vəziyyətini dəyərləndirərək başa düşdülər ki, düşməne qarşı mübarizə taktikasında və döyüş yerinin seçilməsində əsaslı dəyişikliklər edilməlidir. Bu baxımdan, növbəti əməliyyat bölgəsi üçün Hur əl-Hüveyzə bataqlıqları seçildi. Korpusun Baş Komandanı Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatı zamanı bu nəticəyə gəlmişdi. Xürrəmşəhrin azadlığından sonra yer, qüvvə və silahdan ibarət üç əsaslı amildə dəyişiklik İraq ordusunun hərbi imkanlarında və strukturunda dəyişikliyə və münasib informasiyalarla birlikdə onların döyüş səhnəsinə nəzarət etməsinə səbəb oldu.

Döyüş taktikasını dəyişməyin zəruriliyi Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatından sonra komandirlərin gəldiyi ən mühüm nəticə idi. Çıxılmaz vəziyyət aradan qalxsa deyə

bu strategiyada təşəbbüs birinciliyi hərbi qaynaqları əvəz edirdi. Bundan əlavə, ordu və korpus əməliyyat qərarları ilə bağlı böyük həddə müstəqillik əldə etdilər. Ordu ilə korpus arasında Ramazan əməliyyatından sonra zəif şəkildə başlamış ayrılıq Vəlfəcr-hazırlıq əməliyyatında gücləndi. Keçmiş üsulla əməliyyat icra etmək artıq effektiv görünmürdü. Korpus müəyyən bölgələrdə müstəqil əməliyyatlara başlamaq istəyirdi. Xeybər əməliyyatında əsas məqsədə köklənən döyüş və razılaşıdırma sisteminin bu yeni forması yarandı.

Korpusun kreativ təklifi ilə əməliyyat üçün Hur əl-Hüveyzə bölgəsi seçildi; bu bölgə korpusa, Zeyd bölgəsi də orduya tapşırıldı. Bu iki bölgə əməliyyatın əsas hədəfi olan Nəşvə körpüsünə nəzarət imkanı yaradırdı. Canlı qüvvə oraya çatandan sonra da əməliyyat Bəsrəyə doğru davam etdiriləcəkdi. Bundan əlavə, ordu ilə korpus bir-birinə hərbi birləşmələr də verdilər; korpusun Məhərrəm briqadası, İmam Hüseyin (ə) və Vəliəsr (ə) diviziyaları ordunun əməliyyat nəzarətinə keçdi, ordunun Kuşk-Təlaiyyə bölgəsində müdafiə mövqeyində olan 92 saylı zirehli diviziyası da korpusun əməliyyat nəzarətinə keçdi.

Cəbhələrdə vəziyyətin mürəkkəbləşdiyinə və əlaqələndirici bir komandirə ehtiyac yarandığına görə Höccətül-İslam Haşimi Rəfsəncani 1984-cü ilin əvvəllərində İmam Xomeyninin fərmanı ilə Baş Mühəribə Komandanı təyin olundu, korpus və ordunun tabe olduğu müştərək Xatəmül-ənbiya qərargahı yaradıldı. Yeni komandanlığın və Xatəm qərargahının işi əvvəldə daha çox, korpusla ordunu əlaqələndirmək, döyüşlərin logistik və dəstək ehtiyaclarını təmin etmək idi, əməliyyat strategiyasını hazırlamaq və əməliyyatları icra etmək yenə də hərbi komandirlər tərəfindən baş tuturdu.

İrənın hərbi strategiyasında Xeybər əməliyyatının yeri

Müharibə zamanı Bəsrənin şimalında əməliyyat həyata keçirmək strateji əhəmiyyətə malik idi. Hərbi və perspektiv strategiya baxımından əsas məqsəd Bəsrə şəhərini ələ keçirmək idi. Ümumiyyətlə, müharibənin taleyndəki əhəmiyyətə görə cənub cəbhələri hərbi strategiyada iki cəhətdən diqqət mərkəzində idi:

1. Bəsrəyə getmək üçün yol olaraq;
2. Bəsrəni ələ keçirmək məqsədi ilə əməliyyatın icra olunduğu əsas bölgələr olaraq.

Bundan başqa, ölkənin hərbi və siyasi rəhbərliyi düşünürdü ki, cənub cəbhəsində böyük və uğurlu bir əməliyyatın həyata keçirilməsi işğalçını cəzalandırmaq baxımından olduqca böyük siyasi əhəmiyyətə malikdir.

Əməliyyat bölgəsinin seçilməsinin səbəbləri

Hur əl-Hüveyzə bölgəsi böyük Xeybər əməliyyatı üçün seçildi. Bu əməliyyat o zaman misilsiz bir yenilik sayılırdı. Cənub cəbhəsində düşmənin müdafiə mövqələrinin mürəkkəbliyi, müxtəlif maneələrlə, çoxsaylı istehkamlarla və torpaq sipərlərlə dolu olması korpus komandirlərinin əməliyyat üçün mövcud imkanlardan istifadəni mümkün edən bir bölgəni seçmələrinə səbəb oldu.

Bu xüsusiyyətlər Hur əl-Hüveyzə bölgəsində digərlərindən daha çox idi. Bu bölgənin seçilməsinin başqa bir səbəbi də düşmənin oraya diqqətsizliyi idi. İraq tərəfi bizim bu bölgədən hücumla keçməyəcəyimizi

düşünüb orada güclü hərbi sistem qurmamışdı, əl-Üzeyirdən əl-Qərnəyə və Məcnun adalarına qədər bütün bölgəni cəmi bir neçə müdafiə batalyonu qoruyurdu.

Xeybər əməliyyatının məqsədi İraq ordusunun üçüncü korpusunu məhv etmək, Şimali və Cənubi Məcnun adalarını ələ keçirmək, adalardan və Təlaiyyə istiqamətindən Nəşvəyə doğru davam edib Zeyd istiqamətindən hücum keçmiş qüvvələrə birləşmək idi. Bu əməliyyatda həmçinin nəzərdə tutulmuşdu ki, Dəclənin şərqindəki quru ərazilər ələ keçirilsin və düşmən üçüncü korpusunu şimaldan gücləndirə bilməsin.

Bölgənin təbii vəziyyəti

Hur dəniz səviyyəsində olan bir bölgədir, bəzi yerlərində isə suyun səviyyəsi dənizdən iki-üç metr yüksək olur. Qonşu bölgələrə nisbətən çökəkdə olan bu bölgədən qədim və daimi çaylar axır.

Hur əl-Hüveyzə bölgəsində Kərxədən ayrılan Sabilə çayının davamı olan Səvib çayı sonralar çıxışı bağlandığına görə ətraf ərazilərə axmış və Hur əl-Hüveyzə suyuna əlavə olunmuşdur.

Hur bölgəsinin bitkiləri aşağıdakılardan ibarətdir:

Qamış: Uzunluğu 2-7 metrdir və əsasən dərin yerlərdə bitir.

Papirus: Hündürlüyü adətən 1-2 metrdir.

Qısa papirus: Dayaz yerlərdə bitir və hündürlüyü 50 sm-dən azdır.

Hurun sıx qamış və papirus örtüyünə görə orada gediş-gəliş yalnız xüsusi su yollarında, kanallarda və vəhşi heyvanların keçid yerlərində baş tutur.

Bölgənin coğrafi vəziyyəti

Xeybər əməliyyat zonası Dəclə çayının şərqində, Hur əl-Hüveyzə bölgəsinin daxilində idi. Bu bölgə şimaldan əl-Üzeyir, cənubdan əl-Qərnə və Tələiyyə ilə bitir. Buranın iki fərqli təbiəti var: eni 8-10 km olan quruluq və göl. Bölgədə iki göl var: şərqdə əl-Hüveyzə, qərbdə isə əl-Himar gölü.

Dəclə çayı bölgəni şərq və qərb hissələrinə ayırır. Ərazinin dördü üçü çayın şərqində, İmarə-Bəsrə yolu isə qərbində yerləşir.

Həmçinin Şimali və Cənubi Məcnun adaları bu əməliyyat bölgəsinə daxildir. Bölgədəki zavod və təsisatlar bunlardan ibarətdir: elektrik qüllələri, radio və televiziya qüllələri, kağız fabriki, neft quyuları. Habelə Dəclənin kənarında təxminən əlli kənd var. Xeybər əməliyyatı zamanı onların hamısında mülki insanlar yaşayırdılar.

Düşmənin vəziyyəti

İraq ordusu bu bölgədə cərgəli mövqeləri olan müdafiə xətti, maneə və istehkamlar yaratmamışdı. Məcnun adalarında da Xalq ordusu adlanan qüvvələrindən bir batalyon həddində döyüşçü yerləşmişdi. Həmçinin şimal və cənub istiqamətlərini də zastava formasında sərhədçi qüvvələr qoruyurdular. Tələiyyə istiqamətində maneə və kanalları olan güclü müdafiə mövqeyi vardı. Zeyd istiqamətində də müdafiə maneələri xüsusi mürəkkəbliklə qurulmuşdu.

Ümumi olaraq Xeybər əməliyyat bölgəsində düşmənin aşağıdakı hərbi birləşmələri mövcud idi:

19 Saylı piyada diviziya (beş piyada və bir zirehli briqada);

6 Saylı zirehli diviziya (üç briqada);

Xalq ordusu qüvvələri və sərhəd zastavaları.

Əməliyyatın şərhı

Əməliyyatdan bir gün öncə canlı qüvvə gölə daxil olub su yolları ilə mümkün qədər irəlilədi, 22 fevral 1984-cü il saat 21:30 dəqiqədə isə "Ya Rəsuləllah (s)" parolu ilə Xeybər əməliyyatı başlandı.

Əməliyyatın birinci mərhələsində Nəcəf, Nəsr və Hədid qərargahları əl-Üzeyir və əl-Qərnə istiqamətlərində öz hədəflərini ələ keçirə bildilər, adalarda isə əməliyyat proqrama uyğun getmədi. Adalar təmizlənmədiyinə görə birinci gecə birləşmə mümkün olmadı, ada təmizləndən sonra həmin istiqamətə birləşməli olan Fəth qərargahı problemlə üzləşdi, mövqeyi ələ keçirib birləşmə yerinə yaxınlaşsa da, dayanmağa məcbur oldu. Üstəlik, Tələiyyə istiqamətində düşmənin canlı qüvvəsi çox idi və güclü müqavimət göstərirdi. Bu baxımdan, birləşmələrimizin Tələiyyə və ada istiqamətlərindən bir-birinə birləşmək üçün bir neçə hücumuna rəğmən, bu vacib iş həyata keçmədi. İraq ordusu əməliyyatın məqsədlərini və hücumun əsas istiqamətlərini öyrənib əsas gücünü əvvəlcə Bəsrə-əl-İmarə magistralinin ətrafını təmizləməyə, sonra isə Tələiyyə üzərinə mərkəzləşdirdi.

Düşmənin atəşini çox məhdud bir yer olan Tələiyyəyə mərkəzləşdirməsi çox dəhşətli bir şey idi. Orada olmuş Şəhid Höccətül-İslam Meysəmi bu barədə deyirdi: "Tələiyyədə kim dayanıb müqavimət göstərdisə, Kərbəlada da olsaydı, müqavimət göstərirdi".

Təlaiyyədə müqavimət bu istiqamətin bütün əməliyyat üçün əhəmiyyətinə görə zəruri idi. Birləşmə və təmizləmə baş tutsaydı, bizim qüvvələrimiz quru yolla arxadakı dəstək və ehtiyat qüvvələrinə birləşəcək, əməliyyat daha da genişlənəcəkdi.

Kərbəla qərargahı Zeyd istiqamətində uğur əldə edə bilmədi, ertəsi gün səhər çağı əməliyyatçı birləşmələr əməliyyatdan öncəki mövqelərinə yerləşdilər. Buna görə də Nəcəf qərargahının hərbi birləşmələri əl-Qərnə və əl-Üzeyir istiqamətlərində qala bilmədilər. Çünki onlara dəstək vermək imkanı yox idi, quru yol da bağlıydı.

Digər tərəfdən, düşmən İmarə vilayətinin mərkəzində həyəcan signalı verib hərbi birləşmələrini cəld döyüş yerinə gətirmişdi, zirehli qüvvələr və artilleriya atəşləri ilə bu istiqamətə güclü təzyiq göstərirdi. Nəsr və Hədid qərargahlarının hərbi birləşmələri bu səbəbdən Şimalı adaya qayıtmağa məcbur oldular. Bundan sonra ada hər iki tərəfin döyüş yerinə çevrildi, vəziyyət çox ağırlaşdı və bütün nailiyyətlər risk altına düşdü.

Korpus bu narahatedici durumdan çıxmaq və Təlaiyyə yolunu açmaq məqsədilə bütün gücünü işə salmaq qərarına gəldi. Digər tərəfdən, cəbhənin gərgin vəziyyəti canlı qüvvənin zəifləməsinə səbəb olmuşdu, adaların qorunması da sual altındaydı.

Əməliyyatın beşinci günündə, cəbhə xəbərləri Tehrana məruzə ediləndən sonra Baş müharibə komandanı ağa Həşimi Rəfəncani cəld oraya gəlib özünü korpusun komandir səngərinə yetirdi. Əməliyyat komandirlərinin Həşimi ilə iclasından sonra dalandan çıxmaq məqsədilə Təlaiyyə istiqamətinə yenidən hücum planlaşdırıldı. Məqsəd quru yolu açıb əməliyyatın taleyini həll etmək idi.

29 Fevral 1984-cü ildə sözügedən hücum başlandı, lakin su basmış yerlərdən keçmək böyük problemə çevrildi.

Korpus birləşmələrinin çoxlu səyinə baxmayaraq, düşmən qüvvələrinin müqavimətinə və çox güclü atəşinə görə bu hücum da uğursuz oldu. Hücumun əvvəlində mövqelərini tərk edib geri çəkilməyə məcbur olmuş düşmən qüvvələri gündüz ardıcıl əks-hücumlara başladılar, İmam Hüseyin (ə) və Həzrət Rəsul (s) diviziyalarının irəliləməsinə mane oldular. Düşmənin hücumları zamanı İmam Hüseyin (ə) diviziyasının komandiri qardaş Hüseyin Xərrazi ağır yaralandı, sağ qolu kəsildi və onu döyüş yerindən çıxardılar.

Təlaiyyə istiqamətində irəliləmə dayananda yeni vəziyyət yarandı. İraq ordusu İslam döyüşçülərini əl-Üzeyir, əl-Qərnə və Təlaiyyə istiqamətlərindən geri çəkilməyə məcbur edəndən sonra adalardakı qüvvələri də qovacağına ehtimal edirdi. Üstəlik, artilleriya atəşi, hava hücumundan müdafiə imkanı, zirehli və zireh əleyhinə qüvvələr və onlarla digər amilə görə bizim qüvvələrimizdən üstün idi.

Təlaiyyə istiqamətində döyüş dayanandan adalara hücum başlayana qədər təxminən beş gün vəziyyət normal oldu, düşmən xüsusi bir səy göstərmədi.

4 Mart 1984-cü ildə günortadan sonra İmam Xomeyninin ofisinin rəhbərliyindən bildiriş gəldi ki, korpus komandiri Tehrana qayıtsın. Orada həmçinin deyilirdi:

"İmam buyurub: "Adalar mütləq qorunmalıdır; nəyin bahasına olursa-olsun!"

Bu əmr əməliyyatın taleyində əsaslı dəyişiklik yaratdı və korpus bu dəfə komandirlərdən tutmuş digər hərbi birləşmələrə qədər ixtiyarında olan hər şeyi səhnəyə

çıxardı. Ruh yüksəkliyi baxımından da gücü ikiqat artdı və hamı imamın təyin etdiyi yeri öz canı, qanı bahasına qorumağı qarşısına məqsəd qoydu. İmamın və komandirlərin proqnoz etdiyi kimi, bir neçə gündən sonra, 6 mart 1984-cü ildə düşmən ağır artilleriya və geniş hava hücumları, helikopter, tank və piyada qüvvələrlə Məcnun adalarına doğru böyük əks-hücuma keçdi. Həmin gün düşmənin hücumu nəticəsiz qaldı, lakin ertəsi gün növbəti hücum başladı. Düşmən daha geniş imkan və silahlardan istifadə etdiyinə görə bu hücum daha güclü və geniş oldu, bizim cəbhənin vəziyyəti çox gərginləşdi. Ən mühüm problem isə canlı qüvvə və sursat çatışmazlığı idi. İmamın ofisi daim qərargahla əlaqədəydi, cəbhənin vəziyyətini öyrənirdi.

8 Mart 1984-cü ildə düşmən daha güclü hücumla keçdi, korpusla Bəsic qüvvələri var-qüvvələri ilə müqavimət göstərərək düşmənin irəliləməsinə mane oldular. Vəziyyət olduqca ağır, imkanlar çox məhdud idi. Bu zaman düşmən kimyəvi silahlardan istifadə etdi.

9 Mart 1984-cü ildə İraq ordusu səhər çağından hücumlara başladı. Lakin İslam döyüşçüləri bu dəfə də öz bədənləri, qanları ilə Bəsic ordusunu irəliləməyə qoymadılar. Hacı İbrahim Himmət, Mürtəza Yağçian, Həmid Bakiri və Əkbər Zəccaci kimi komandirlərin şəhadəti adaların qorunmasına səbəb oldu. Bu üç gündə korpus və Bəsic qüvvələrinin qəhrəmanlıq, müqavimət və şəhadətsevərliyinin son həddi nümayiş etdirildi, ada müqavimət simvoluna çevrildi. Hər halda, İraq ordusunun 72 saatlıq hücumu uğursuz qaldı. Qarşısında təsəvvürolunmaz və proqnoz edilməz bir müqavimət görən düşmən get-gedə çoxlu itkilər verdi, anladı ki, hücumları davam etdirməyin canlı qüvvəni qurban verməkdən başqa

bir nəticəsi olmayacaq. Odur ki, Məcnun adalarını geri almaq fikrindən daşınıb mövqelərini möhkəmlətməyə başladı.

Xeybər əməliyyatında İraq ordusu ilk dəfə geniş miqyasda kimyəvi bombardmana əl atdı. Bu hərəkət daha çox, bizim qüvvələrimizin əməliyyat bölgəsində yerləşməsindən qorxduğuna görəydi. İraq rejimi Şimali və Cənubi Məcnun adalarını ələ keçirməkdən ümidini üzəndən sonra həmin bölgədə kimyəvi bombardmanı gücləndirdi.

Əməliyyatın nəticə və nailiyyətləri

Düşmənin itki və xəsarətləri

Düşmən qüvvələrinin 15.000 nəfəri öldürüldü və yaralandı, 1140 nəfər əsir tutuldu;

Düşmənin 150 tankı və zirehli maşını, 200 avtomobili məhv edildi.

Ələ keçirilmiş bölgələr

Ümumilikdə əməliyyat bölgəsinin təxminən 1180 kv km ərazisi ələ keçirildi. Bu əraziyə 1000 kv km Hur bölgəsi, 140 kv km adalar və 40 kv km Tələiyyə bölgəsindən ərazi daxil idi. Həmçinin bu əməliyyatda neft quyularına nəzarət imkanı əldə edildi.

Qənimətlər

Bu bölgədə döyüşçülərin ələ keçirdiyi sənaye məhsullarından, fərdi silah və imkanlardan əlavə, 10 tank və 60 mühəndislik texnikası qənimət götürüldü.

Həmid Bakirinin şəhadətindən sonra

Mehdi Bakirinin ailəsinə məktubu

Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adıyla

Təqvalı, rəşadətli, cəsərətli, şəhadətsevər, təvazökar, səbirli, təvəkküllü, kafirlərlə ən ağır döyüş səhnələrində həmişə hazır olan, Ruhullahın ixlaslı davamçısı, dünya məhəbbətindən uzaq, imamını gözləyən aşiq, çətinliklərdə dözümlü, İmam Hüseyinə (ə) eşq bəsləyən və məzlumluğuna ağlayan, gecə zahid, gündüz isə döyüş aslanı olan bir əsgəri pak qucağında böyüdüb aləmlərin Rəbbinə təqdim etmiş ailəyə salam olsun!

Mən Həmidin Kərbəla yolunu açmaqdan ibarət arzu və vəsiyyətinə uyğun olaraq cəbhələrdə qalırım, şəhidin istəyini və yolunu İslam qələbə çalana qədər davam etdirəcəyəm.

Mehdi Bakiri

Aşura diviziyasının Ənsar əl-Hüseyn (ə) bölüyünün komandiri Rəsul Fərruxinin şəhadətindən sonra

Şəhid Həmid Bakirinin çıxışı

Bir şəhidin əməl və xüsusiyyətləri barədə danışmaq çox ağırdır; xüsusən də bu qüsurlu nitqimlə. Mən özümdə belə şəhidlər barədə lazımınca danışmaq bacarığı görmürəm.

Rəsul çətinliklər zamanı ən kiçik etiraz da etməzdi. Bu müddətdə heç kim Rəsulun dilindən "yorğunam", "bu iş alınmır" və ya "bu iş çətinidir" kimi cümlələr eşitməyib. Onun üzündə həmişə məsumluq və məzlumluq vardı. Bir bəsicinin məzlumluğu ilə tanış olmaq istəyən şəxs Rəsulun üzünə baxmalıdır. Onun üzündə həmişə mənəvi hal vardı. Tabeliyində vuruşanlar həmişə ondan razı idilər, onu çox sevirdilər. Rəsul mənəvi halı ilə hamını özünə cəzb edirdi. Şəxsi heyəti cəlb edib hədəfə doğru aparmaq üçün İslam ordusunun komandirinə lazım olan bütün xüsusiyyətlər Rəsulda bariz şəkildə mövcud idi. O, əxlaq və davranış baxımından çox yaxşı idi. Mən düşünürəm ki, Rəsulla işləmiş qardaşlar onun hirsələndiyini görmüş olalar. Onda bir sıra yüksək əxlaq və xarakterlər vardı; hansı ki, bu yüksək xarakterlərin hamısını bəzən ən dəyərli şəhidlərdə də tapmaq olmur.

Mənbə: Aşura korpusunun Müqəddəs müdafiə dəyərlərinin nəşri mərkəzi

Mündəricat

Aşura diviziyasının bayraqdarı	4
Şəhid Həmid Bakirinin həyatına baxış	7
Uşaqlıq	7
Təhsil	8
Bakiri ailəsinin ilk şəhidi	8
Siyasi fəaliyyətlər və şah rejiminə qarşı mübarizə	9
Xaricə səfər və mənəvi paklıq	10
Parisə mühacirət, İmam Xomeyni ilə görüş və hərbi təlimlər ..	12
Korpus üzvlüyü	13
Quruculuq cihadında	13
Kürdüstanda	14
Cənub cəbhələrində	14
Aşura diviziyası komandirinin birinci müavini	16
Xeybər əməliyyatı və bayraqdarın şəhadəti	17
Müsaibələr	20
Şəhid Həmid Bakiri həyat yoldaşının dili ilə	21
Giriş	21
Hacı Möhsün İrənzad	36
Giriş	36
Sərdar Məhəmmədətqi Ovsanlı	44
Giriş	44
Sərdar Əli Əkbər Purcəmşidian	49
Giriş	49
Hacı Məhəmməd Həbibullahi	54
Giriş	54
Sərdar Mustafa Əkbəri	64
Giriş	64
Qulamhüseyn Sefidgəri	76
Giriş	76
Sərdar Cəmşid Nəzmi	86
Giriş	86
Sərdar Mehdiqulu Rzayi	100
Giriş	100
Məhəmmədəli Qəhrəmani	110
Giriş	110

Əbdürrəzzaq Mirab.....	117
Giriş	117
Məhəmməd Məhəmmədi	125
Giriş	125
Xosrov Mollazadə	133
Giriş	133
Sərdar Mahmud Abbasi	140
Giriş	140
Mühəndis Ehsan Bakiri	144
Giriş	144
Şəhid Həmid Bakiri döyüş yoldaşlarının rəvayətində	150
Şəhid Həmid Bakiri Şəhid Əhməd Kaziminin xatirələrində.....	154
Giriş	154
Sərdar Hüseyn Əlayi.....	172
Giriş	172
Həmid Bakirinin yeniyetməlik dostu Rəhim Baqirinin xatirələri	177
Sərdar Mustafa Mövləvi	183
Kazim Mirvələd.....	185
Şəhid Həmid Bakirinin taktika dərsi.....	187
Şəhid Həmid Bakirinin vəsiyyətnaməsi.....	190
Səkkizillik müqəddəs müdafiə dövrünün ən kreativ su-quru əməliyyatlarından biri olan Xeybər əməliyyatı barədə hər şey	193
İrənin hərbi strategiyasında Xeybər əməliyyatının yeri	197
Əməliyyat bölgəsinin seçilməsinin səbəbləri.....	197
Bölgənin təbii vəziyyəti	198
Bölgənin coğrafi vəziyyəti.....	199
Düşmənin vəziyyəti	199
Əməliyyatın şərh.....	200
Əməliyyatın nəticə və nailiyyətləri.....	204
Həmid Bakirinin şəhadətindən sonra.....	205
Mehdi Bakirinin ailəsinə məktubu.....	205
Aşura diviziyasının Ənsar əl-Hüseyn (ə) bölüyünün komandiri Rəsul Fərruxinin şəhadətindən sonra.....	206